

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ—ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ—ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ—ΓΡΑΜΜΑΤΑ—ΤΕΧΝΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ο ΠΟΝΟΣ, ΜΕΣΟΝ ΕΞΑΓΝΙΣΜΟΥ (Μελή Νικολαΐδη)	49
ΠΡΟΣ ΩΦΕΛΕΙΑΝ ΜΑΣ (ποίημα Έλ. Μάϊνα)	52
ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΤΟΥ ΠΟΝΟΥ ΚΑΙ ΠΟΝΕΜΕΝΩΝ ΟΔΗΓΟΣ (Ί. Ά- λεξίου)	53
ΤΟ ΣΥΖΥΓΙΚΟ ΔΡΑΜΑ (Th. Bonet, μετάφρ. Σοφ. Παναγιωτάκη- Κοτταδάκη)	58
ΣΗΜΑΙΟΦΟΡΟΣ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ (Γ. Μελέτη)	63
ΕΙΝΑΙ ΠΟΛΥΣ Ο ΠΟΝΟΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ (ποίημα Στ. Μπολέτση)	69
ΑΠΟΨΕΙΣ	70
ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ	74
Η ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΑΜΜΙΤΕΧΝΙΚΗ ΖΩΗ (Μελή Νικολαΐδη)	76
Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ—ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ	77

«ΑΚΤΙΝΕΣ» ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ

ΕΤΟΣ 27ον

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 1964

ΑΡΙΘ. 248

ΔΡΧ. 7

Πρὸς τοὺς κ. κ. συνδρομητὰς τῶν «'Ακτίνων»

Παρακαλοῦνται οἱ κ. κ. Συνδρομηταί μας ὅπως ἀποστείλουν τὴν συνδρομὴν των διὰ τὸ ἀρξάμενον ἔτος 1964 ἐκ δραχ. 70, ὅσον τὸ δυνατὸν ταχύτερον, εἰς τὰ γραφεῖα τοῦ Περιοδικοῦ (Καρύτση 14, Ἀθῆναι - 124). Διὰ μαθητὰς, φοιτητὰς, στρατιώτας, ἐργατοῦπαλλήλους ἰσχύει ἡλαττωμένη συνδρομὴ δραχ. 50.

Ἐνα πολύτιμον δῶρον διὰ τοὺς εἰς τὸ ἐξωτερικὸν φίλους μας:

B. PLOUMIDES

AN INTRODUCTION TO CHRISTIANITY

Δεμένον δραχ. 50.

Μία πλήρης, ζωντανὴ καὶ οὐσιαστικὴ ἔκθεσις τῶν βασικῶν ἀρχῶν τῆς Χριστιανικῆς Πίστεως.

Ὁ ἀναγνώστης βοηθεῖται νὰ ἀποκτήσῃ μίαν φωτισμένην, σύντομην ἀλλὰ καὶ σαφῆ ἀντίληψιν τῆς ἀξίας καὶ τῆς ἀληθείας τῆς πίστεώς του, νὰ λύσῃ τυχόν ὑπάρχουσας ἀπορίες του καὶ νὰ θεμελιώσῃ μὲ μονιμώτερον καὶ συνειδητότερον τρόπον τὴν ζωὴν του ἐπάνω εἰς τὸν Αἰώνιον καὶ ἀναντικατάστατον Θεμέλιον, ποῦ προσφέρει ὁ Χριστιανισμός.

**ΕΚΔΟΣΕΙΣ «Η ΔΑΜΑΣΚΟΣ»
ΚΑΡΥΤΣΗ 14—ΑΘΗΝΑΙ 124
ΤΗΛ. 223-226**

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΕΤΟΣ 27ον

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 1964

ΑΡΙΘ. 248

Ο ΠΟΝΟΣ, ΜΕΣΟΝ ΕΞΑΓΝΙΣΜΟΥ

Δέν είναι βέβαια τυχαίο, αλλά σκόπιμο και σημαντικό τό ότι στην Έλληνική γλώσσα ή λέξη «πόνος» δέν σημαίνει μόνο τό «άλγος», αλλά και τή «συμπόνια», τήν εϋσπλαχνία, τή συμπάθεια. Δίνοντας και τή δεύτερη αϋτή έρμηνεία στή λέξη «πόνος», ό γλωσσολάστης λαός, θέλησε άσφαλώς νά συνδυάση, ν' άλληλεξαρτήση τις δύο έννοιες—τοϋ άλγους και τής συμπόνιας—και νά γνωματεύση ότι ό άνθρωπος πού πονά είναι πολϋ φυσικό και νά συμπονά. Γι' αυτό, για νά χαρακτηρίση τόν άνθρωπο πού αισθάνεται συμπάθεια, στοργή, λύπη για τόν πάσχοντα συνάνθρωπό του, τόν όνόμασε «πονόψυχο».

Και αϋτήν άκριβώς τή διπλήν έννοια τοϋ πόνου τήν έννοιωσα, τή συνειδητοποίησα και τή διαπίστωσα, όταν, για πρώτη φορά στή ζωή μου, θρέθηκα στήν ανάγκη νά μείνω δεκαπέντε μέρες σέ νοσοκομείο, τό Δημοτικό Νοσοκομείο Άθηνών. Κι' έκαμα τή διαπίστωση αϋτή όχι μόνο στον έαυτό μου, πού, καθώς ήμουν ό ίδιος χτυπημένος από τόν πόνο, συναισθανόμουν όλοένα και πιό πολϋ και πιό βαθιά τόν πόνο τών διπλων μου, αλλά και σέ όλους τούς άλλους άρρώστους, πού τούς έβλεπα νά έκδηλώνουν ό ένας στον άλλο τήν πιό αϋθόρμητη και πιό θερμή συμπάθεια, νά παρηγορούν και νά ένθαρρύνουν ό ένας τόν άλλο, νά δείχνουν μεταξύ τους πρόθυμη και είλικρινή άλληλεγγϋή.

Είδα έτσι πιό άμεσα και πιό άπτά τή με-

γάλη έξυγιαντική δύναμη τοϋ πόνου, πού, σαν καθαρτήρια φωτιά, λυώνει τις βαρειές και σκοτεινές σκουριές τής ψυχής—τόν έξωτισμό και τήν ιδιοτέλεια, τήν κακία και τό μίσος—και τήν καθαρίζει, τήν έλευθερώνει και τήν κάνει όσο τό δυνατόν πιό γνήσια και άληθινή. Και βεβαιώθηκα όχι μόνο από τή φωνή, πού ανάδινε από μέσα μου αϋθόρμητα και δυνατά ή ψυχή μου, αλλά και από τό αντικειμενικό αντίκρυσμα τών γύρω μου συναισθηματικών έκδηλώσεων, ότι ό πονεμένος άνθρωπος, άργά ή γρήγορα, ανάλογα με τό βάθος και τόν όγκο τής συσσωρευμένης στήν ψυχή του σκουριάς, θά πάρη από τόν πόνο τή δύναμη ν' άνασύρη από τά καταχωμένα μέσα του ψυχικά άποθέματα καλοσύνης και αγάπης, και θά ζωογονήση και θά φανερώση τις έμφυτευμένες στήν ψυχή του από τό θεϊον Πνεϋμα τής Δημιουργίας αγαθές και αγαθοποιές δυνάμεις, για νά τις μεταδώση γύρω του, στους συνανθρώπους του και στήν ζωή.

***

Υπάρχουν βέβαια και ψυχές, πού πνίγηκαν όλοτέλα κάτω από τά θαριά και πηχτά στρώματα τής σκουριάς τών ύλιστικών πόθων και παθών, ώστε ό πόνος νά μήν μπορή νά τά διαπεράση και νά φτάση στήν ψυχή σαν καθαρτήρια φωτιά, αλλά νά τά γαλθανίξη διεγερτικά, σαν έντονο κι' έρεθιστικό ήλεκτρικό ρεύμα, και νά κάνη τήν

ψυχή ν' ανατινάζεται πιό άγρια και πιό σκληρή στόν έγωϊσμό και στήν κακία της. Άλλά οί χαλασμένες αυτές ψυχές, πού είναι άνίκανες νά δεχθούν τήν εύεργετική έπίδραση του πόνου, ή αντιδρούν χειροτερεύοντας, είναι ή εξαίρεση.

Οί φυσιολογικές ανθρώπινες ψυχές δέχονται και νοιώθουν τόν πόνο σάν μιάν αναπλαστική δύναμη, σάν μιάν αναβιωτική όρμη, πού κάνει τόν άνθρωπο νά έπανακτά τις χαλαρωμένες, ναρκωμένες και άδρανεϊς, κάποτε και νεκροφανεϊς, μέσα του ήθικες αξίες και άρετές, κι' ένω ανασταίνει και ζωογονεί τόν ίδιο με τή ζωτικότητα, τήν έξαρση και τή χαρά, πού του δίνει ή συναίσθηση τής ψυχικής του αναδημιουργίας, ριζώνει και στερεώνει συγχρόνως μέσα του τήν υπέρτατη δύναμη του ήθικου νόμου, τήν θείαν δύναμη τής χριστιανικής διδασκαλίας, πού έμπνέει κι' επιβάλλει τήν καλοσύνη και τήν αγάπη, τή φιλευσπλαχνία και τήν άλληλεγγυή.

***

Όταν προπάντων ό πόνος δέν περιορίζεται σέ μεμονωμένες περιπτώσεις—ένός άρρώστου στο σπίτι του, ενός ζητιάνου στο καταγυγίο του, ενός φυλακισμένου στο κελλί του—άλλά παίρνει όμαδική μορφή, τή μορφή μιās έστω στενής, άλλ' ενιαίας κοινωνίας ανθρώπων—όπως σ' ένα νοσοκομείο, σ' ένα στρατόπεδο αιχμαλώτων, σέ μιιά κοινή δυστυχία—τότε ή έξυγιαντική και αναπλαστική έπίδραση του πόνου έκδηλώνεται και πραγματοποιείται με τόν πιό θαυό κι' έντονο τρόπο, στήν πιό πλατειά έκταση και σημασία της, σ' όλο της τó ήθικό μεγαλείο.

Όλοι αύτοι οί άνθρωποι, πού τους έχει περιτυλίξει στόν καυτό του κύκλο ό ίδιος ή παρόμοιος πόνος, όχι μόνον γίνονται μέρα με τή μέρα και όσο πιό πολύ μπορεί ό καθένας ήμερώτεροι, εύγενικώτεροι, αγαθώτεροι, αλλά και δένονται όλοένα περισσότερο με τους άλλους ανθρώπους, ρίχνουν τó «μεσότοιχον του φραγμού», πού, κατά τήν παραστατική φράση του Άποστόλου Παύλου, χωρίζει τους ανθρώπους σέ ξεχωριστές άτομιστικές ύπαρξεις, κι' ένώνονται και συνταυτίζονται σέ μιιά σφιχτοδεμένη άλληλένδετη κι' άλληλέγγυη κοινωνία,

πραγματοποιώντας τή μεγάλη χριστιανική έπιταγή: «εις άρτος, έν σώμά έσμεν».

***

Μιās τέτοιας κοινωνίας μικρογραφία ήταν ή κοινωνία τών άρρώστων του νοσοκομείου, όπως τους είδα, τους έξησα και τους ένιωσα κατά τó διάστημα τής νοσηλείας μου.

Ήταν εκεί άνθρωποι από διάφορες προελεύσεις, με διαφορετικά έπαγγέλματα, με άνόμοια μόρφωση, νοστροπία και ψυχοσύνθεση. Άνάμεσά τους ήταν ένας μανάθης, ένας πρώην ήθοποιός, ένας έλαιοχρωματιστής, ένας δικηγόρος, ένας γεωργός, ένας ψαρᾶς, ένας δημοσιογράφος. Και ό καθένας παρουσίαζε και μιιά διαφορετική μορφή πόνου, πού τήν εξέφραζε με τόν δικό του προσωπικό τρόπο και τόνο: με φωναχτό βογγητό ό ένας, με πιχίτο στεναγμό ό άλλος, με βουδές χειρονομίες και μορφασμούς ό άλλος. Και όμως δέν τους άκουσα όλες αυτές τις μέρες ν' ανταλλάξουν μεταξύ τους ούτε τόν παραμικρότερο δυσάρεστο λόγο, ούτε μιιά πικρή παρατήρηση, ούτε ένα παράπονο.

Άπεναντίας παρηγοούσε ό ένας τόν άλλο, τόν συμβούλευε, προσπαθούσε νά του δώση κουράγιο κι' έλπίδα. Συχνά έκείνοι, πού θρίσκονταν πιά σέ άνάρρωση, βοηθούσαν τους άλλους ν' άνασηκωθούν στο κρεβάτι, νά τους στηρίξουν στα πρώτα βήματά τους μέσα στόν θάλαμο ή στόν διάδρομο, νά τρέξουν κοντά τους και νά τους παρασταθούν σέ δύσκολες στιγμές.

Ίδιαίτερα συγκινητικές ήταν οί στιγμές, πού οί άνθρωποι του χειρουργείου έρχονταν με τó φορείο νά παραλάβουν τόν άρρωστο πού θά έγχειριζόταν. Όλοι οί άλλοι παρακολουθούσαν τή μεταφορά του με φανερή συμπάθεια και συμπόνια και τή συνόδευαν με φιλικά χαμόγελα κι' ένθαρυντικά λόγια. Κι' όταν, μετά τήν έγχείρηση, τόν γύριζαν στο κρεβάτι του, περίμεναν όλοι με λαχτάρα τó ζύπνημα του κι' έδειχναν με ζωηρές έκδηλώσεις τή χαρά τους μόλις άνοιγε τά μάτια του.

Μοναδική εξαίρεση ήταν ό νεοφερμένος δικηγόρος, πού, από τή στιγμή πού ήρθε στο Νοσοκομείο—«είσέβαλε» μάλλον με θόρυβο και φασαρία, συνοδευμένος από

συγγενείς και φίλους, που αγωνίζονταν να τον φροντίσουν και να τον περιποιηθούν—έδειξε πόσο ανυπόφορα γκρινιάρης ήταν, πόσο απαιτητικός, δξύθυμος, έριστικός. Τίποτε δεν του άρεσε, τίποτε δεν τον ικανοποιούσε, όλα τὰ ήθελε σύμφωνα με τις συνήθειές του και τὰ γούστα του, και τὰ ζητούσε με φωνές και με θυμούς, που αναστάτωναν τις νοσοκόμες και τρομοκρατούσαν τους δικούς του. Κι' εκείνος μιλούσε σε όλους αυστηρά, μάλωνε με όλους, χειρονομούσε απειλητικά και όλοένα γκρινιάζε και απαιτούσε.

—Πολύ δύσκολος άνθρωπος, κύρ Σωτήρη, είπα στον διπλανό μου, έναν αγαθό κι' ευγενικό γέρο, που είχε μανάβικο στη Βάρκιζα κι' έμενε στο νοσοκομείο τέσσερεις μήνες με μιὰ μεγάλη και θαθεία μετεχειρητική πληγή που δεν έκλεινε (έπειδή είχε «σάκχαρον»).

Χαμογέλασε μ' έπιείκεια και κούνησε το κεφάλι καθησυχαστικά.

—Θά' ισιώση, είπε ήσυχα. Θά' σιάξη κι' αυτός... "Όπως κι' έγώ...

"Εμεινα κατάπληκτος.

—"Όπως κι' έσύ; τον ρώτησα. "Εσύ, ή προσωποποίηση της καλοσύνης;

—"Ιδιος ήμουν κι' έγώ, αποκρίθηκε ήρεμα και σοβαρά. Μά' ύστερα απ' όσα έπαθα και είδα έδω μέσα...

Δέν μου είπε ό κύρ Σωτήρης τί έπαθε και τί είδε. Μά' είχα προσέξει την άπαισία πληγή του και τό καθημερινό όδυνηρό καθάρισμά της από τον γιατρό, και λογάρισα τους τέσσερεις μαρτυρικούς μήνες. Και δεν έχρειαζόμουν θέβαια περισσότερο για να καταλάβω πόσο θαθεία και ριζικά, τό ίδιο όδυνηρά, ένας άλλος γιατρός— ό πόνος—είχε καθαρίσει την άρρωστη ψυχή του και την είχε γιάνει από τό χειρότερο «σάκχαρο», τη φοβερή σκουριά τών παθών. Και δεν έχρειαζόμουν έπίσης παρά να κοιτάξω γύρω μου και ν' αντικρύσω τους πονεμένους αδελφούς μας, που βογοούσαν και στέναζαν, αλλά και παρηγορούσαν και βοηθούσαν ό ένας τον άλλο, για να νιώσω τη δροσερή και ζωογόνα πηγή καλοσύνης και αγάπης, που είχε ανοίξει και λευτερώσει μέσα στην καρδιά του κύρ Σωτήρη ή μεγάλη δύναμη της Συμπόνιας.

—Ναί, κύρ Σωτήρη, θά' σιάξη, θεβαίωσα κι' έγώ.

Και άληθινά, δεν πέρασαν πολλές μέρες και ό παράξενος και άπαιτητικός δικηγόρος, που καυγάδιζε με τις νοσοκόμες έπειδή δεν άφηναν άναμμένα τη νύχτα τὰ φώτα του θαλάμου ή έπειδή δεν έτρεχαν αυθωρεί στο πρώτο κουδούνισμά του, και μάλωνε με τους γιατρούς έπειδή δεν έπεφτε άμέσως ό πυρετός του, έγινε πρώτα ήσυχος, σκεπτικός και σιωπηλός, και λίγο άργότερα άρχισε να προσέξη και τους άλλους και ν' άστειεύεται φιλικά με τους γιατρούς! Κι' όταν μιὰ μέρα έκανα τὰ πρώτα θήματά μου μέσα στον θάλαμο στηριγμένος στο μπράτσο του κύρ Σωτήρη, ό δικηγόρος, πρόθυμος κι' εγκάρδιος, μου ευχήθηκε περαστικά και μου είπε θερμά ένθαρρυντικά λόγια, χαμογελώντας με καλοσύνη.

"Ό κύρ Σωτήρης με κοίταξε με θριαμβευτική ίκανοποίηση. Κι' έγώ χαιρόμουν ως τό θάθος της καρδιάς μου τό καλοκάγαθο κι' εγκάρδιο χαμόγελο του συνανθρώπου μας, που δεν γνωρίζαμε καν τό όνομά του, αλλά είχαμε γνωρίσει τη θεραπευμένη, γαληνεμένη και άνανεωμένη ψυχή του.

★ ★ ★

Και μιὰ νύχτα είδα με την πιό θαθεία συγκίνηση τό ανώτατο ψυχικό κορύφωμα, όπου μπορεί ν' άνεβάση τον άνθρωπο ή μεγάλη έξυγιαντική και άναπλαστική δύναμη του Πόνου.

"Ηταν μιὰ νεαρή μάνα με τό μικρό, έφτάχρονο περίπου, παιδάκι της, πληγωμένοι κι' οί δυό από αυτοκινητιστικό άτύχημα. "Η μάνα είχε χτυπηθή στο κεφάλι και στο χέρι (τυλιγμένα μ' έπιδέσμους), αλλά μπορούσε να σηκώνεται από τό κρεβάτι και να περιποιηται τό παιδάκι της, που τό πόδι του, θαλμένο στον γύψο, κρατιόταν όρθιο από ένα ξυλένιο στήριγμα πάνω από τό κρεβάτι του.

"Εθλεπα τον διπλό πόνο της νεαρής γυναίκας ν' άποτυπώνη τη θολή συννεφιά του στο χλωμό της πρόσωπο και στα λυπημένα κι' ανήσυχα μάτια της, μά' έθλεπα συγχρόνως τό άπαλό και τρυφερό—ας ήταν κι' έμποτισμένο από συγκρατημένη πίκρα—

χαμόγελό της νά κρατᾶ ὀλοένα τὴ γλύκα καὶ τὴ λάμψη τῆς στοργῆς, γιὰ τὸ παιδί της θέβαια πρῶτα-πρῶτα, ἀλλὰ καὶ γιὰ ὄλους τοὺς γύρω της ἀρρώστους, ποὺ ἔτρεχε πάντα μὲ προθυμία κι' εὐγένεια νὰ τοὺς καλομιλήσῃ, νὰ τοὺς δώσῃ νερό, νὰ σιάξῃ τὰ σκεπάσματά τους.

—Καὶ δὲν εἶναι ἀκόμα ἐδῶ μέσα περισσό-τερο ἀπὸ ἓνα μῆνα, μοῦ ἐξήγησε μὲ τὴν ἔμπειρη καὶ σωστὴ κρίση του ὁ κύρ Σωτήρης.

Κι' ἀληθινά, σὲ λίγες μέρες, εἶδα μίαν εὐγενικώτερη καὶ συγκινητικώτερη ἐκδήλωσή της. Ὁ μόλις ἐγχειρισμένος νεαρὸς ἐλαιοχρωματιστὴς ἦταν πολὺ ἀνήσυχος, παραμιλοῦσε φωναχτὰ καὶ καλοῦσε ὀλοένα τὴ μάνα του.

—“Ἐλα, μανούλα μου, νὰ δῆς τὸν Κοσμᾶ σου! φώναζε παραπονεμένα καὶ κλαψιάρικα.

Ἡ νεαρὴ πονεμένη μάνα ἔτρεξε κοντὰ του, πῆρε τὸ χέρι του, χάιδεψε τὸ μέτωπό του, ἔσκυψε στὸ αὐτί του καὶ τοῦ μίλησε μὲ τρυφερὴ μουρμουριστὴ φωνή. Δὲν τοῦ εἶπε τὸ ὠραῖο παρήγορο ψέμα πὼς ἦταν ἡ πραγματικὴ του μάνα. Κι' οὔτε ἐκεῖνος φάνηκε νὰ φαντάζεται πὼς ἦταν ἡ ἀληθινὴ του μάνα. Ὅμως ὄλοι ἐμεῖς, ποὺ παρακολογήσαμε τὴ συγκινητικὴ σκηνή, εἶδαμε καὶ χαρήκαμε κάτι πιὸ σημαντικὸ καὶ πιὸ οὐσιαστικὸ καὶ πιὸ μεγάλο ἀπὸ τὴ γλυκειὰ ψευδαίσθηση: εἶδαμε ὀλοζώντανη, ὀλοφάνερη, αὐτούσια τὴ Μάνα, τὴν ἐνιαίαν Μάνα τοῦ ἀνθρώπου, σὲ ὄλο τὸ πλατὺ, μεγάλο καὶ ὕψηλό νόημα τῆς συμπόνιας, τῆς στοργῆς καὶ τῆς αὐτοθυσίας της.

Καὶ στὸ τέλος εἶδα τὸ ἀνώτατο ψυχικὸ

κορύφωμα, ὅπου ὁ Πόνος—ὁ διπλὸς σ' αὐτὴν τὴν περίπτωσι πόνος—ὑψωσε τὴ νεαρὴ μάνα.

Ἦταν περασμένα μεσάνυχτα, κι' ἐγώ, ἄγρυπνος ἀκόμη, εἶχα ἀνασηκωθῆ στὸ κρεβάτι μου κι' ἔμεινα ἀκουμπισμένος στὰ μαξιλάρια. Ὅλοι γύρω μου κοιμοῦνταν. Καὶ καθὼς ὁ θάλαμος μισοφωτιζόταν ἀπὸ ἓνα μικρὸ χρωματιστὸ λαμπιόνι, μὲ δυσκολία καὶ θαμπὰ μπορούσα νὰ ξεχωρίσω τὰ κρεβάτια καὶ τοὺς κοιμισμένους.

Ξαφνικὰ θλέπω στὸ θάθος μίαν ἀνθρώπινη σκιά νὰ στέκεται ὄρθια κι' ἀσάλευτη. Ἔμοιαζε μ' ἐξωτικὴ ὄπτασι, μὲ φανταστικὸ ὄραμα. Καὶ καθὼς ἐκεῖ ἀντίκρου ἦταν τὸ ἀχνότατο φωτισμένο εἰκονοστάσι, θὰ μπορούσε κανεὶς ν' ἀναπολήσῃ τὰ θαύματα καὶ νὰ φαντασθῆ πὼς εἶχε κατεβῆ ἀπὸ κειπάνω ἡ Παναγία κι' εὐλογοῦσε τοὺς πονεμένους. Μὰ ξαφνικὰ ἡ ἀνθρώπινη σκιά σήκωσε τὰ χέρια πρὸς τὸ εἰκονοστάσι, ἔκαμε στὸ στήθος της τὸ σημεῖο τοῦ Σταυροῦ, ἔγειρε τὸ σῶμα της σὲ ταπεινὴ ὑπόκλιση, καί, πατώντας ἀθόρυθα στὶς μύτες τῶν (γυμνῶν θέβαια) ποδιῶν της, ἦρθε στὸ κρεβάτι τοῦ παιδιοῦ μὲ τὸ κρεμασμένο πόδι, σταύρωσε τὸ προσωπάκι του μὲ τὸ χέρι της καὶ ξάπλωσε στὸ δικό της διπλανὸ κρεβάτι. Ἦταν ἡ πονεμένη νεαρὴ μάνα, ποὺ εἶχε κάμει μέσα στὴν ἡσυχία καὶ τὴ μόνωση τῆς νύχτας τὴν προσευχὴ της. Ὁ πόνος τὴν εἶχε ἀνεβάσει ὡς τὸν Οὐρανὸ καὶ τῆς ἔδωσε τὴ δύναμη καὶ τὸ προνόμιο νὰ ἐπικοινωνήσῃ ἀπευθείας μὲ τὸν Θεό.

ΜΕΛΗΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ

ΠΡΟΣ ΩΦΕΛΙΑΝ ΜΑΣ

Μακάρι, Θεέ μου, νᾶταν παιδικὴ ἀφέλεια
κι' ἡ θεβαιότητά μας ὄχι τόσο τρομερή,
σὰν συμπεραίνομε, μὲ ἀλχημεῖα ἱερή,
γιὰ τὴν δική μας, πὼς Σταυρώθηκες, ὠφέλεια
καὶ φθάνουμε στὴν πιὸ φθηνὴ ἰδιοτέλεια.

ΕΛ. ΜΑ.Ι.ΝΑΣ

ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΤΟΥ ΠΟΝΟΥ

ΚΑΙ

ΠΟΝΕΜΕΝΩΝ ΟΔΗΓΟΣ

Ἀντικρίζοντας τὸν τόμο, πού ἀποτελοῦν οἱ 228 ἐπιστολές τοῦ Μ. Βασιλείου, νοιώθουμε τὸν πόθο του καὶ τὴν ἀνάγκη, πού αἰσθανόταν νὰ ἐπικοινωνῆ με τοὺς μακρυνούς συνεργάτας καὶ φίλους. Ἐγραφε σὲ Ἐκκλησίες καὶ μοναχοὺς, σὲ Αὐτοκράτορας (περίφημη εἶναι ἡ ἀλληλογραφία του με τὸν πρὶν φίλο του καὶ κατόπιν ἀποστάτη Ἰουλιανὸ τὸν Παραβάτη) καὶ ἀπλοὺς ἀνθρώπους, σὲ μικροὺς καὶ μεγάλους. Ἐγραφε ἔχοντας—ὅπως ὁ ἴδιος λέει—ἓνα σκοπό: «Ὁφελείας ἔνεκεν τῶν ἀδελφῶν» (Ἐπιστ. VIII).

Ἔτσι δημιουργήθηκε ἡ πολύτιμη συλλογὴ τῶν ἐπιστολῶν του, πού ἀσχολοῦνται με ποικίλα δογματικά καὶ ἠθικά θέματα καὶ με διάφορα προβλήματα πνευματικῆς πορείας καὶ καθημερινῆς ζωῆς. Πατρῆχοντας ὅλο αὐτὸ τὸν πλοῦτο τῶν θεμάτων περιοριζόμεθα στὸ πρόβλημα πόνου.

Ὁ πόνος εἶναι συνυφασμένος με τὴν ἀνθρώπινη ζωή. Γι' αὐτὸ τὸ θέμα του ἀπασχόλησε καὶ ἀπασχολεῖ, ὅσους καταγίνονται με ἀνθρωπιστικές μελέτες. Καὶ ὁ σοφὸς Ἱεράρχης, πρὶο πολύπειρος ἀπὸ πολλοὺς πού καταπιάνονται με θέματα γύρω ἀπὸ τὸν ἀνθρώπο, δὲν τὸ παρέτρεξε. Συχνὰ ξαναγυρίζει σ' αὐτὸ καὶ τὸ ἀνερευνᾷ ἀπὸ πολλὰς πλευρές. Θέτει στὸν παραλήπτη του ἀπόψεις βγαλμένες ἀπὸ μιὰ πλούσια ἀτόμικη καὶ κοινωνικὴ πείρα.

Ὁ Μέγας Βασίλειος ἔζησε μιὰ ζωὴ πολὺ πονεμένη, σὰ νὰ μαρτύρησε γιὰ τὸν Χριστό. Τὸν βασάνιζε συνεχῶς ἡ

ἀρρώστεια, τὸν ταλαιπωροῦσαν οἱ συκοφαντίες κι' οἱ κατατρεγμοί, οἱ ἀχάριστοι τὸν πότιζαν φαρμάκι, οἱ αἰρετικοί, πού εἶχαν πέσει μέσα στὴν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ σὰν λυσσασμένοι λύκοι, τοῦ πλημμύριζαν τὴ ψυχὴ με ἀγωνία, πού τὸν βασάνιζε μέρα-νύκτα.

Δεκάδες παραπομπές θὰ ἔπρεπε νὰ παραθέσω γιὰ νὰ δώσω τὸν ἀκριβῆ ἀριθμὸ ὄλων τῶν ἐπιστολῶν, πού μιλοῦν γιὰ τοὺς σωματικούς του πόνους καὶ τοὺς στεναγμούς του καὶ τὰ δάκρυά του γιὰ τὶς συμφορές τῆς Ἐκκλησίας. Περιορίζομαι σ' ἐλάχιστες ἀντιπροσωπευτικὲς φράσεις του.

Στὶς ἐπιστολές του πρὸς τὸν ἐπίσκοπο Εὐσέβιο συχνὰ περιγράφει με τὰ πιὸ μελανὰ χρώματα τὰ πάθη του. Μιλáει γιὰ τὶς ἀρρώστειες του, πού συχνὰ τὸν κράταγαν μῆνες στὸ κρεβάτι, ἄσιτο, ἄυπνο καὶ τὸν ἔφθαναν στὴν ἐσχάτη ἐξάντλησι (Ἐπιστ. CXXXVIII).

Ὁ πόνος τοῦ σώματος ἦταν ὁ διαρκὴς σύντροφός του. Κάποτε ἡ ἀσθένεια, ὅπως μᾶς λέει ὁ ἴδιος, τὸν ἔφθανε «ὡς τὶς πύλες τοῦ θανάτου».

Καὶ κοντὰ στὴν ἀρρώστεια ἐρχόταν καὶ ὁ πόνος, πού προξενεῖ ὁ θάνατος. Γονεῖς καὶ ἀδελφία θρήνησε. Περισσότερο πόνεσε με τὸν θάνατο τῆς μητέρας του, ὅπως φαίνεται ἀπὸ μιὰ ἄλλη του ἐπιστολὴ στὸν ἐπίσκοπο Εὐσέβιο. Τοῦ λέει: «Ἄν ἤθελα νὰ γράφω ὅλες τὶς αἰτίες, πού με ἔκαναν νὰ μὴ γράφω πρὸς τὴν θεοσέβειά σου ὡς τώρα, μ' ὅλο ὅτι πολὺ τὸ ἐπιθυμοῦσα, θὰ ἔγραφα μιὰ ἱστορία πού θὰ

ήταν πολύ μεγάλη, άρρώστειες τή μιὰ μετὰ τήν ἄλλη, στενοχώριες ἀπὸ τὸν βαρὺ χειμῶνα, καὶ χίλια ἄλλα δεινὰ πού τὰ παραλείπω, ἐπειδὴ τὰ ξέρις. Καὶ τώρα καὶ ἐκείνη πού εἶχα στή ζωή μου σὰν μόνη παρηγοριά, ἡ μητέρα μου, κι' ἐκείνη ἔφυγε ἀπὸ κοντὰ μου γιὰ τὶς ἁμαρτίες μου. Μὴ μὲ περιγελάσης πού θρηνώ γιὰ τὴν ὀρφάνια μου σ' αὐτὴ τὴν ἡλικία πού βρίσκομαι (ὑπονοεῖ τὸν ἑαυτό του γέρο, ἐνῶ ἦταν τότε σαράντα ἢ καὶ λιγώτερο). Ἄλλὰ, συμπάθησέ με πού δὲν ὑποφέρω τὸν χωρισμὸ μιᾶς ψυχῆς, μὲ τὴν ὁποία δὲν βλέπω καμμιά ἄλλη ὅμοια, ἀνάμεσα σὲ ὅσους ἀπόμειναν πίσω της...».

Κοντὰ στὰ σωματικὰ βάσανα καὶ στοὺς χωρισμούς, εἶχε καὶ τὰ σκληρὰ βάσανα τῆς ψυχῆς. Βαρὺς «χειμῶν καὶ κλύδων» τάραζε τὶς Ἐκκλησίες. Ἀποστάται καὶ αἰρετικοί, μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν πρώην φίλο του Ἰουλιανὸ τὸν παραβάτη, τὸν πότιζαν φαρμάκια. Γράφει σὲ μιὰ του ἐπιστολή: «Οἱ Ἐκκλησίες σχεδὸν βρίσκονται στήν κατάστασι πού βρίσκεται καὶ τὸ σῶμα μου. Γιατί δὲν θαμποφέγγει ἀπὸ πουθενὰ καμμιά ἐλπίδα, ἀλλὰ ὀλοένα καὶ χειρότερα πᾶνε τὰ πράγματα».

Οἱ σωματικοὶ του πόνοι δὲν ἦταν τίποτα μπρὸς σ' αὐτὲς τὶς ἀγωνίες πού τὸν βασάνιζαν νύκτα μέρα. Ἀναστενάζει ὁ ἐπίγειος αὐτὸς Ἄγγελος γράφοντας γιὰ τὶς συμφορὲς τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως λίγο ἀργότερα καὶ ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος ἀπὸ τὴν ἔξορία, πού πᾶνω ἀπὸ τὶς ἀρρώστειες καὶ τὶς περιπέτειες τῆς Μ. Ἀσίας θὰ νοιώθῃ τὸν πόνο τῆς ἐπικρατήσεως τοῦ κακοῦ. Δακρύζει γιὰ τὸ ποίμνιό του ὁ ποιμὴν ὁ καλός. Γράφει στοὺς Ἐπισκόπους τῆς Δύσεως: «Σᾶς εἶναι γνωστὲς οἱ συμφορὲς πού μᾶς πικραίνουν, κι' ἂν δὲν σᾶς τὶς πῶ, γιατί ἀκούσθηκαν σὲ ὅλη τὴν οἰκουμένη. Τὰ δόγματα τῶν Πατέρων καταφρονοῦνται, αἱ ἀποστολικαὶ παραδόσεις λογαριάζονται γιὰ τίποτα... Ἡ κοσμικὴ σο-

φία πῆρε τὰ πρωτεῖα, κι' ἔβαλε στήν ἄκρη τὸ καύχημα τοῦ Σταυροῦ. Ποιμένες διώχονται, καὶ στή θέσι τους μπαίνουν λύκοι λυσσασμένοι, καὶ χωρίζουν τὸ ποίμνιο τοῦ Χριστοῦ». Καὶ σ' ἄλλο του γράμμα, ἀναφέροντας τὴν ἐξάπλωσι τῆς αἰρέσεως τοῦ Ἀρείου, λέει: «Οὐκ οἰκοδομημάτων γηϊνῶν καταστροφὴν, ἀλλ' ἐκκλησιῶν ἄλωσιν ὀδυρόμεθα· οὐδὲ δουλείαν σωματικὴν, ἀλλ' αἰχμαλωσίαν ψυχῶν καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐνεργουμένην παρὰ τῶν ὑπερμαχοῦντων τῆς αἰρέσεως καθορώμεν» (Ἐπιστ. LXX «Ἄνεπίγραφος περὶ Συνόδου»).

Στὸν κλοιὸ τοῦτο τοῦ πόνου θλίβεται, ἀλλὰ δὲν λυγίζει. Σὲ καμμιά ἐπιστολή του δὲν συναντᾶμε νευρικότητα ἢ ἀποθάρρυνσι. Ὅσες ἐπιστολὲς του ἀντανακλοῦν τὴ θλίψι του γιὰ τὶς περιπέτειές του, ἐκφράζουν καὶ τὴν καρτερία του καὶ ὄκομα τὸ εὐφρόσυνο αἶσθημα τοῦ ἀνθρώπου, πού ἔχει ἀπόλυτα ἐμπιστευθῆ τὸν ἑαυτό του στὰ χέρια τοῦ στοργικοῦ Θεοῦ. Θεωρεῖ τὰ παθήματά του «θησαυρὸν μέγαν» στὸ αἰώνιο μέλλον. Μὲ στραμμένα τὰ μάτια στήν «ἄνω Ἱερουσαλήμ», ζητᾶ ἀπὸ τὸν Θεὸ τὸ θεῖο δῶρο τῆς εἰρήνης.

Γράφει στὸν ἀγαπητὸ του Εὐσέβιο: «Ἄλλοι ἔχουν γιὰ πατρίδα τὸ χῶμα πού εὗρηκαν ἀπὸ τοὺς προγόνους τους, ἀλλὰ ἐμεῖς ἔχουμε τὴν ἄνω Ἱερουσαλήμ. Ἄλλοι ἐπιθυμοῦν τὸν θρόνο μας, ἐμεῖς ὅμως τὸν Χριστό. Ὡ! Τί μεγάλο κέρδος!»

Οἱ γραμμὲς του εἶναι ἡ ἠχώ τοῦ «χαίρω ἐν τοῖς παθήμασί μου». Συνάμα εἶναι τὸ προανάκρουσμα τῶν γραμμῶν πού θὰ χαράξῃ ἕνας ἱερὸς Χρυσόστομος στήν ἔξορία, ὅταν θὰ πῆ «Δόξα σοὶ ὁ Θεὸς πάντων ἔνεκεν» καὶ τόσων ἄλλων, πού θὰ ἀντιμετωπίσουν τὰ παθήματά τους μὲ ἐλπίδα, εἰρήνη καὶ χαρὰ. Γιατί ὅλοι αὐτοὶ ἀντλοῦν ἀπὸ τὴν κοινὴ καὶ μοναδικὴ πηγὴ, πού σταλάζει στὶς ψυχὲς τὴν ἀληθινὴ παρηγοριά, τὴν πίστι στὸ Κύριο τῆς χαρᾶς καὶ τοῦ πόνου.

Στηριγμένος ό Μ. Βασίλειος στόν Χριστό, δέν περιφρονεί καί τή συμπάραστασι τών ανθρώπων. Ό θεός παράγων δέν έξοστρακίζει καί τόν άνθρωπινο. Συχνά οί δυό παράγοντες πλέκονται σ' ένα άρμονικό σύνολο. Σέ τέτοιες στιγμές καί ό σεπτός Ίεράρχης ένοιωθε τήν ανάγκη τής άνθρωπίνης συμπαραστάσεως καί τήν έκφράζει καί στα γράμματά του, πού περισσότερο άπ' όλα τα κείμενά του μάς φανερώνουν τισ βαθύτερες πτυχές του είναι του. Ζητά λίγες λέξεις παρηγοριάς άπό φίλους καί γνωστούς. Κι' όταν παίρνη γράμματα παρηγορητικά, άνακουφίζεται. Γράφει «πρός Χαλκιδέας» (Έπιστ. CCXXII):

«Τό γράμμα τής εύλαβείας ύμωv τοιοϋτον γέγονεν ήμωv έν καιρώ θλίψεως έπιφανέν όποιον γίνεται πολλάκις άγωνισταίς ίπποισ έν μεσημβρία σταθερά λάβρω τώ άσθματι κόvιν σπωμένοις έν μέσω τώ σταδίω ύδωρ τοίς στόμασι προσχυθέν. Άνεπνεύσαμεν γάρ έκ τής συνεχείας τών πειρασμών καί όμοϋ τε τοίς ρήμασιν ύμωv έπερωώσθημεν, καί τή μνήμη τών καθ' ύμάς άγωνισμάτων έντονώτερο γεγονόςαμεν πρós τó άνευδότης ύπενεγκείν τόν προκείμενον ήμίν άγώνα».

Καί στόν έπίσκοπο Μελέτιο—για νά περιορισθοϋμε σέ δυό γράμματα άπό τα πολλά, πού ό μελετητής μπορεί νά συλλέξη—του λέει, ότι «άν ήξερες καλά πόση μεγάλη άγαλλίασι καί εύφροσύνη μάς δίνεις, όσες φορές μάς γράφεις, δέν θα άφηνες καμμιά εύκαιρία για νά γράψης σέ μάς τους πικραμένους. Μέσα στίς συμφορές μας ή μόνη παραμυθία είναι τα λόγια σου πού είναι στα γράμματά σου, γράμματα γεμάτα σοφία καί χάρι. Γι' αυτό όταν πάρουμε στα χέρια μας τό γράμμα σου, πρώτα-πρώτα κοιτάζουμε πόσο μεγάλο είναι, κι' όσο πιο

πολλά φύλλα έχει, τόσο τό άγαπάμε. Έπειτα, εκεί πού τό διαβάζουμε χαιρόμεθα για κάθε όμορφο καί σπουδαίο πού γράφεις, μά σαν κοντεύουμε νά φθάσουμε στό τέλος τής έπιστολής, στενοχωριόμαστε. Τόσο πολύ καλό καί άγαθό είναι ό,τι λές στα γράμματά σου».

Αυτές οί έπιστολές του καί οί παρόμοιες μάς δίνουν με παραστατικότητα τήν πορεία του καί τισ έναλλαγές της. Πόνος, παρηγοριά καί πάλι πόνος ήταν τό μοτίβο τής ζωής του καί ή καρτερία του τό μονοπάτι πρós τή γαλήνη του Παραδείσου.

*

Άνθρωπος του πόνου ό Ποιμήν τής Καισαρείας, χρησιμοποιεί τήν έπιστολογραφία καί για νά καθοδηγήσει τόν πονεμένο. Γράφει πολλά γράμματα σέ θλιμμένους γονείς, σέ όρφανά παιδιά ή σέ κατατρεγμένες Έκκλησίες καί κοινότητες. Στίς γραμμές τους δέν βρίσκουμε ρηχά λόγια, εύκολες κουβέντες. Ούτε λέει στό συνάνθρωπό του «δέν είναι τίποτα ό πόνος σου!». Βλέπει κατάματα τή θλίψη καί συγχρόνως «sub specie aeternitatis», με τό «πρίσμα τής αιωνιότητος», πού του χαρίζει ή πίστις στόν ούράνιο Πατέρα.

Βαθειά σέ νοήματα καί αντιπροσωπευτική είναι ή CI έπιστολή με έπιγραφή «Παραμυθητική», πού άπευθύνεται «τῇ όμοζύγῳ Άρινθαίου», πού λόγω τής άρρώστειας του δέν μπορεί νά έπισκεφθῆ. Άκολουθοϋν λίγες γραμμές της:

«Αί θλίψεις οϋκ άργώς τοίς δούλοις του Θεοϋ παρά του έπισκοποϋντος ήμάς Κυρίου γίνονται, άλλα επί δοκιμασία τής άληθινής πρós τόν κτίσαντα ήμάς Θεόν άγάπης. Ός γάρ τους άθλητάς οί τών άγώνων κάματοι τοίς στεφάνοις προσάγουσιν, οϋτω καί τους Χριστιανούς ή έν τοίς πειρα-

σμοῖς δοκιμασία πρὸς τὴν τελείωσιν ἄγει, ἐὰν μετὰ τῆς πρεπούσης ὑπομονῆς ἐν εὐχαριστίᾳ πάσῃ τὰ οικονομούμενα παρὰ τοῦ Κυρίου καταδεξώμεθα. Ἄγαθότητι Δεσπότης διοικεῖται τὰ πάντα».

Ἐδῶ ἡ χριστιανικὴ διαλεκτικὴ ξεφεύγει πολὺ ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη σκέψι. Παρατρέχοντας τὴν ἀνθρωπίνην σοφίαν πού γνῶρισε πλατεῖα, παρουσιάζει τὴν εὐαγγελικὴν γραμμὴν. Δὲν εἶναι ὁ πόνος κατάρρα ὅπως γιὰ τοὺς ἀρχαίους. Εἶναι στάδιο δοκιμασίας «πρὸς τελείωσιν». Εἶναι τὸ μονοπάτι πού φέρνει σὲ κάποια κορυφὴ ὑπεργήϊνη, καθαρὰ πνευματικὴ. Ἔτσι, τὸν πόνον πού φέρνουν οἱ καθημερινὲς θλίψεις, ἡ ἀρρώστεια, ἡ οικονομικὴ δυσκολία κ.τ.ἄ. ὁ ἄνθρωπος τῆς χριστιανικῆς ἐποχῆς τὸν ἀντιμετωπίζει πιὸ θαρρετά. Δὲν σκύβει τὸ κεφάλι. Δὲν ἀπογοητεύεται. Κατάματα τὸν βλέπει. Τὸν δέχεται σὰν τὸ κάθε τι ἀπὸ τὸ χέρι τοῦ Θεοῦ. Τὸν ἀντιμετωπίζει σὰν κάτι πού τὸν συμφέρει νὰ τὸ δεχθῆ. Πιστεύει, ὅπως λέει καὶ ὁ ἱερός Χρυσόστομος, ὅτι εἴμεθα «ὀδίται» στὴ ζωὴ αὐτὴ καὶ ὄχι «πολίται» καὶ κατευθυνόμεθα στὸν οὐρανὸν, στὴ μόνιμο κατοικία μας. «Ὀδίται ἔσμεν οὐχὶ πολίται».

Στὴν ἴδια γραμμὴν περικλείει ἡ καθοδηγητικὴ τοῦ Μ. Βασιλείου καὶ τὸ κορυφῶμα τοῦ πόνου, τὸν θάνατον. Βαδίζοντας στὰ ἴχνη τοῦ Κυρίου πού δάκρυσεν στὸν θάνατον τοῦ Λαζάρου, διαδηλώνει καὶ αὐτὸς σὲ παραμυθητικὲς του ἐπιστολῆς τὴ λύπην τὸν γιὰ τὸν χωρισμὸν. Γράφοντας σὲ κάποιον πού ἔχασεν τὸ παιδί του— μᾶς εἶναι ἄγνωστο τ' ὄνομά του— βεβαιώνει ὅτι ἐνοιώθη κι' αὐτὸς τὸ πένθος τοῦ σὰν «ἡμέτερον ἴδιον» καὶ ὅτι στέναξε καὶ ἔχυσεν δάκρυα γιὰ τὸ ἄωρον τοῦ χωρισμοῦ.

Τὴν ἴδια ἀντίληψιν ἔχουν ἐκφράσει καὶ ἄλλοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ Ἀμβρόσιος Μεδιολάνων, ἐκφωνώντας τὸν ἐπικήδειον στὸν αὐ-

τοκράτορα Οὐαλεντινιανὸν καὶ ἀπευθυνόμενος στὶς τρεῖς ἀδελφές του, τὶς βεβαιώνει ὅτι τὰ λόγια του δὲν εἶχαν σκοπὸ νὰ ἐξαλείψουν σὰν σφουγγάρι τὰ δάκρυά τους· κι' ἂν μπορούσαν, δὲν θὰ ἐπιχειροῦσε νὰ κἀνῃ κάτι τέτοιο, γιατί γνωρίζει ὅτι τὸ δάκρυ εἶναι πολλὰς φορές εὐεργέτημα γιὰ τὴ βαθειὰ πονεμένη ψυχὴ. Καὶ ὁ Ἱερώνυμος γράφοντας στὸν Παμμάχιον μετὰ τὸν θάνατον τῆς γυναίκας τοῦ Παυλίνης βρίσκει πολὺ φυσικὴ τὴ λύπην του.

Χωρὶς νὰ ἐμποδίζουν τὴν ἐκδήλωσιν τοῦ ἀνθρώπινου συναισθήματος τοῦ πόνου, οἱ Πατέρες συνιστοῦν ἔντονα νὰ μὴ ξεπερνᾷ τὸ «πρὲρον μέτρον» καὶ νὰ μὴ καταντᾷ συντριβὴ καὶ ἀπελπισίαν, πού, σὰν προῖον τῆς ἀπιστίας, δικαιολογεῖται μόνο στους εἰδωλολάτρας, στους «μὴ ἔχοντας ἐλπίδα». «Δὲν ἀπαγορεύει τὴν ἀθυμία, λέγει ὁ ἱερός Χρυσόστομος, ἀλλὰ τὴν ἐπίτασι τῆς ἀθυμίας· γιατί ἡ μὲν ἀθυμία εἶναι στὴ φύσιν μας, ἀλλ' ἡ ὑπερβολὴ τῆς πέρα ἀπὸ σωστὸ μέτρον καταντᾷ μανίαν καὶ παραφροσύνην καὶ γνώρισμα ἀδύνατης ψυχῆς...» (Migne τόμ. 48 σ. 1019).

Καὶ ὁ Μ. Βασίλειος, τὴν ἴδια γραμμὴν ἀκολουθεῖ. Συνιστᾷ στους παραλήπτας τῶν ἐπιστολῶν του μέτρον στὸν πόνον, πού στᾷζει ὁ θάνατος κάθε προσφιλοῦς προσώπου, τὸ μέτρον, πού χαρίζει ἡ πίστις στὴν αἰωνιότητα. Ὅταν μέσα ἀπὸ αὐτὸ τὸ πρῖσμα περνᾷ ὁ ἄνθρωπος τὸν πόνον, σκορπᾷ σὲ ἐλπίδος ἀκτῖνες.

«Ὁ Κύριος ἔδωκεν, ὁ Κύριος ἀφέλετο· ὡς τῷ Κυρίῳ ἔδοξεν, οὕτως καὶ ἐγένετο. Εἴη τὸ ὄνομα Κυρίου ἐυλογημένον!». Τὰ λόγια τοῦ πολυβασανισμένου Ἰώβ χρησιμοποιώντας, τονίζει σὲ πολλὰς περιπτώσεις: «Θεὸς ὁ τὰ ἡμέτερα οικονομῶν, ὁ τὰς τῶν χρόνων ὀρθοσίας ἐκάστω νομοθετῶν, ὁ ἀγαγὼν εἰς τὴν ζωὴν ταύτην, αὐτὸς καὶ μετέστησεν...».

Ὁ θάνατος ἀσχίμιζε τὴ ζωὴ τῶν ἀρχαίων, ἔκανε τὸν ἀγῶνα τῆς ἀρε-

τῆς οὐσιαστικᾶ ἀκατανόητο. Ἡ παρουσία του ἦταν μιὰ δεινὴ ὕβρις, προσβολὴ ἑνὸς αἰσθήματος, ἑνὸς ἐναγώνιου πάθους αἰωνιότητος, πού εἶναι θρονιασμένο στὰ βᾶθη τῆς ψυχῆς. Γι' αὐτὸ ἦταν σχεδὸν ἀδύνατη ἡ παρηγοριὰ γιὰ τὴν ἀπώλεια.

Τὸ ἀδύνατο ἔγινε δυνατὸ μετὰ τὴν συγκλονιστικὴ ἥττα τοῦ θανάτου μετὰ τὴν Ἀνάστασι τοῦ Κυρίου. Ἀπὸ ἐκείνη τὴν ὥρα δὲν μιλάμε πιά γιὰ θάνατο, μιλάμε γιὰ αἰωνιότητα, γιατί αὐτὴ ἀποτελεῖ τὴν κεφαλαιώδη ἀλήθεια τῆς ζωῆς μας. Κι' ἐπάνω σ' αὐτὴ οἱ Πατέρες, καὶ μάλιστα ὁ Μ. Βασίλειος, στήριζε τὸ θεῖο καρπὸ τῆς «παραμυθίας». Κάθε του ἐπιστολῆ, πού ἀπευθύνει σὲ κάποιον κτυπημένο ἀπὸ τὸν θάνατο ἀγαπημένου προσώπου, ἦταν ἕνα σάλπισμα παρηγορίας, ὄχι στηριγμένης σε κούφια λόγια, μὰ στὴν πιὸ ἀληθινὴ πραγματικότητα, πού χαρίζει δύναμι καὶ ρίχνει φῶς στὴν ψυχὴ. Τὴν πίστευε, τὴ ζοῦσε αὐτὴ τὴν θεῖα πραγματικότητα γι' αὐτὸ ἀπὸ τὸ περίσσειμα τῆς ψυψῆς του, τὴν μετέδιδε, ὄχι μόνο στὶς ὁμιλίαις του, μὰ καὶ στὰ ἰδιωτικὰ του γράμματα.

Καὶ σὲ κοινότητες ἢ Ἐκκλησίες, πού συγκλονίζονταν ἀπὸ τὴν αἴρεσι ἢ τὸν κατατρεγμὸ, τὸ ἴδιο φῶς ζητοῦσε νὰ μεταδώσῃ. Τὴν ἠχῶ τῶν ἀγώνων γιὰ τὴν πίστι ἀκοῦμε συχνὰ μέσα ἀπὸ ἐπιστολές του, πού θέλουν με λόγια θερμὰ νὰ κρατήσουν ἀσβεστη τὴ λαμπάδα τῆς. Νὰ φέρουν στοὺς παραλήπτας του τὸ κήρυγμα τῆς ἀνδρείας καὶ τῆς ἐπιμονῆς στὴν Ἀλήθεια, στηριγμένο πάνω στὴν παρηγορία καὶ στὴν ἐνίσχυσι, πού χαρίζει ὁ Κύριος.

Γράφοντας «τοῖς Ἀλεξανδρεῦσι» (Ἐπιστ. CXXXIX), σ' ἐποχὴ πού οἱ αἵρετικοὶ ἐδίωκαν τοὺς πιστοὺς, ἔλεγε:

«Εἴτε πρόσκαιρός ἐστὶν ὁ πειρασμός, βαστάσατε αὐτόν, οἱ καλοὶ τοῦ Χριστοῦ ἀγωνισταί· εἴτε καὶ τῆ παντελεῖ φθορᾷ τὰ πράγματα παραδίδονται, μὴ ἀκηδιάσωμεν πρὸς τὰ παρόντα, ἀλλ' ἀναμείνωμεν τὴν ἐξ οὐρανῶν ἀποκάλυψιν καὶ ἐπιφάνειαν τοῦ μεγάλου Θεοῦ... Μνήσθητε τῶν πάλαι ἀγίων, ὅτι οὐδεὶς τρυφῶν τῶν στεφάνων τῆς ὑπομονῆς ἠξιώθη, ἀλλὰ πάντες, διὰ μεγάλας θλίψεων πυρωθέντες, τὸ δοκίμιον ἐπέδειξαντο... Μακάριος ὁ καταξιωθεὶς τῶν ὑπὲρ Χριστοῦ παθημάτων. Μακαριώτερος δὲ ὁ πλεονάσας ἐν τοῖς παθήμασι· διότι οὐκ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς».

Οἱ πραγματεῖες τοῦ Μ. Βασιλείου τὸν παρουσιάζουν δυνατὸ θεολόγο, παιδαγωγό, φυσιοδίφη. Οἱ ἐπιστολές του φανερῶνουν τὸν διαποτισμένο ἀπὸ τὸ χριστιανικὸ πνεῦμα ἡγέτη, προβάλλοντας τὴν ἐσώτερη προσωπικότητά του, μιὰ καὶ δὲν προορίζονταν γιὰ τὸ εὐρύτερο κοινό. Ἰδιαιτέρα τὰ λιγοστὰ κομμάτια πού δώσαμε ἀπὸ τὶς παραμυθητικὲς του ἐπιστολές καὶ τὰ γράμματα στὰ ὁποῖα μιλάει γιὰ τὶς δικές του θλίψεις, μᾶς τὸν ἔδειξαν ἄνθρωπο τοῦ πόνου καὶ πονεμένων ὁδηγό. Εἶναι δυὸ ἰδιότυπες βαθεῖα συνταυτισμένες στὴν προσωπικότητά του, πού τὸν ἔσπρωξαν στὰ μεγάλα ἔργα τῆς ἀγάπης, με κορύφωμα τὴν «Βασιλειάδα», πού δόξασε τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ στὸν Δ' μ.Χ. αἰῶνα.

Ι. Γ. ΑΛΕΞΙΟΥ

ΤΟ ΣΥΖΥΓΙΚΟ ΔΡΑΜΑ

Το συζυγικό δράμα είναι από τα πιο επιθυμητά και προσφιλή θέματα όλων των τομέων της λογοτεχνίας. Μια γυναίκα εγκαταλείπεται από τον άνδρα της, ένας σύζυγος καλεί σε μονομαχία τον αντίζηλό του ή σκοτώνει την συλληφθείσα άπιστη γυναίκα του, κάποιος αυτοκράτωρ ή ένας μικρός βασιλιάς χωρίζει, γιατί η γυναίκα του δεν του έδωσε διάδοχο. Υπάρχουν χίλιες δυο άλλες περιπτώσεις, που αρχίζουν από ένα απλό ραντεβού για να καταλήξουν σ' ένα μεγάλο δράμα. "Όλα αυτά η λογοτεχνία μας τα παρουσιάζει είτε με την απλότητα ενός εικονογραφημένου είτε με το βάθος μιας μεγάλης τραγωδίας, όπως της 'Ανδρομάχης, του Βαγιαζήτ, της Φαίδρας του 'Οθέλλου ή σαν το υπέροχο παράπονο του Πάολο και της Φραντζέσκας, που τόσο συγκίνησε τον Δάντη, ώστε τον έκαμε να πέσει σαν νεκρός.

Το συζυγικό όμως δράμα, που μας παρουσιάζει η λογοτεχνία, μένει συνήθως στην επιφάνεια των γεγονότων. Μας δίδει μόνο τα εξωτερικά και φανερά στοιχεία με δύναμη και ζωντάνια, ενώ την ουσία και το βάθος του δράματος δεν τα πλησιάζει. Η παρουσίασις του συζυγικού δράματος από την λογοτεχνία ίσως μας μαγεύει και μας συγκινεί συγκλονιστικά, δεν μας εισάγει όμως στην βαθύτερη ουσία του δράματος και τα μάτια μας αδυνατούν να το αναγνωρίσουν. Το συζυγικό δράμα είναι στην ουσία του απείρως εντιμότερο και στο βάθος γεμάτο από γόνιμο πάθος. Δεν δημιουργείται από τυχαία περιστατικά, ούτε από τον κακό χαρακτήρα του ενός ή την ήθικη παρεκτροπή του άλλου συζύγου. Η φύσις του δράματος είναι πιο

βαθεία, για την ακρίβεια εύρσκεται σε στενή σχέση με την θεία κλήσι του γάμου, που ξεπερνά τα ανθρώπινα. Γι' αυτό την νοιώθουν μόνο όσοι εισέδυσαν στο βαθύ νόημα του γάμου.

★

Είναι τάχα σωστό να χρησιμοποιούμε τον όρο «δράμα» για να παρουσιάσωμε δυο πραγματικότητες τόσο φανερά αντίθετες; Στην ουσία του, βέβαια, δεν είναι άσχετες. Στο φιλολογικό δράμα οι σύζυγοι αρνούνται τον σκοπό του γάμου και επιδιώκουν να διατηρήσουν τον ατομισμό τους, είτε με την σύναψη κάποιας παράνομης σχέσεως είτε με το διαζύγιο είτε με τον φόνο. Χάνουν έτσι και τον γάμο τους και την ζωή τους. Στο αληθινό συζυγικό δράμα παραδέχονται τον σκοπό του γάμου, θυσιάζουν την ατομική τους ελευθερία και ζούν μια καινούργια ζωή, όπως την θέλει ο γάμος. "Όσο μένομε προσκολλημένοι στο άτομο μας, τόσο πιο ψηλό γίνεται το τείχος, που μάς χωρίζει από τον άλλον. "Όσο όμως περνάμε από το άτομο μας προς τα έξω, όσο εγγίζομε την έννοια σύζυγος και συζυγική ζωή, τόσο ανοίγεται μπροστά μας μια ζωή χωρίς αγάθια.

"Όλες οι συζυγικές σχέσεις πηγάζουν από μια βασική ιδέα, την οποία η ψυχολογία θά την ώνόμαζε εικόνα «πρότυπο» της ή του τελείου συζύγου. Η εικόνα αυτή είτε αποτελεί την αντανάκλασι μιας παλιās εικόνας, της πατρικής οικογενείας ή προέρχεται από τις περιγραφές των μυθιστορημάτων και τα θέματα των φίλμς, είτε την μορφώνομε μέσα μας από όλα αυτά στις παραμονές του γάμου ή στο διάστημα της μνηστείας. Η εικόνα αυτή μπορεί να είναι σε όλη της

τήν έκτασι ένα άπατηλό ψευδοείδωλο, μπορεί όμως να ανταποκρίνεται και στην πραγματικότητα. Και στις δυό όμως περιπτώσεις είναι ένδειξεις κάποιας άναμονής, τής ελπίδος για κάτι άλλο καλύτερο ή πιο σωστά, ένδειξεις μερικτών άπαιτήσεων.

Συνέπεια όλων αυτών είναι, ότι ύστερα από λίγο καιρό δοκιμάζομε μέσα μας μια ακαθόριστη άπογοήτευσι, ή οποία σιγά-σιγά παίρνει συγκεκριμένη έκφρασι και μορφή. Διαπιστώνει, δηλαδή, κανείς ότι ό ή ή σύζυγος δέν είναι όπως είχε ώνειρευθή, δέν ανταποκρίνεται στο ιδανικό του, στην εικόνα - πρότυπο, που διεμόρφωσε γύρω από την έννοια σύζυγος. Παρατηρεί τότε κανείς με έντονο αίσθημα άπογοητεύσεως, ότι ό γάμος δέν του έφερε όσα περίμενε και επί πλέον άπαιτεί θυσίες και παραχωρήσεις για τις όποιες δέν ήταν καθόλου προετοιμασμένος. Αυτή ή άπογοήτευσι, που σε καμμιά περίπτωση δέν είναι άδικαιολόγητη, αντιμετωπίζεται με διάφορο από τον καθένα τρόπο. "Άλλοι διατυμπανίζουν την δυστυχία τους, χωρίς να ζητούν διαζύγιο και κατατάσσονται έτσι στα δυστυχισμένα άνδρόγυνα. "Άλλοι παλεύουν δημιουργικά για να πραγματοποιήσουν τό ιδανικό τους και σ' όλη τους την ζωή προσπαθούν να κάμουν τον άνδρα τους τέλειο και τον γάμο τους, όπως τον είχαν φαντασθή. "Άλλοι πάλι καταλήγουν στην διαπίστωσι, ότι τίποτε στην ζωή δέν είναι τέλειο και εύτυχώς θά ξεμερώση κάποτε ήμέρα, που δέν θά χρειάζεται να παντρευθή κανείς. "Όλοι πάντως νοιώθουν κάποια πικρία για τον ή την σύζυγο, που τους διέψευσε τις ελπίδες, μια επαναστατική διάθεσι για τον γάμο, που τους έξαπάτησε, ίσως και κάποιο κυνισμό για όλη αυτή την ύπόθεσι που ένω ύπόσχεται θαύματα και μεγαλεία επιφυλάσσει ήττες και συμβιβασμούς. Και άκριβώς σ' αυτή την διάψευσι των ελπίδων, την πικρή ή την καρτερική, την μελοδραματική ή την κυνική στηρίζονται τά πλείστα συζυγικά δράματα. Στο

βάθος τους σημαίνουν άρνησι να άγαπήση κανείς τον ή την σύζυγόν του, όπως είναι, σημαίνουν φυγή άπ' την πραγματικότητα και για να χρησιμοποιήσωμε ένα τεχνικό όρο δείχνουν βραχυκύκλωμα στο δίκτυο ύψηλής τάσεως του συζυγικού συνδέσμου.

Τό συζυγικό δράμα αρχίζει την ώρα, που συνειδητοποιεί κανείς την διάψευσι. "Η στιγμή όμως αυτή έπρεπε να είναι ιερή για κάθε άνθρωπο, γιατί είναι ή ώρα, που καλείται να άπαλλαγή από τις ψευδαισθήσεις και να άντικρύση για πρώτη φορά γυμνή την αλήθεια. «'Ο άνδρας μου δέν είναι όπως τον ώνειρευτήκα. Να μια εύκαιρία να τον γνωρίσω σαν κάτι διαφορετικό από μένα. 'Ο γάμος μας δέν ανταποκρίνεται στις προσδοκίες μας. Είναι όμως ένα μυστήριο, μια θεία οικοδομή, όχι ένα ανθρώπινο κατασκευάσμα». "Αν δεχθούμε τον γάμο, όπως είναι στην πραγματικότητα και όχι όπως τον φανταστήκαμε, δεχόμαστε και τον ή την σύζυγον, όπως είναι, με την πρωτοτυπία του, τον ιδιαίτερο χαρακτήρά του, τον τρόπο τής προσωπικής ζωής του. Δέν θά βάλωμε τώρα σαν σκοπό μας να τον ή την διορθώσωμε, να κάνωμε τον άλλο ίδιο με μās, αλλά να νοιώθωμε χαρά γιατί είναι άλλοιώτικος από μās, να τον αγαπούμε βαθειά, γιατί είναι μια ύπαρξις τελείως διαφορετική από την δική μας.

*

Οί διαπιστώσεις αυτές βοηθούν πολύ να προχωρήσωμε ακόμη. Μέσα στο γάμο ό άνδρας και ή γυναίκα δέν αποτελούν δυό αλλά ένα. Μέσα στο γάμο τά δυό, ό άνδρας και ή γυναίκα, άπαρτίζουν μια νέα μονάδα. Θυμίζω τό γνωστό κομμάτι άπ' την Γένεσι: «και έσονται οι δυό εις σάρκα μίαν». "Η λέξις «σάρξ» εδώ σημαίνει τό «δημιούργημα», «την ζωντανή ύπαρξι». «Θά γίνουν οι δύο μια νέα ζωντανή ύπαρξις» θά έρμηνεύσωμε. "Αν δέ ζητήσωμε να μās βοηθήση ή σύγχρονη ιατρική και ή άνθρωπολογία από άποψι όρολογίας, θά έρμηνεύσωμε: «Θά άποτελέ-

σουν ένα και μοναδικό πρόσωπο». Αυτό δὲν σημαίνει, ὅτι ὁ ἄνδρας καὶ ἡ γυναῖκα παύουν στὸ γάμο νὰ εἶναι δύο πρόσωπα ἢ πὼς σταματοῦν νὰ εἶναι δύο ζωντανές ὑπάρξεις, δύο δημιουργήματα, ἀλλὰ ὅτι πρῶτα καὶ πάνω ἀπ' ὅλα εἶναι μιὰ ὑπαρξίς, ἓνα πρόσωπο, τὸ συζυγικό. Μιὰ βαθειὰ μεταμόρφωσις συντελεῖται μέσα στὸ γάμο καὶ στὸν ἄνδρα καὶ στὴν γυναῖκα. Θὰ μπορούσαμε ἐδῶ νὰ κάναμε λόγο γιὰ κάποιο θάνατο μέσα στὸ γάμο, γιὰ κάποιο «νέκρωσις», ὅπως θὰ ἔλεγε ὁ ἀπ. Παῦλος. Θὰ μπορούσαμε νὰ κάναμε λόγο γιὰ τὸν θάνατο τοῦ ἀτόμου ὄχι ὅμως τῆς προσωπικότητος, γιὰ τὸν θάνατο τῆς ἀπόλυτης προσωπικῆς ἀνεξαρτησίας, τῆς ἀπόλυτης αὐθεντίας, τοῦ ἐγωκεντρισμοῦ. Κατ' ἀντιστοιχίαν πρὸς αὐτὰ θὰ μπορούσαμε νὰ κάναμε λόγο γιὰ μιὰ νέα δημιουργία, γιὰ ἓνα νέο πρόσωπο, τὸ συζυγικό.

Ἄρα αὐτὰ μᾶς ἐπιτρέπουν νὰ σκεφθοῦμε, ὅτι μέσα στὸ γάμο πρέπει νὰ ὑπάρξῃ μιὰ μεταμόρφωσις θεμελιώδης καὶ οὐσιαστικῆς. Τὸ τέρμα αὐτῆς τῆς μεταμορφώσεως δὲν μπορούμε ἀπ' τὴν ἀρχὴ νὰ τὸ προδικάσωμε. Τὸ πού θὰ φθάσῃ κάποτε ἐξαρτᾶται ἀπὸ μᾶς. Ἡ ὅλη ὀρθολογιστικὴ μας μὴνία μᾶς μαθαίνει νὰ παρατηροῦμε τὴν κάθε ἀνθρώπινη ὑπαρξίς ὡς ἓνα ἀντικείμενο, πού ξεχωρίζει τελείως ἀπὸ τὰ ἄλλα. Κάνομε συνήθως λόγο γιὰ τὸ ἄτομο ἢ γιὰ νὰ χρησιμοποιήσωμε τὴν φιλοσοφικώτερη ἔκφρασι γιὰ τὴν μονάδα. Τὸ ἄτομο ἢ τὴν μονάδα αὐτὴ ὁ ὀρθολογισμὸς μας εἶναι ἔτοιμος νὰ τὴν ὑποτάξῃ ἀκόμη καὶ στοὺς κανόνες τῆς στοιχειώδους προπαιδείας, κατὰ τὴν ὁποία δύο ἢ μία δύο. Μπροστὰ στὸ Θεὸ ὅμως δὲν ὑπάρχει οὔτε ἄτομο οὔτε μονάδα, δὲν ὑπάρχει «μιὰ κάποια» ἀνθρώπινη ὑπαρξίς, ὑπάρχει ὁ ἄνδρας καὶ ἡ γυναῖκα. Δὲν ἀποτελοῦν δύο ἄτομα, ἀλλὰ δύο πρόσωπα, δὲν εἶναι δύο ἀντικείμενα ἐντελῶς εὐδιάκριτα, εἶναι δύο ὑποκείμενα, τὰ ὁποῖα δημιουργήθηκαν τὸ ἓνα γιὰ τὸ ἄλλο. Γι' αὐτὸ ἐδῶ δὲν ἔχουν θέσι οἱ κανόνες τῆς μαθηματικῆς

δύο ἢ μία δύο, ἀλλὰ ἄνδρας καὶ γυναῖκα γίνονται ἓνα, τὰ δύο πρόσωπα ἐνώνονται στὸ ἓνα, τὸ συζυγικό πρόσωπο.

Ἐπομένως ἐκεῖνο, πού πεθαίνει στὸ γάμο δὲν εἶναι ἡ προσωπικότης τοῦ ἀνδρὸς ἢ τῆς γυναίκας, ὅπως ὁ Θεὸς τοὺς δημιούργησε, ἀλλὰ τὸ ἄτομο «ἀντικείμενο», ἡ μονάδα ὅπως τὴν ἐπλασε ἡ ἀνθρώπινη φιλοσοφία καὶ ὁ ὀρθολογισμὸς.

Θὰ θυμίσωμε πάλι ὅσα σημειώσαμε λίγο πιὸ πάνω. Μέσα στὸ γάμο ὁ ἄνδρας καὶ ἡ γυναῖκα τοποθετοῦν ἔξω ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν τους τὸ ἐπίκεντρο τῶν ἐνδιαφερόντων τους. Ἡ ἀκριβὴς ἐννοια εἶναι, ὅτι ὁ ἓνας ἐνδιαφέρεται πρῶτα γιὰ τὸν ἄλλον. Τὸ συζυγικό ζεῦγος ὅμως δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ἐνωμένο, ὅταν τὸ κέντρον τῶν ἐνδιαφερόντων τοῦ ἑνὸς ἀπὸ τοὺς δύο τοποθετηθῇ σὲ κάποιο τρίτο πρόσωπο. Κι' αὐτὸ ἀκριβῶς ἀποτελεῖ τὸ δῶμα τοῦ γάμου. Ἄς ἐξετάσωμε τὸ θέμα πιὸ συγκεκριμένα. Ἐνας νέος, πού ἔχει ἀνατραφῆ μέσα σ' ἓνα κλίμα αὐστηρῶν οἰκογενειακῶν παραδόσεων καὶ ἔχει χαράξει κάποιο σκοπὸ στὴν ζωὴ του, παντρεύεται μιὰ κοπέλλα μέσης τάξεως καὶ ἀνάλογης ἀγωγῆς. Οἱ χαρακτήρες τους φαίνεται νὰ συμφωνοῦν καὶ ἔχουν τὸ ἴδιο ἰδανικὸ γιὰ τὴν ζωὴ. Σὲ λίγα χρόνια ἀποδεικνύεται, ὅτι ὁ ἓνας ἀποτελεῖ ἐμπόδιο γιὰ τὸν ἄλλον. Ὁ καθένας ἀπὸ τὴν πλευρὰ του ἐμποδίζει τὸν ἄλλον νὰ πραγματοποιήσῃ τὸ ὄνειρό του, τὸ ἰδανικὸ του. Ὁ ἄνδρας μάλιστα νομίζει πὼς δὲν ἔχει καμμιά ὑποχρέωσι νὰ δείχνῃ κάποια κατανόησι στὶς ἀνάγκες καὶ στὶς ἐπιθυμίες τῆς γυναίκας του ἢ ἀγωνίζεται ἀκόμη νὰ ἀλλάξῃ ριζικὰ τὶς ἀντιλήψεις τῆς γιὰ τὸν κόσμον καὶ τὴν ζωὴ καὶ νὰ τὴν προσανατολίσῃ στὴν δική του γραμμὴ καὶ πορεία. Ὁ ἔγγαμος ὅμως ἄνδρας δὲν εἶναι πιὰ ἐλεύθερος νὰ κἀνῃ ὅ,τι θέλει ἢ ὅπως θέλει, ἐξαρτᾶται ἀπόλυτα ἀπὸ τὸ καινούργιο ἄτομο, τὸ συζυγικό. Ἄν ὑπάρχῃ στὸ σημεῖο αὐτὸ διαφωνία, ἂν θέλῃ νὰ ἀκολουθήσῃ καὶ νὰ συνεχίσῃ σὲ ὅλη τῆς

τὴν ἔκτασι καὶ σὲ ὅλες τῆς τὶς λεπτομέρειες τὴν ζωὴν, ποὺ ζοῦσε ὡς τώρα, ἀρνεῖται τὴν οὐσία τοῦ γάμου του. Τὸν περιορίζει τότε σὲ μιὰ σχέσι στοργῆς καθαρὰ διανοητικῆς ἢ οἰκογενειακῆς, δὲν δέχεται ἐπομένως τὸ «εἰς σάρκα μίαν», νὰ γίνῃ, δηλαδὴ, μιὰ καινούργια ὑπαρξί με τὴν γυναῖκά του. Καταλήγομε πάλι σ' αὐτό, ποὺ σημειώσαμε ἤδη στὴν ἀρχή, ὅτι ἡ ἄρνησις τοῦ γάμου προκαλεῖ τὰ δράματα, ἐνῶ ἡ ἀποδοχὴ του εἶναι τὸ ἴδιο τὸ δράμα.

Ἄς πάρωμε τώρα τὸ παράδειγμα μιᾶς νέας, ποὺ ἔχει μορφώσει μιὰ ὑψηλὴ ιδέα γιὰ τὸν γάμο καὶ περιμένει ἀπὸ αὐτὸν μιὰ ἐπικοινωνία στοργικὴ καὶ πνευματικὴ, πιστεύει δὲ πὼς βρῆκε σύντροφο γεμᾶτο κατανόησι καὶ σύμφωνα σὲ ὅλα. Ὑστερα ἀπὸ μερικὰ χρόνια ζωῆς συζυγικῆς ἀντιλαμβάνεται, ὅτι ὁ ἄνδρας τῆς πρῶτο καὶ πάνω ἀπ' ὅλα ἔχει τὸ ἐπάγγελμά του καὶ ὅτι ἡ στοργικὴ ἢ πνευματικὴ ἐπικοινωνία με τὴν γυναῖκά του εἶναι γι' αὐτὸν μιὰ δύσκολη προσπάθεια. Νὰ ἐπιχειρήσῃ νὰ πραγματοποιήσῃ τὸ ἰδανικὸ τῆς με κάποιον ἄλλον ἄνδρα κατὰ τὸ παράδειγμα τῆς Mme Bovary ἢ τῆς Ἄνας Καρενίνα ἢ νὰ μείνῃ πιστὴ ὄχι μόνο στὸν ἄνδρα τῆς, ποὺ ἀπὸ ἀποψὶ ἀνθρώπινη δὲν τοῦ ἀξίζει, ἀλλὰ στὸν Θεὸ τὸν τριταγωνιστὴ τοῦ γάμου, ποὺ αὐτὴν προώρισε νὰ ἀνέχεται καὶ νὰ ἀγαπᾷ αὐτὸν τὸν ἀχάριστο καὶ νὰ θυσιάζεται γι' αὐτόν; Στὴν πρῶτη περίπτωσι θὰ ἔδινε ἴσως τὴν ἀφορμὴ νὰ γραφῆ ἓνα ἀπὸ τὰ γνωστὰ μυθιστορήματα. Στὴ δευτέρῃ περίπτωσι θὰ ζοῦσε τὴν οὐσία τοῦ συζυγικοῦ δράματος, τὸ ἀληθινὸ συζυγικὸ δράμα.

★

Καὶ φθάσαμε τώρα στὸ κεντρικώτερο σημεῖο τῆς μικρῆς μας μελέτης. Ἐνῶ τὰ συνήθη συζυγικὰ δράματα τῶν μυθιστορημάτων ἔχουν δυὸ ἢ τρεῖς ἀνθρώπινες ὑπάρξεις σὰν πρωταγωνιστάς, τὸν ἄνδρα, τὴν γυναῖκα καὶ ἔνδεχομένως μιὰν ἐρωμένη ἢ κάποιον ἐραστή, τὸ ἀληθινὸ συζυγικὸ δράμα ἔχει τὸν Θεὸ κύριο πρωταγωνιστὴ, γιὰ αὐτὸς ἔνωσε τοὺς δυὸ σ' ἓνα, αὐτὸς τοὺς ἔδω-

σε τὴν ἀγάπη καὶ τὴν ἀμοιβαία πίστη. Αὐτὸς μεσ' ἀπὸ τὸν θάνατο τοῦ ἐγωκεντρικοῦ ἀτόμου τοὺς ἀνέστησε σὲ μιὰ καινούργια ζωὴ, τὴν συζυγικὴ. Σ' αὐτὸ τὸ δράμα ἔχει θέσι τὸ χωρίο «ὡς ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι ἀπολέσει αὐτήν, ὡς δ' ἂν ἀπολέσῃ αὐτὴν ἔνεκεν ἐμοῦ... οὗτος σώσει αὐτήν» (Λουκ. 9, 24). Στὸ ἀληθινὸ δράμα τοῦ γάμου, ὅπως καὶ στὴν πάλῃ τοῦ Ἰακώβ με τὸν Θεὸ στὶς ὄχθες τοῦ Ἰαβὼκ (Γεν. 32, 23-29) ἰσχύει τὸ ἀγιογραφικὸ «ὃν Κύριος ἀγαπᾷ παιδεύει». Ὁ γάμος εἶναι μιὰ εἰδικὴ κατάστασις ἀντιπαράστασις με τὸν Θεόν, εἶναι μιὰ κατάστασις, κατὰ τὴν ὁποία κι' ὁ σύζυγος κι' ἡ σύζυγος καλοῦνται σ' ὅλη τους τὴν ζωὴ νὰ προσφέρουν τὴν ἀγάπη τους στὸν ἄνθρωπο. Κι' ἀκριβῶς ἡ προσφορὰ αὐτῆς τῆς ἀγάπης εἶναι τὸ πιὸ μεγάλο δράμα τοῦ κόσμου, ἓνα δράμα, ποὺ στοίχισε στὸν Θεὸ τὸν Σταυρό.

Νὰ γιὰ τὸ συζυγικὸ δράμα ἔχει οὐσιαστικὴ σχέσι με κάθε ἀληθινὸ γάμο. Δὲν συνοδεύεται ἀπὸ ἔντονες ἐκρήξεις. Ζῆ σὲ μιὰ κατάστασι, ποὺ ἀπ' ἔξω φαίνεται ἡρεμῆ. Μόνο ὅσοι ἐζησαν ἀρκετὰ χρόνια ἐγγαμῆς ζωῆς μποροῦν νὰ ξέρουν καλὰ πόσο θυελλώδης εἶναι ἡ περιπέτεια αὐτῆ, στὴν ὁποία μπλέχτηκαν κι' ἐμπλέξαν κι' αὐτὸν τὸν Θεόν. Δὲν εἶναι κατόρθωμα οὔτε ἔχει πολὺ ἐνδιαφέρον νὰ ἀπατήσῃ κανεὶς τὸν ἄνθρωπον καὶ νὰ ζητήσῃ νὰ βρῆ τὴν χαρὰ κοντὰ σὲ κάποιον ἄλλον. Σὰν πρᾶξις ἀντεκδικήσεως ὅμως ἀποτελεῖ τὴν πιὸ αἰσχρὴ περιπέτεια καὶ προξενεῖ τὴν πιὸ ἀνήκουστη ἐντύπωσι. Ἀντίθετα νὰ δεθῆς τριάντα, σαράντα ἢ καὶ πενήντα χρόνια μ' ἓνα ἄνθρωπο—τὸν ἄνδρα σου—νὰ τοῦ ἀποκαλύπτῃσαι σιγά-σιγά, νὰ τὸν βοηθῆς νὰ σοῦ ἀποκαλυφθῆ κι' αὐτὸς καὶ νὰ τὸν κἀνῃ ὅπως ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς τὸν θέλησε, ἀποτελεῖ τὸ ἀληθινὸ δράμα. Πόσο πονώμε ὅταν σκοντάψωμε σ' ἓνα τσιμεντένιο τοῖχο, ποὺ μᾶς χωρίζει. Πόση ἀγωνία αἰσθανόμεστε ὡσποῦ νὰ βροῦμε τὸν τρόπο νὰ ὑπερηδῆσωμε τὸ ἐμπόδιο αὐτό. Ποιὰ ἀλλαγὴ ὅμως καὶ ποιὰ εὐφορία ἀπεριγρά-

πτων αίσθημάτων δημιουργείται μέσα μας, όταν από κάποια μυστηριώδη δύναμι το εμπόδιο εξαφανίζεται. Ξανασυναντάμε το χαρούμενο πρόσωπο του αγαπημένου μας και ο δεσμός μας γίνεται πιο βαθύς. Είναι ή ώρα τότε, που θα έμβαθύνη κανείς στον πλούτο και το μυστήριο της ανθρωπίνης υπέρβασης, τότε θα αισθανθῆ κανείς ότι έγγιζει κάποιο άρρητο θαύμα, του οποίου εικόνα είναι ο γάμος. Ολόκληρη ή ζωή μας έχει περιπλακῆ σ' αυτήν την περιπέτεια του γάμου, που μοιάζει μ' ένα τοκετό έπαναλαμβανόμενο περιοδικά. Πόνος, θλίψις, κίνδυνος, θάνατος, ανέκφραστη χαρά, ευχαρίστησις, ικανοποίησις, είναι ή αδιάκοπη κίνησις της έγγαμης ζωής. Γι' αυτό σωστά όμιλούμε άπ' την αρχή περι συζυγικού δράματος. Το δράμα αυτό είναι στενά συνδεδεμένο με την αγάπη και την χάρι, όπως όλα τὰ γεγονότα, που έχουν μέσα τους την σφραγίδα του Θεού. Ευτυχισμένοι όσοι δέχτηκαν να μετάσχουν στην βίωσι του άληθινού συζυγικού δράματος, που δεν έχει τίποτα από την φτώχεια των δραμάτων της λογοτεχνίας, αλλά σε εισάγει και σε μυεί σε μιὰ ζωή πλημμυρισμένη από τον πλούτο της χάριτος κατά την υπόσχεσι της Γραφής.

* * *

"Ένα από τὰ πιο έκπληκτικά φαινόμενα της ιστορίας της λογοτεχνίας είναι ή καθολική σχεδόν άπουσία έργων, που να έγγιζουν αυτό το δράμα. Είναι ασφαλώς μιὰ πράξις πολύ πιο δύσκολη από τὸ να ασχοληθῆ κανείς και να διαπραγματευθῆ θέματα έπιφανειακά, άπλά και άφελῆ. Βέβαια ή ουσία ή τὸ βάθος ενός μυστηρίου σε καμμιά τέχνη δεν μπορεί να εκφραστῆ. Πέρα όμως από κάθε δικαιολογία δυνατὸν να διερωτηθῆ κανείς, αν δεν αποτελῆ σημαντικό πρόνομιο της εποχής μας να λάβη συνείδησι για πρώτη φορά αὐτοῦ του από-

λυτα έντιμου δράματος. Κι' αν είναι αλήθεια, ότι στην εποχή της Π. Διαθήκης οί άνθρωποι δεν είχαν εκτιμήσει την άρχέγονη έπιθυμία του Θεού σχετικά με τον γάμο, τὸ ίδιο αλήθεια είναι, ότι εδώ και δυὸ χιλιάδες χρόνια οί χριστιανοί πάλι δεν εξετίμησαν την ξεχωριστή χάρι, που δώρισε ο Θεός στον γάμο. Μόλις τώρα άρχισαμε να διαβλέπουμε την πρακτική δύναμι, την ψυχολογική και φυσιολογική δύναμι αὐτῆς της χάριτος. Μόλις τώρα, την στιγμή, που ή κλασσική πατριαρχική οικογένεια κοντεύει να βουλιάξῃ, κατωρθώσαμε να εκτιμήσουμε την χάρι και να διαπιστώσουμε τὸ άτρωτο της χριστιανικῆς αντίληψεως για τον γάμο. Τώρα, που κι' αὐτὰ τὰ θεμέλια του χριστιανικού κόσμου κλονίστηκαν, νοιώθουμε πόσο μεγάλο είναι τὸ μυστήριο του γάμου. Γιατί πάνω άπ' όλα είναι τὸ μυστήριο, που ένσαρκώνει ὅλο τὸ Ευαγγέλιο.

"Ίσως συναντήσωμε φιλολογικά έργα με θέμα τὸ συζυγικὸ δράμα. Κι' ακόμη ίσως ιδούμε, ότι στὰ έργα αὐτὰ τὸ δράμα αναλύεται και ζωγραφίζεται λεπτομερέστατα. Τὰ έργα αὐτὰ θα έχουν πετύχει να γοητεύσουν την φαντασία μας και να άπομακρύνουν την προσοχή μας από τὸ άληθινὸ μυστήριο του συζυγικού δράματος. Θα ήταν ίσως χρήσιμο να ξαναδιαβάση κανείς τὰ άριστουργήματα της «συζυγικῆς» λογοτεχνίας άπ' τον Όθέλλο ως την "Άννα Κάρνινα, για να βεβαιωθῆ πως οί δημιουργοί τους δεν είχαν νοιώσει τίποτε από τὸ άληθινὸ δράμα του ζευγαριου κι' ότι πολὺ απέιχαν από αὐτὴν την ανακάλυψι άπ' την οποία έξαρτᾶται από πολλές άπόψεις αὐτὸ τὸ μέλλον της κοινωνίας μας.

Μετέφρασε

ή κ. ΣΟΦΙΑ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΚΗ-ΚΟΤΤΑΔΑΚΗ

ΣΗΜΑΙΟΦΟΡΟΣ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ (*)

Ἀπὸ τοὺς θαμμένους, ἀλλὰ καὶ ἀτίμητους θησαυροὺς τῆς Ὁρθοδοξίας μας θὰ ἀνασύρωμε ἕνα πολυέδρο διαμάντι, ποὺ ἀκτινοβόλησε μὲ τὴν πολυπλευρῆ καὶ ἀστραφτερῆ ὁμορφιά του τὸν ἔβδομο αἰῶνα. Πρόκειται γιὰ τὸν Κύπριο ἅγιο Ἰωάννη τὸν Ἐλεήμονα, Πατριάρχη Ἀλεξανδρείας (610-619), τὸν μεγάλο αὐτὸ ὅσο καὶ ἄγνωστο ἥρωα τῆς ἀγάπης. Ἡ ὀδηγητικὴ αὐτῆ μορφή, ποὺ ἐνσάρκωνε τὴν «πρῶτη καὶ μεγάλη» ἀρετή, μπορεῖ καὶ σήμερα νὰ μᾶς χειραγωγῆσθαι μὲ τὴν δυνατὴ ἀκτινοβολία της στὰ ὅμορφα μονοπάτια μιᾶς θαυμαστῆς καλωσύνης. Σὰν «μοναδική» καὶ «ἄγνωστον, μέχρι τότε, εἰς τὴν ἱστορίαν» χαρακτηρίσει ὁ ἀκαδημαϊκὸς Κ. Ἄμαντος τὴν φιλανθρωπικὴ δραστηριότητα τοῦ Ἰωάννου. Δὲν ὑπῆρχε ἀρετὴ ποὺ νὰ μὴ τὴν ἐνσάρκωνε καὶ μάλιστα στὸν πιὸ μεγάλο βαθμὸ, σημειώει καὶ ὁ ἀξιόπιστος ἱστορικὸς καὶ βιογράφος του Λεόντιος (590-668), ἐπίσκοπος Νεαπόλεως τῆς Κύπρου. Περισσότερο ὅμως ἀπὸ τὶς μαρτυρίες αὐτὲς μιλάει ἡ ἴδια ἡ ζωὴ του. Μιὰ ζωὴ χαριτωμένη ἀλλὰ καὶ ρωμαλέα, γεμάτη δύναμι καὶ ἐνεργητικότητα, ποὺ ἐκύλησε στὴν ὑπηρεσία τῆς ἀγάπης μὲ τὴν σφραγίδα τοῦ Θεοῦ ἀνεξίτηλα ἀποτυπωμένη σὲ κάθε ἐκδήλωσί της.

Ἡ ζωὴ τοῦ ἐλεήμονος Πατριάρχου δὲν εἶναι μόνον μιὰ ἀποστοματικὴ ἀπάντησις στοὺς πλαστογράφους τῆς ἱστορίας, ποὺ κατηγοροῦν τὸν Βυζαντινὸ Χριστιανισμό γιὰ σκοταδισμό καὶ μαρασμό. Οὔτε ἀπλῶς μιὰ ζωντανὴ ἀπόλογιά τοῦ θαύματος, ποὺ λέγεται ἐφηρμοσμένος Χριστια-

νισμός. Ἔχομε ψηλαφητὸ μπροστά μας τὸν ἀληθινὸ ἀνθρωπισμὸ, τὸν χριστιανικὸ, ποὺ ἀγκαλιᾶζει τὸν ἀνθρώπο—ψυχὴ καὶ σῶμα—καὶ τὸν ὑψώνει ἀπὸ τὰ ἀκάθαρτα ρεῖθρα τοῦ ὑλιστικοῦ ὠφελιμισμοῦ στὴν φωτεινὴ κορυφὴ τῆς ὑπερφυσικῆς ἀγάπης. Ἐκεῖ δηλαδὴ ποὺ τὸν ἀνέβασε «ὁ κλίνας οὐρανοὺς καὶ καταβάς» γιὰ τὴν σωτηρία του.

Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀφετηρία καὶ τὸ τέρμα τῆς μεγάλης καρδιάς τοῦ Ἰωάννου. Ἡ ἀγάπη ὄχι σὰν ἕνα παροδικὸ καὶ ψεύτικο αἶσθημα, σὰν μιὰ φθνή καὶ ἀνούσια συναισθηματολογία. Ἀλλὰ σὰν τὸ πιὸ δυνατὸ κίνητρο ποὺ σπρώχνει τὴν ψυχὴ πρὸς τὶς ἀληθινὰ μεγάλες κατακτήσεις καὶ γίνεται δύναμις τεραστία ποὺ μεταμορφώνει τὸν ἀνθρώπο σὲ πραγματικὸ μιμητὴ τοῦ τριαδικοῦ Θεοῦ.

★

Νεῖλος πνευματικὸς χαρακτηρίσθηκε ὁ ἐλεήμων Πατριάρχης. Μὲ τὸ πλούσιο ρεῦμα τῆς ἀγάπης του, μὲ τοὺς ἀφθονοὺς παραποτάμους τῆς φιλανθρωπίας του, ἐπότιζε τὶς φλογισμένες ἀπὸ τὴν ἀνέχεια ὑπάρξεις. Ἀκόμη περισσότερο. Ὁ ποταμὸς ἀρδεύει μόνον τὴν Αἴγυπτο, τὰ ἐλέη ὅμως τοῦ Πατριάρχου ξεχύνονταν καὶ πέρα ἀπὸ τὰ ὄρια τῆς Αἴγυπτου. Πῶς μποροῦσε νὰ περιορισθῆ «τὸ ἀχανὲς ἐκεῖνο πέλαγος τῆς χρηστότητος» ἀπὸ τὰ στενὰ ὄρια τῆς ἐκτεταμένης ἔστω γῆς τῆς Αἴγυπτου;

Ποικίλα προγράμματα συνήθως καταστρώνουν καὶ ἐξαγγέλλουν οἱ θρησκευτικοὶ ἡγέται μόλις παρουσον στὰ χέρια τους τὰ ἡνία τῆς ἐξουσίας. Σχέδια ὠραία ποὺ μένουν τὶς πιὸ πολλὰς φορὲς ἀπραγματοποιήτα. Ἐχει καὶ ὁ Ἰωάννης τὸ πρόγραμμά του. Δὲν ἐξαντλεῖται αὐτὸς σὲ σχέδια ἀπροσγεῖωτα καὶ ἀνε-

(*) Τὸ ἄρθρο αὐτὸ εἶναι κεφάλαιο τοῦ βιβλίου «Ὁ ἅγιος τῆς ἀγάπης», ποὺ θὰ κυκλοφορήσῃ τὶς ἡμέρες αὐτὲς ἀπὸ τὶς ἐκδόσεις «Ζωῆς».

δαφικά. Δέν παρασύρεται γιά νά συνθλιβῆ μέσα στους τροχούς τῆς γραφειοκρατικῆς ρουτίνας. Ὁ ἐπαγγελματισμός, πού ἀποχρωματίζει καί τά ἱερώτερα ἔργα, δέν ἔχει θέσι στόν ἀποστολικό ποιμενάρχη. Τό πρόγραμμά του ρεαλιστικό καί εὐαγγελικό, σαφές καί ἀκριβῶς καθωρισμένο, μέ τήν φλογερή πνοή του σέ κάθε ἐκδήλωσί του, δέν πρόκειται νά μείνη στά χαρτιά. Σύντομα θά πάρη σάρκα καί ὄστα καί πνοή ζωῆς ἀπό τή θερμῆ ψυχῆ τοῦ θεοκίνητου Πατριάρχου.

Ἡ πρώτη φροντίδα του, μόλις ἀνέβηκε στόν πατριαρχικό θρόνο, ἦταν νά ἐνδιαφερθῆ σάν πατέρας γιά τίς ποικίλες ἀνάγκες τοῦ ποιμνίου του. Ἡ πιό ἐπιτακτική ἀνάγκη τήν στιγμή ἐκείνη ἦταν ἡ ἐπούλωσις τῶν πληγῶν, πού εἶχε ἀνοίξει ἡ φτώχεια. Ἡ σκέψις ὅτι ὑπάρχουν τόσα παιδιά του, πού τοῦ ἐμπιστεύθηκε ὁ Κύριός του, πού πεινοῦν καί κρῦνουν, δέν τόν ἀφίνει νά ἡσυχάσῃ. Δέν μπορεῖ νά ἀναβάλλῃ ἕνα τέτοιο ἐπιτακτικό καθήκον.

Προσκαλεῖ λοιπόν τοὺς οἰκονόμους τῆς Ἐκκλησίας καί μπροστά καί στοὺς ἄλλους κληρικούς τοῦ Πατριαρχείου τοὺς μιλάει μέσα σέ μιὰ ἀτμόσφαιρα συγκινητικῆς κατανύξεως. Εἶναι τὰ πρῶτα ἐπίσημα λόγια πού ἀκούουν οἱ συνεργάται του. Λόγια πού ἐκφράζουν καθαρά τὸν θαυμαστὸ ἐκείνο πλοῦτο τῆς μεγάλης καρδιάς του:

«Οὐ δίκαιόν ἐστίν, ἀδελφοί καί συλλειτουργοί, πρὸ τοῦ Χριστοῦ φροντίσαι ἡμᾶς ἐτέρου τινός. Οὐκοῦν πορευθέντες κατὰ πᾶσαν τὴν πόλιν ἀναγράψασθέ μοι μέχρις ἑνὸς πάντας τοὺς δεσπότας μου».

«Ὅλοι παρακολουθοῦν μέ προσοχὴ καί συγκίνησι τὰ λόγια του. Δέν μποροῦν ὁμως νά καταλάβουν τὸ περιεργὸ νόημα πού κρῦβουν. Ποιοὶ ἄραγε νά εἶναι οἱ δεσπόται καί κύριοι τοῦ Πατριάρχου; Τὸν παρακαλοῦν νά τοὺς ἐξηγήσῃ. Καί τότε ὁ ἅγιος ἱεράρχης συνεχίζει:

«Οὓς ὑμεῖς ἐπαίτας καί πένητας εἰώθατε καλεῖν, τούτους ἐγὼ δεσπότας καί συγκροτητάς ἀνακηρύττω· αὐτοὶ γὰρ ἡμᾶς ὄντως καί μόνοι συγκροτήσαι πρὸς

τὸ τυχεῖν τῆς ἐπουρανίου βασιλείας δυνησονται».

Τὰ πρῶτα ἐμπνευσμένα λόγια τοῦ Πατριάρχου εἶχαν μεγάλη ἀπήχησι στίς καρδιές τῶν συνεργατῶν του. Χωρὶς ἀργοπορία αὐτοὶ ξεχύθησαν στοὺς δρόμους τῆς Ἀλεξανδρείας. Ἐτρεξαν, ἔψαξαν, μόχθησαν καί ὕστερα ἀπὸ πολὺ κοπιαστικὴ ἐργασία κατῶρθωσαν νά βροῦν καί νά καταγράψουν ὄλους τοὺς φτωχοὺς τῆς πόλεως. Πλούσιος ὁ ἀπολογισμός τῆς δυστυχίας, πού ἔτρεξε ἡ ἀγάπη νά συναντήσῃ. Μεγάλος ὁ ἀριθμὸς τῶν φτωχῶν. Σὲ 7.500 τοὺς ἀνεβάζουν οἱ βιογράφοι του. Καί γιά ὄλους αὐτοὺς πρέπει νά φροντίσῃ τώρα ὁ ἀκούραστος ποιμενάρχης. «Ὅλοι αὐτοὶ πρέπει νά τραφοῦν, νά βοηθηθοῦν. Ὁ μεγάλος ἀριθμὸς δέν τὸν φοβίζει. Ὁ δραστήριος καί πονόψυχος αὐτὸς πατέρας κατορθώνει νά προσφέρῃ σέ ὀλόκληρη τὴν στρατιὰ αὐτῆ τῆς δυστυχίας καθημερινὰ βοηθήματα, ἴκανά γιά νά καλύπτουν ὄλες τίς ἀνάγκες τους. Τεράστια ποσὰ ξοδεύει γιά τὴν ἀνακούφισι τῆς φτώχειας. Δεκάδες ἑκατομμυρίων σημερινῶν δραχμῶν εἶχαν τὰ ταμεῖα τοῦ Πατριαρχείου, μόλις ἀνέβηκε στόν θρόνο. Ὅλα τὰ διαθέτει γιά νά ἐπουλώσῃ τίς πληγές τῶν ἀδελφῶν του.

Ἐτσι ἄρχισε τὸ ποιμαντορικὸ ἔργο του ὁ Ἰωάννης. Θρόνος τῆς πατριαρχίας του δέν ἦταν τὰ ἀναπαυτικά ἀνάκλιτρα τῆς Ἀνατολῆς, ἀλλὰ οἱ ἀνακουφισμένες καρδιές τοῦ ποιμνίου του, πού τοῦ πρόσφεραν τὴν πιό μεγάλη χαρὰ καί ξεκούρασι. Καί ὅπως χαρακτηριστικὰ σημειώνει ὁ βιογράφος του, «τότε ὥσπερ ποιμὴν ἀληθινὸς καί οὐ μισθωτὸς μετὰ τοῦ ἱεροῦ αὐτοῦ ποιμνίου καί τῶν συνελθόντων ὄσιων ἀνδρῶν ἐπισκόπων ἐπὶ τὴν ἁγίαν ἐκκλησίαν πορευθεὶς, ἐνθρονιάζεται ψήφω θεῖα».

Τὸ ποιμαντικὸ ἔργο τοῦ μεγάλου ἱεράρχου παίρνει τώρα τεράστιες διαστάσεις. Ἡ Ἐκκλησία πρωτοστατεῖ στὰ ἔργα τῆς ἀγάπης. «Ἀναπληρώνει τὸ Κράτος» στὴν ἐκτέλεσι τοῦ προνοιακοῦ ἔργου του. Ὁργανώνει τὴν φιλανθρωπία μέ τρόπο ὑποδειγματικόν. Πέρα ὁμως ἀ-

πὸ τὴν ὀργάνωσι ἢ μᾶλλον μέσα στὴν ὀργάνωσι ὑπάρχει ἡ ψυχὴ ποὺ ζωογονεῖ καὶ δίνει τὸν τόνο καὶ τὴν κίνησι σὲ ὄλες τὶς προσπάθειες. Δὲν εἶναι μισθωτοὶ καὶ ὑπάλληλοι οἱ ἔργαταί της. Δὲν μοιράζουσι «βοηθήματα» γιὰ νὰ ξεφορτωθοῦν τοὺς ἐνοχλητικούς ἐπισκέπτας. Κάτω ἀπὸ τὴν ἐμπνευσμένη καὶ φωτισμένη καθοδήγησι τοῦ φλογεροῦ Πατριάρχου, ὑπάρχει ἕνας ἀκούραστος στρατός —τὸ εἰρηνικὸ στράτευμα τῆς ἀγάπης— ποὺ δίνει καθημερινὰ τὴν μεγάλη μάχη κατὰ τῆς δυστυχίας. Ἐμπνευστὴς καὶ στρατηγὸς ὁ ἐπίσκοπος. Ἀξιωματικοὶ καὶ στρατιῶται οἱ κληρικοὶ καὶ οἱ μοναχοὶ καὶ οἱ πιστοὶ.

Μὲ θαυμασμό καὶ οἱ βιογράφοι τοῦ διαλέγουσι τὰ πιὸ περιεκτικὰ ἐπίθετα καὶ τοὺς πιὸ ἐπιτυχημένους χαρακτηρισμοὺς γιὰ νὰ περιγράψουσι τὴν φιλόνητον ψυχὴν του. «Τὸ μεῖζον αὐτῷ καὶ ἰδιαίτατον ὁ διάπυρος πρὸς τοὺς πένητας ἔλεος ἦν καὶ τὸ περὶ τὴν θεραπείαν τῶν δεομένων ἀπληστον καὶ ἀφύλακτον καὶ τὸ μηδὲ ὅλων φειδῶ ποιεῖσθαι χρημάτων...».

Τὸ ἐνδιαφέρον του γιὰ τοὺς φτωχοὺς δὲν σταματᾷ ὡς ἐδῶ. Ἡ φωτεινὴ σκέψις του ἔχει συλλάβει μεγαλεπήβολο σχέδιον γιὰ τὴν ἀνακούφισιν τῆς δυστυχίας. Προχωρεῖ συστηματικὰ καὶ προγραμματισμένα γιὰ τὴν ἐφαρμογὴ τοῦ σχεδίου του. Ἰδρύει ξενοδοχεῖα, πτωχοτροφεία, πανδοχεῖα, στὰ ὅποια φιλοξενοῦνται γιὰ μικρὸ ἢ μεγάλο διάστημα ντόπιοι καὶ ξένοι. Τὰ φιλοanthρωπικὰ κατὰστάματα τοῦ ἁγίου Ἰωάννου δὲν εἶναι ἐγκαταλελειμμένοι προσφυγικοὶ συνοικισμοί, ἀλλ' οὔτε καὶ κέντρα τουριστικῆς ἐκμεταλλεύσεως. Πρόκειται γιὰ κέντρα ἀληθινοῦ πολιτισμοῦ. Εἶναι ξενοδοχεῖα πραγματικῆς ἀγάπης. Δὲν δέχονται «πελάτες», ἀλλὰ «ἀδελφοὺς» τοῦ Ἰησοῦ. Δὲν ἔχουσι γιὰ ὑπηρετικὸ προσωπικὸ «ὑπαλλήλους» μὲ ὠράρια καὶ ἡμερομίσθια, ἀλλὰ διακόνους Χριστοῦ. Ἐβλεπε κανεὶς ἐκεῖ ζωντανὸ τὸ θαῦμα τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης.

Προχωρεῖ ἀκόμη στὴν ἴδρυσιν νοσοκομείων, ποὺ συντηροῦσε ἡ Ἐκκλησία. Ἰδιαίτερον τὸ ἐνδιαφέρον του καὶ γι' αὐτά.

Παρακολουθεῖ καὶ φροντίζει γιὰ τὴν καλὴ λειτουργία των προσωπικῶν ὁ ἴδιος. Ἄπορεῖ κανεὶς πῶς ὁ πολυάσχολος Πατριάρχης κατῴρθωνε νὰ τὰ ἐπισκέπτεται δύο καὶ συχνὰ τρεῖς φορές τὴν ἑβδομάδα. Νὰ ἐμπνέῃ μὲ τὴν δυνατὴ παρουσία του τὸ νοσηλευτικὸ προσωπικόν, νὰ τονώσῃ τοὺς ἀσθενεῖς καὶ νὰ φροντίσῃ γιὰ τὶς ἀνάγκες τοῦ καθενός. Αἰσθανόταν μεγάλη χαρὰ καὶ ξεκούρασι νὰ θρίσκειται ἀνάμεσα στὰ πονεμένα παιδιὰ του, νὰ ἀκούῃ μὲ προσοχὴ τὸν πόνο τους καὶ νὰ χύνη πλοῦσιον τὸ θάλασμον τῆς παρηγορίας του στὶς βασανισμένες ψυχάς. Ὁ περίπατός του, ἡ ψυχαγωγία του, τὸ ξεκούρασμά του ἦταν οἱ ἐπισκέψεις στὰ ἱδρύματα τῆς καλωσύνης, ἐκεῖ ποὺ «ἐφιλοσοφεῖτο ὁ πόνος» καὶ νοσηλευόταν ὁ Χριστός.

Ἐκεῖ ὅμως ποὺ ἀληθινὰ ἔλαμψε ἡ εὐρύτης τῆς σκέψεώς του ἦταν ἡ ἴδρυσιν —ἀπίστευτο γιὰ τὴν ἐποχὴ του— ἐπτὰ λοχοκομείων (μαιευτηρίων) σὲ διάφορα σημεῖα τῆς Ἀλεξανδρείας. Πρωτοπόρος καὶ στὸν τομέα αὐτό. Φανερώσει πόσο ἐφευρετικὴ ἦταν ἡ ἀγάπη του στὴν ἴδρυσιν πρωτότυπων φιλοanthρωπικῶν ἔργων. Τὰ μαιευτήρια αὐτὰ εἶχαν ἀπὸ 40 κρεβάτια τὸ καθένα. Τριακόσιες, περίπου, θέσεις πρόσφερε τελείως δωρεάν γιὰ φτωχὰς ἐπίτοκες γυναῖκες ἢ πρόνοια τοῦ Πατριάρχου. Σὲ μιὰ ἀτμόσφαιρα ἀγάπης καὶ πολλῆς περιποιήσεως, μὲ εἰδικὴ δίαιτα καὶ φροντισμένη νοσηλεία, περνοῦσαν ἐπτὰ ἡμέρες οἱ μέχρην τότε ἐγκαταλελειμμένες ἀπὸ νοσηλευτικὴ φροντίδα, γυναῖκες τοῦ λαοῦ. Καὶ τὸ ἐκπληκτικὸ ποὺ εἶχε καθιερώσει ὁ Πατριάρχης ἦταν ὅτι οἱ γυναῖκες αὐτὲς ὄχι μόνον δὲν κατέβησαν ἔξοδα νοσηλείας, ἀλλὰ ὅταν ἔφευγαν ἔπαιρναν καὶ οἰκονομικὴ βοήθεια γιὰ τὶς ἄμεσες ἀνάγκες τους.

Νὰ πῶς περιγράφει τὸ μοναδικὸ αὐτὸ ἀπόκτημα ποὺ εἶχε ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀλεξανδρείας τὸν ἑβδομὸν κιόλας αἰῶνα, ὁ ἱερός βιογράφος Λεόντιος: «...πτωχότατα γυναῖκα, λιμῶ κρατούμενα καὶ προσφάτως τίκτοντα, πρὸς τὰς χεῖρας ἠναγκάζοντο τῶν διανεμόντων τρέχειν, ἔτι τῶν ἐγγαστριῶν ὠδίνων τοὺς πόνους ἔ-

χοντα, ταῖς ὄψεσιν ὠχρῶντα καὶ δυσχερῶς κατοδυνώμενα· περὶ ὧν ἀναμαθῶν ὁ θεοπέσιος, ἑπτὰ λοχοκομεία κατὰ διαφόρους τόπους τῆς πόλεως ἐδομήσατο, ἐφ' ἐνὶ τούτων ἐκάστω ἀνὰ τεσσαράκοντα κλίνας ἀφορίσας ἐστρωμμένας, ἐν αἷς ἐφ' ὄλαις ἑπτὰ ἡμέραις ἐκάστην γυναῖκα τίκτουςαν διαναπαύεσθαι ἐθέσπισεν, εἰθ' οὕτως τρίτον νομίσματος λαμβάνουσαν οἴκαδε πορεύεσθαι».

Ἔτσι τὸ ἐνδιαφέρον τῆς Ἐκκλησίας δὲν στρεφόταν μόνο στὴν ὄριμη ἡλικία, ἀλλὰ ταυτόχρονα ἀγκάλιαζε μὲ στοργὴ καὶ τὴν τρυφερὴ ἡλικία. Ὁ τρυφερός καρπὸς τῆς ζωῆς, μόλις ἀνοίγε τὰ μάτια του στὸ φῶς τοῦ ἡλίου, ἀντίκρυζε σὰν πρῶτο συμπαροσάτη του τὴν Ἐκκλησία. Ὁ Χριστός, ποῦ πρῶτος ἀγάπησε καὶ ἔσφιξε στὴν στοργικὴ ἀγκαλιά του τὰ περιφρονημένα ἀγγελούδια, ἔδινε τώρα τὴν ἐμπνευσι καὶ τὴν δύναμι γιὰ ἔργα, ποῦ θὰ ἦταν ἀπίστευτα γιὰ τοὺς παλαιούς εἰδωλολάτραις. Ἔτσι ὁ Χριστιανισμὸς παρουσίαζε μὲ τὰ ἔργα τῶν ἀξίων παιδιῶν του, τὴν ἀναμορφωτικὴ καὶ ἐκπολιτιστικὴ προσφορὰ του στὴν ἐξύψωσι τῆς ἀξίας ἀνθρώπου καὶ ἰδιαίτερα τῆς ἀγνωστης ἀξίας ποῦ λέγεται παιδί.

Καὶ δὲν εἶναι ὑπερβολικὰ αὐτά. Πῶς ἦταν δυνατόν νὰ ἀναπτυχθῇ κοινωνικὴ πρόνοια καὶ μάλιστα μὲ τὴν μορφή ποῦ τὴν συνέλαθε ἡ θεοκίνητη διάνοια τοῦ ἐμπνευσμένου Πατριάρχου, στὴν πνιγηρὴ ἀτμόσφαιρα τοῦ ἀρχαίου εἰδωλολατρικοῦ κόσμου; Χρειάσθηκε νὰ σαρκωθῇ καὶ νὰ ζήσῃ ἀνάμεσά μας ὁ Θεὸς τῆς φιλανθρωπίας, γιὰ νὰ ἀρχίσωμε νὰ καταλαβαίνωμε τὴν ἀξία ἀνθρώπου, ποῦ ἦταν πρὶν ἀγνωστὴ. Ὅπως εἶναι γνωστό, στὸν ἀρχαῖο κόσμῳ ἡ νηπιοκτονία ἦταν κάτι ἐπιτρεπτό καὶ μὲ νομοθεσία κατωχυρωμένο. Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ μαρτυρία τοῦ γνωστοῦ εἰδωλολάτρου φιλοσόφου Σενέκα: «Τιμωροῦμε μὲ θάνατο τοὺς κακούργους, ὅπως κτυπᾶμε μὲ ρόπαλο τὰ λυσσασμένα σκυλιά, φονεύομε τοὺς ἀγριεμένους ταύρους, πνίγωμε τὰ θηρία καὶ τὰ ἀδύνατα καὶ ἀνάπηρα νήπια». Τὰ μικρὰ λοιπὸν καὶ ἀδύνα-

τα νήπια, ποῦ ἡ ἀρχαία Ρώμη τὰ ἔβαζε στὴν ἴδια γραμμὴ μὲ τὰ λυσσασμένα σκυλιά, τοὺς ἐπικίνδυνους κακούργους καὶ τὰ ἀγρία θηρία, ἔρχεται τώρα ἡ Ἐκκλησία, σύμφωνα μὲ τὸ παράδειγμα τοῦ θεοῦ ἀρχηγοῦ της, ποῦ τὰ ἔσφιξε στὴν ἀγκαλιά του, νὰ τὰ φροντίσῃ μὲ τὴν στοργή.

Νὰ τί ἐπέτυχε μιὰ λεπτὴ χριστιανικὴ καρδιά, ποῦ κάθε κτύπος της ἦταν καὶ ἐνα δυνατό σάλπισμα ἀγάπης σ' ἓνα κόσμῳ ναρκωμένο ἀπὸ τὴν ἀδιαφορία καὶ τὸ μῖσος. Ἐφθασε ἓνας καὶ μόνον ἀνθρώπος, χριστιανὸς ὅμως ἀληθινὸς καὶ «θείῳ ζήλω πεπυρωμένος», γιὰ νὰ γεμίσῃ μὲ δάσεις καλωσύνης καὶ στοργῆς ἓνα μεγάλο κομμάτι τοῦ πλανήτου μας. Κοινὴ πιά ἡ ἀναγνώρισις τοῦ Πατριάρχου. Ἡ ἀκτινοβολία τῆς θαυμαστῆς ἀγάπης τοῦ ἱεράρχου τῆς Ἀλεξανδρείας δὲν λιγότεψε οὔτε μὲ τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου. Ἐλεήμονα τὸν ὠνόμασε ἡ ἱστορία, χαρίζοντάς του τὸν ἐπίζηλο καὶ θεῖο αὐτὸ τίτλο. Μέσα στὸν τίτλο αὐτὸ κρύβεται ὅλος ὁ πλοῦτος τῆς μεγάλης καρδιάς του. «Ἐλεεὶ καὶ δανεῖζει ὄλην τὴν ἡμέραν ὁ δίκαιος». Νὰ τὸ γραφικὸ σύνθημα ποῦ ἦταν καὶ τὸ χαρακτηριστικὸ γνῶρισμα τοῦ νέου Πατριάρχου. Ἡ κινητήριος δύναμις τῆς ζωῆς του ἦταν πάντοτε ἡ ἀκριθὴς ἐφαρμογὴ τῆς πρώτης καὶ μεγάλης ἐντολῆς τῆς ἀγάπης. Μὲ ὄπλο του τὴν ἀγάπη, ὄχι μόνον ὅταν ἀνέβηκε στὸν ἀρχιερατικὸ θρόνο, ἀλλὰ καὶ σὲ δλόκληρη τὴν ζωὴ του, κήρυξε τὴν μεγάλη σταυροφορία ἐναντίον τῆς φτώχειας, τῆς δυστυχίας καὶ τῆς πείνας. Καὶ ὄχι μονάχα τῆς ὑλικῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς πνευματικῆς. Ἐδῶ εἶναι τὸ θαυμαστό. Κατῶρθωσε νὰ ἐπιτύχῃ ἄριστα τὸν ὠραῖο αὐτὸ συνδυασμό. Νὰ ἐνδιαφέρεται γιὰ τὴν ψυχὴ καὶ γιὰ τὸ σῶμα. Νὰ ἱκανοποιῇ τίς ἀνάγκες τῆς πρώτης χωρὶς νὰ ἀδιαφορῇ καὶ γιὰ τὸ δεύτερο. Καὶ ὅλα αὐτὰ μὲ μιὰ εὐρύτητα καταπληκτικὴ.

Ἀκόμη τὸ ἐνδιαφέρον του δὲν περιορίσθηκε μόνο στοὺς πιστοὺς τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ φιλανθρωπικὴ δραστηριότης του ἐπεκτείνεται σὲ πιστοὺς καὶ ἀπίστους, σὲ φίλους καὶ ἐχθρούς, σὲ γνω-

στούς και αγνώστους. Λιμάνι είναι ό 'Ε-
λεήμων και τό λιμάνι δέχεται όλους τούς
ναυαγούς, πού χαροπαλεύουν στά κύ-
ματα. «Καθάπερ τινί λιμένι πάντες άκυ-
μάντω προσέτρεχον οί έν ποικίλοις κα-
κόις τού θίου περιστατούμενοι», λέγει
και ό θιογράφος του. Κύριο και έμπνευ-
στή του είχε πάντα τόν Θεό, πού είναι ά-
γάπη, πού είναι ή 'Αγάπη, πού «ανατέλ-
λει τόν ήλιον αύτου επί πονηρούς και ά-
γαθούς και θρέχει επί δικαίους και άδι-
κούς» (Ματθ. ε' 45).

Ό 'Ιωάννης δέν ήταν άπλως ένας όρ-
γανωτής μιās φιλανθρωπικής έργασί-
ας. 'Εξασκούσε την αγάπη στην πληρό-
τητά της: Την αγάπη πού βλέπει στα
πρόσωπα τά αυλακωμένα από τό άλέρτρι
του πόνου «άδελφούς του Χριστού», τόν
ίδιο τόν ένανθρωπήσαντα Θεό. Την αγά-
πη πού εργάζεται ταπεινά και άποδοτι-
κά και δέν κυνηγάει τις τυμπανοκρουσί-
ες. 'Η χριστιανική καρδιά του αισθανό-
ταν πώς στις χλωμές, στις κουρασμένες,
στις δακρυσμένες μορφές τών συνανθρώ-
πων του υπηρετούσε τόν ίδιο τό Χριστό.
Πόσο δέος του ένέπνεε ή σκέψις αύτή!
Σέ πόσες θυσίες τόν παρακινούσε! Πό-
ση χαρά του πρόσφερε! "Υστερα από
κάθε προσφορά της αγάπης του ένιω-
θε πώς περισσότερο πήρε παρά έδωσε.
'Αξιώθηκε νά υπηρετήσει Αύτόν, πού με
φόβο διακονούν άγγελικά φτερά. Με τέ-
τοια θαθεία πνευματική θεμελίωσι ξεκί-
νησε τό μεγάλο έργο του «ό χριστομί-
μητος της έλεημοσύνης εργάτης».

★

Συνήθως ή κρατική πρόνοια ή ή φι-
λανθρωπία τών ιδρυμάτων περιορίζεται
στην θεραπεία της υλικής δυστυχίας.
Σπάνια ή και ελάχιστα άσχολούνται με
την ήθική τόνωση και την ψυχική διακο-
νία τών ανθρώπων. Και είναι τόσο γνω-
στό πώς τό δεύτερο αυτό παίζει πρωτεύ-
οντα ρόλο τις περισσότερες φορές και
στην υλική κακοδαμονία τών ανθρώ-
πων. "Αν λοιπόν δέν γίνη ή κατάλληλη
θεραπεία, ή οποιαδήποτε υλική βοήθεια
είναι λειψή και άνάπηρη.

Ό Πατριάρχης όμως της 'Αλεξαν-
δρείας δέν άφησε νά άπορροφηθί μόνον

άπό την έπούλωσι τών υλικών πληγών
της κοινωνίας του. Προσέχει και την ή-
θική άποκατάστασι τών παιδιών του.
Ποιμενάρχης με τέτοια άρετή και αγιό-
τητα έγνωρίζε νά ποιμαίνη και ψυχικά
τό ποίμνιό του. "Αν για νά βοηθήση υλι-
κά τά δυστυχισμένα παιδιά του έκανε
τόσα, μπορούμε νά φαντασθούμε τί φρον-
τίδα έδειχνε για νά σηκώση τούς πεσμέ-
νους ήθικά και νά όδηγήση τούς πιστούς
στην άληθινή χριστιανική ζωή.

Η φροντίδα του λοιπόν δέν περιωρί-
σθηκε μονάχα στην άνακούφισι της άνέ-
χειας. Είναι επικίνδυνος και καταστρε-
πτικός ό λιμός. Νά πεθαίνουν άνθρωποι
άπό έλλειψι του έπιουσίου. Είναι όμως
πιό φοβερό νά λιμοκτονούν άτίμητες
ψυχές για τις όποιες ό Χριστός απέθανε.
Γι' αυτό ένδιαφέρεται τό ίδιο έντονα και
για την ψυχική σωτηρία του ποιμνίου
του. «Όύ τών κατά τό σώμα δέ μόνον πε-
νομένων επιμέλειαν έποιείτο, αλλά γε
και τών κατά ψυχήν λιμαγχοιούμενων
μάλιστα πρόνοιαν της σωτηρίας έπρα-
γματεύετο». 'Αγρυπνεϊ και αγωνιᾶ για
τό κάθε πρόβατό του χωριστά. Δέν ήσυ-
χάζει όταν πληροφορηται τούς ήθικούς
κινδύνους, πού διατρέχουν οί πιστοί του.
Τρέχει άμέσως για νά προσφέρη άποφα-
σιστική την βοήθειά του. Αυτό φανερώ-
νει και τό ακόλουθο περιστατικό.

'Υπήρχε στα νότια της 'Αλεξανδρείας
μιᾶ λίμνη στις όχθες της όποιās έβλά-
στανε πάρα πολυς πάπυρος. Η λίμνη
αύτη ώνομαζόταν Μαρία ή Μαρεώτις.
Οί κάτοικοι της περιοχής αύτης έκοβαν
τόν πάπυρο και τόν χρησιμοποιούσαν
για θέρμανσι άντι για ξύλα. 'Εκει λοι-
πόν στις πυκνές και άπόμερες φυτείες
εύρισκαν ευκαιρία, όσοι έκοβαν τόν πά-
πυρο, νά άμαρτάνουν με άναιδεια. Τό
κακό είχε παραγίνει. Η σοδομική ά-
σέλγεια ώργιάζε. Η ντροπή είχε παύσει
νά πορφυρώνη τά πρόσωπα. 'Εγκαταλε-
λειμμένοι οί κάτοικοι εκείνοι από και-
ρό, σαν πρόβατα χωρίς ποιμένα, κατα-
σπαράζονταν από τά φίδια της άκολασί-
ας. Χωρίς ναούς, δίχως ιερείς, χωρίς νά
άκούουν ποτέ λόγο Θεού.

Με λύπη πολλή πληροφορείται τά

θλιβερά αυτά γεγονότα. Ἄνησχει γὰρ τὰ παραμελημένα παιδιὰ του. Δὲν μπορεῖ νὰ ἀνεχθῆ νὰ σαπίζουν μέσα στὸν θόρβορο τῆς ἀκάθαρτης ζωῆς. Ἡ ἠθικὴ αὐτὴ ἀρρώστια πρέπει σύντομα νὰ θεραπευθῆ προτοῦ πάρῃ ἐπιδημικὴ μορφή. Πῶς ὅμως; Προχωρεῖ ἀποφασιστικά, ἀλλὰ καὶ συνετά. Στὴν ἀρχὴ ἀπομακρύνει τὴν αἰτία τοῦ κακοῦ. Κτυπάει τὴν ἁμαρτία στὴν ρίζα τῆς. Ἄποσπᾷ τὰ παιδιὰ ἀπὸ τὸ μολυσμένο αὐτὸ περιβάλλον καὶ τὰ ἀπομακρύνει ἀπὸ ἐκεῖ. Ὑστερα παίρνει μέτρα ἀποτελεσματικά γιὰ νὰ τὴν ἐξαλείψῃ τελείως. Κτίζει ναοὺς. Ἐπιστρατεύει μερικοὺς εὐλαθεῖς καὶ φλογεροὺς ἱερεῖς στοὺς ὁποίους ἐμπιστεύεται τὴν φροντίδα ὄλων αὐτῶν τῶν ψυχῶν. Αὐτοὶ μὲ ζῆλο πολὺ τελοῦν τακτικὰ τὴν θεία λειτουργία, κηρύττουν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, διδάσκουν, διαφωτίζουν τοὺς παραπλανημένους, τοὺς ἐξομολογοῦν καὶ κάνουν τὸ πᾶν γιὰ τὴν ἠθικὴ καὶ γενικώτερα γιὰ τὴν ἀποκατάστασι τῆς ἀνθρωπίνης ἀξιοπρεπείας. Μιὰ ἀφυπνιστικὴ σταυροφορία γίνεται ἀπ' ἄκρῃ σ' ἄκρῃ. Ἐνα νέο ρεῦμα καθαρῆς ζωῆς τρέχει τώρα ἐκεῖ, πού ἄλλοτε κυριαρχοῦσαν τὰ τέλματα καὶ οἱ πνιγερὰ ἀναθυμιάσεις. Χάρις στὴν φιλόνηρωτῃ αὐτῇ πρωτοβουλία τοῦ Πατριάρχου χιλιάδες ψυχὲς τώρα σώζονται.

★

Τὸ ἔργον τοῦ μεγάλου Πατριάρχου, ἔκφρασις τῆς ἀγίας ζωῆς του, εἶναι πραγματικὰ πολυσχιδῆς καὶ μεγαλειῶδες. Στὸ ἄρθρον αὐτὸ δὲν εἶδαμε παρὰ ἓνα μικρὸ καὶ περιωρισμένο κομμάτι τῆς μεγάλης καὶ πλατειᾶς ἀγάπης του. Ἐκεῖνο ὅμως πού κάνει ξεχωριστὴ ἐντύπωσι καὶ καταπλήσσει τὸν σύγχρονον μελετητὴ ὅλης τῆς ζωῆς του, εἶναι ὁ πρωτοπριακὸς χαρακτήρ τοῦ ἔργου του. Ἀπὸ τὸν ἔβδομον κιόλας αἰῶνα ὁ μεγάλος αὐτὸς καὶ θεοφώτιστος νοῦς συνέλαβε σχέδια καὶ ἐπραγματοποίησε μεγαλόπνοα ἔργα, πού ἀποτελοῦν αἰτήματα καὶ τῆς συγχρόνου ζωῆς καὶ τῶν κοινωνικῶν ἰδεῶν τῆς ἐποχῆς μας. Χαρακτηριστικὰ θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ ὑπογραμμίσῃ τὸ ἐνδιαφέρον του γιὰ τὴν κοινωνικὴ δικαιοσύνη καὶ τὴν προστασία τῶν ἀσθενεστέρων κοινωνικῶν τάξεων, τὴν περίθαλψιν τῆς μητρότητος καὶ τὴν φροντίδα του γιὰ τὴν παιδικὴ καὶ νεανικὴ ἡλικία, τὴν συστηματικὴν—ἐπιστημονικὴν— θὰ ἔλεγε κανεὶς—ὀργάνωσιν τῆς κοινωνικῆς ἀντιλήψεως καὶ προνοίας. Ἐμπνεόμενος ἀπὸ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ ἐκαινοτόμησε σὲ βασικοὺς τομεῖς τῆς κοινωνικῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων καὶ συνέβαλε στὴν ἀνάπτυξιν τῶν συγχρόνων κοινωνικῶν ὑπηρεσιῶν, πού θεωροῦνται σήμερον αὐτονόητες σὲ κάθε πολιτισμένο κράτος.

Γ. ΜΕΛΕΤΗΣ

ΕΙΝΑΙ ΠΟΛΥΣ Ο ΠΟΝΟΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

Ἐκούμπα στὸ περβάζι, ἐδῶ, καὶ κύττα τὸν κόσμο...

Ἡ λάθρα τοῦ μεσημεριοῦ καίει τὸν μεροκαματιάρη...

«Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον...»

Πολλὰ ἔχεις νὰ δεῖς, νὰ μάθεις κυττώντας τὸν κόσμο.

Ὁ ἥλιος τὰ πάντα φωτίζει.

Ὅλα τὰ βλέπεις στὸν ἥλιο.

Οὐδὲν κρυπτό, οὐδὲν σκοτεινό...

Ἀδελφέ μου,

φαντάστηκες ποτὲ μιὰ ζωὴ χωρὶς ἥλιο;

—Πόσοι καὶ πόσοι... καὶ πόσοι...

μὰ ναί, πολλοὶ ἐδῶ ζοῦν χωρὶς ἥλιο,

ἀδελφέ μου:

Γιὰ σένα ὁ ἥλιος κάθε πρωτὶ θριαμβικὰ ἀνεβαίνει

καὶ φτερίζουν τρελλὰ τὰ πουλιὰ τῆς αὐγῆς.

Βαρεῖα τὰ φρουτόδενδρα γέρνουν...

Μπορεῖς νὰ χαρεῖς τ' ἀγαθὰ τῆς ζωῆς...

—Ἐκούμπα στὸ περβάζι ἐδῶ καὶ κύττα τὸν κόσμο.

Πολλὰ ἔχεις νὰ μάθεις κυττώντας τὸν κόσμο

κι' ὅτι δεῖς, κι' ὅτι μάθεις πλατειὰ νὰ τὸ πεῖς.

Μὴ τὰ λόγια κρατᾶς στὸ κελλὶ τῆς σιωπῆς.

Εἶναι πολὺς ὁ πόνος στὸν κόσμο, ἀδελφέ μου.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΜΠΟΛΕΤΣΗΣ

Ἀ Π Ο Ψ Ε Ι Σ

Η ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

Μία ζωή, πού κινδυνεύει νά μπῆ εἰς τὴν ρουτίναν τῆς καθημερινῆς ἐπαναλήψεως καὶ εἰς τὸν κόρον τῶν ἐγνωστικῶν ἀναζητήσεων, εἶναι μιά ζωή πού χάνει τὸ ἐνδιαφέρον τῆς καὶ τὴν ἔλξιν τῆς. Ἄλλὰ ἡ ζωή, ἡ ἀνθρωπίνη ζωή, δὲν ἤμπορεῖ νά χαθῆ τόσον ἄδοξα. Ἐχει τὸ ἰδικόν τῆς ἐνδιαφέρον, ἀφοῦ ἀποτελῆ μίαν θαυμασίαν περιπέτειαν διὰ κάθε ἀνθρώπου.

Αὐτὸ εἶναι τὸ θέμα τοῦ καινούργιου βιβλίου τοῦ γνωστοῦ ἱατροῦ τῆς Γενεύης Paul Tournier. Δὲν εἶναι ἄγνωστος ὁ Tournier εἰς τὸ ἀναγνωστικὸν κοινὸν τῶν «Ἀκτίνων». Ἐπανελημμένα συνεργασίαι του εἰς τὸ περιοδικὸν μας ὡς καὶ διαλέξεις του εἰς τὰς Ἀθήνας, κατόπιν προσκλήσεως τῶν «Ἀκτίνων», ἔχουν καταστήσει τὸ ἔργον του γνωστὸν καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὕστερα ἀπὸ τὸ ἐξαιρετικὸν ἐνδιαφέρον, μὲ τὸ ὁποῖον ἔγινε δεκτὸν εἰς πλείστα κέντρα τῆς Εὐρώπης, τῆς Ἀμερικῆς καὶ τῆς Μ. Ἀνατολῆς.

Ἴδου τί γράφει ὁ ἴδιος εἰς τὸν πρόλογον τοῦ νέου ἔργου του:

«Ἡ ζωή εἶναι μίαν περιπέτειαν, εἶναι μιά γιγάντια παρτίδα, ὅπου παίζει κανεὶς μίαν φορὰν, καὶ ὅπου κάθε κίνησις λογαριάζεται. Ὁ ἱατρός χρησιμοποιεῖται διὰ νὰ θεραπεύῃ τοὺς ἀνθρώπους ἢ τοῦλάχιστον νὰ τοὺς ἀνακουφίῃ καὶ νὰ τοὺς παρηγορῇ, ἀλλ' εἶναι ἐπίσης καὶ ὁ ἔμπιστος σύμβουλος των. Συμβαίνει καμμιά φορὰ νὰ ἀκούῃ κάποιον εἰς τὸ ἰδιαιτέρον γραφεῖον του νὰ τοῦ ψιθυρίζῃ μυστικά: «Ἀπέτυχον εἰς τὴν ζωὴν μου». Ἐδῶ ἀκριβῶς ἔχομεν ἕνα αἶσθημα ἐντελῶς ὑποκειμενικόν, πού δὲν ἤμποροῦμεν νὰ συζητήσωμεν καὶ πού ἐν τούτοις φανερώνει ὅλα τὰ προβλήματα τῆς ἀνθρωπίνης συμπεριφορᾶς. Ὁ ἀνθρώπος μοιράζεται ἀνάμεσα εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς ἀσφαλείας καὶ εἰς ἕνα ἔνστικτον περι-

πετείας, τὸ ὁποῖον κατ' ἀνάγκην ἔχει τοὺς κινδύνους του. Φέρνει ἐπιτυχίας, γνωρίζει ἀποτυχίας. Κι' ἔτσι πρέπει σταθερὰ νὰ διαλέξῃ ὁ ἀνθρώπος, νὰ ἀναλάβῃ τὰς εὐθύναις τοῦ ἑαυτοῦ του. Ἄλλὰ τί εἶναι ἐκεῖνο τὸ σημεῖον ἀπὸ τὴν περιπέτειαν τῆς ζωῆς, πού κάνει νὰ ἔχῃ ἀξίαν εἰς τὰ μάτια του ἢ νὰ μὴν ἔχῃ ἡ ἰδική του περιπέτειαν;»

Αὐτὸ τὸ σπουδαῖον θέμα βοηθεῖται ὁ ἀναγνώστης μὲ τὸ νέον βιβλίον τοῦ Tournier νὰ τὸ συζητήσῃ μὲ τὸν ἑαυτόν του.

ΤΙ ΣΥΜΒΑΙΝΕΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΓΕΡΜΑΝΙΑΝ;

Ἐνῶ συνεχίζεται ἡ μετανάστευσις Ἑλλήνων ἐργατῶν εἰς τὴν Γερμανίαν, φαίνεται, ὅτι ἡμεῖς ἐδῶ εἰς τὴν Ἑλλάδα παρηγορούμεθα μὲ τὴν ἰδέαν τῆς ειδικεύσεως τεχνιτῶν ὡς καὶ, φυσικὰ, μὲ τὰ μεταναστευτικὰ ἐμβάσματα. Διότι περὶ τοῦ ἀνθρωπίνου ὕλικου καὶ τῆς ὑποβοηθήσεως του ἀκούονται, τοῦλάχιστον, περίεργα πράγματα. Καὶ τὸ συμπέρασμα εἶναι, ὅτι δὲν φαίνεται αἱ ἀρμόδιαι ὑπηρεσίαι νὰ ἐπέτυχον, παρὰ τὰς τόσας ἀποστολάς ὑπαλλήλων, νὰ βοηθήσουν ἀληθινὰ τοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς, πού εὐρίσκονται εἰς ἕνα ξένον τόπον, νὰ ἀντιμετωπίσουν τὰ ποικίλα ἀτομικὰ καὶ ὁμαδικὰ προβλήματα.

Καὶ κάτι ἄλλο: Φαίνεται ὅτι μερικαὶ ἰδιωτικαὶ πρωτοβουλίαι κάμνουν, ὡς συνήθως, πολὺ περισσότερα ἀπὸ τὸ κράτος, διὰ νὰ ἀποδειχθῇ ἄλλην μίαν φορὰν, ὅτι ὅπου λείπει ἡ ψυχὴ, λείπει καὶ ἡ ἀληθινὴ διακονία. Ἄλλὰ μᾶς μένει μίαν ἀπορία ἐπὶ τοῦ θέματος αὐτοῦ. Εἴχαμεν ἀκούσει, ὅτι ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος προητοιμάζε ὁμάδα ἀξίων κληρικῶν μας διὰ νὰ μεταβῶν εἰς Γερμανίαν πρὸς πνευματικὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν συμπατριωτῶν μας καὶ ἐνομίσαμεν, ὅτι θὰ ἤμπορούσαμεν, τοῦλάχιστον ἐκεῖ, νὰ στηρίζωμεν μερικὰς ἐλπίδας. ἤμποροῦμεν λοιπὸν νὰ ἐρωτήσωμεν, ἂν ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία τοῦλάχιστον ἔχῃ νὰ εἴπῃ τίποτε θετικὸν ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς διακονίας τοῦ εἰς Γερμανίαν ποιμνίου τῆς;

ΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΑΚΑΙ ΚΑΙ Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΖΩΗ

Με τὰς ἀλληπαλλήλους ὑπηρεσιακὰς κυβερνήσεις, αἱ ὁποῖαι δὲν φαίνεται νὰ τὰ καταφέρνουν καὶ τόσον ἀσχημα, δὲν σκέπτονται οἱ πολιτικοὶ μας, ὅτι κάτι πρέπει νὰ ἀλλάξῃ εἰς τὴν πολιτικὴν ζωὴν καὶ εἰς τὸν τρόπον ἐνεργείας διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν κοινῶν, ὥστε νὰ μὴ συνηθίσωμεν μετὰ τὴν σκέψιν, ὅτι εὐτυχῶς ποὺ ἔχομεν καὶ τὴν λύσιν τῶν ὑπηρεσιακῶν κυβερνήσεων διὰ τὴν ἐπιτροπείαν τῶν πολιτικῶν κομμάτων;

Τόσον μεγάλη λοιπὸν εἶναι ἡ κρίσις τῆς πολιτικῆς ζωῆς, τῶν κοινοβουλευτικῶν μας ἀνδρῶν, τῶν ἡγητόρων τῆς χώρας; Καὶ ὅτι μὲν εἰς τὰς πλείστας τῶν ἐλευθέρων χωρῶν ὑπάρχει κρίσις τοῦ κοινοβουλευτισμοῦ αὐτὸ ἦτο γνωστὸν. Ἄλλ' ἡ κρίσις αὐτὴ εἰς τὴν Ἑλλάδα, μίαν μικρὰν χώραν, ποὺ δὲν τῆς ἐπιτρέπεται ἡ πολυτέλεια ἀποτυχιῶν, δὲν ἔμπορεῖ πλέον νὰ παρατείνεται ἀζημίως διὰ τὴν πατρίδα μας.

Ἀναμένει ὁ λαὸς μετὰ ἀγωνίαν, τοὺς ἀληθεῖς νέους ἀνδρας, οἱ ὁποῖοι μετὰ γενναϊότητα, μετὰ φρόνησιν, μετὰ τιμότητα καὶ πρὸ παντὸς μετὰ δημοκρατικὰς ἰδέας τῆς ἐξυπηρέτησεως τῶν κοινῶν, θὰ ζητήσουν νὰ ἐργασθοῦν διὰ τὴν προκοπὴν τῆς χώρας.

Καὶ κάτι ἄλλο θὰ ζητήσωμεν ἀπὸ ὅλους τοὺς πολιτικούς μας, ποὺ θὰ φιλοδοξήσουν νὰ κυβερνήσουν τὴν Ἑλλάδα: Μόρφωσιν καὶ φιλοσοφημένην κατάρτισιν διὰ τὴν ἐνατένισιν τῆς ζωῆς καὶ τοῦ κόσμου, ἐπὶ τῇ θάσει τῆς κοσμοθεωρίας τοῦ γένους, διὰ νὰ ἠμπορέσουν ἀληθινὰ νὰ κυβερνήσουν. Δὲν θὰ ἀρκέσουν μερικὰ διπλώματα ἰδικῶν μας ἢ ξένων Ἀνωτάτων Σχολῶν, ἀπὸ ὅπου ἀκαίρως πολλάκις ζητοῦμεν νὰ μεταφυτεύσωμεν ἐρεῦνας καὶ ἐφαρμογὰς. Διὰ νὰ ἀξιοποιηθοῦν αἱ γνώσεις καὶ ἡ ἐπιστήμη μας ποὺ εἶναι ἀπαραίτητοι θεῖαι, θὰ χρειασθῶμεν τῶν καρπῶν τοῦ πνεύματος τὴν ἐπικουρίαν καὶ συμπαραστάσιν. Τῆς Ἀληθείας, τῆς Τιμιότητος, τῆς Ἀγάπης, τῆς Δικαιοσύνης.

Ἡ Δημοκρατία εἶναι κατ' ἐξοχὴν πνευματικὴ ἔννοια καὶ δὲν ἔμπορεῖ νὰ ἀπονεκρωθῇ εἰς τὸ γράμμα μερικῶν στατιστικῶν ἢ τὸ σχῆμα μερικῶν ἐπιτροπῶν ἀνευθύνων ἢ ἀκόμη τοὺς διαξιφισμοὺς τοῦ Κοινοβουλίου ἢ τὰς ἐγκυκλίους τῶν Ὑπουργείων. Ὁ λαὸς ζητεῖ νὰ ἀνθίσῃ καὶ νὰ καρποφορήσῃ τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθινῆς Δημοκρατίας, εἰς τὴν Πατρίδα τῆς Δημοκρατίας.

ΕΦΟΔΙΑ ΗΓΕΤΩΝ

Τριακόσιοι ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι θὰ ζητήσουν νὰ ἀναδειχθοῦν ἐντὸς ὀλίγου εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν τῆς πολιτικῆς ἡγεσίας τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, δὲν εἶναι ὀλίγοι ὁμολογουμένως διὰ μίαν μικρὰν χώραν, εἰς τὴν ὁποίαν θὰ ἐφιλοδόξουν τὴν εὐγενῆ φιλοδοξίαν νὰ προσφέρουν καινούργια στοιχεῖα προόδου καὶ εὐημερίας.

Ἄρκει νὰ ὑπάρξῃ, ἐκ μέρους τῶν νέων πολιτικῶν ἀνδρῶν ἰδιαιτέρως, ἡ δέουσα αὐτοκριτικὴ, ἡ ὁποία θὰ καταπολεμήσῃ τὴν τόσῃν αὐτάρεσκον αὐτάρκειαν τῶν δῆθεν «φθασμένων» καὶ θὰ ὀδηγήσῃ εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς μελέτης καὶ σπουδῆς τῶν προβλημάτων τοῦ λαοῦ μας καὶ—ἄς μὴ φανῇ παράδοξον—εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς ἀποκτήσεως ἐφοδίων ἐιδικῶν δι' ὑποψηφίους ἡγέτας εἰς ἓνα σύγχρονον κόσμον νέων κοινωνικῶν καὶ ἔθνικῶν συνθηκῶν.

Εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἐσχάτως ἐζητήθη ἀπὸ τοὺς ὑποψηφίους νέους πολιτικούς νὰ εἶναι ἱκανοὶ διὰ μερικὰς προοδευτικὰς, ἔθνικὰς καὶ κοινωνικὰς, προτάσεις, ποὺ θὰ σέβωνται τὴν ἱστορίαν τοῦ λαοῦ. Καὶ πρῶτον νὰ εἶναι ἱκανοὶ διὰ μίαν ὀρθὴν κριτικὴν τῆς προσφάτου ἱστορίας, νὰ εἶναι ἱκανοὶ νὰ προτείνουν μερικὰς ἰδέας ἐξυπηρετικὰς τῆς υγείας τοῦ λαοῦ, τῶν κοινωνικῶν ἀσφαλίσεων, τῆς μορφώσεως τῆς νέας γενεᾶς, τῆς διεθνοῦς θέσεως τῆς χώρας, τῶν συνεταιρισμῶν, τῆς οἰκογενείας, τῆς δημοκρατικῆς συνεργασίας κέντρου καὶ περιφερείας, τῆς διαφωτίσεως τοῦ λαοῦ ἐπὶ τῶν μεγάλων προβλημάτων τῆς χώρας, τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς κ.λ.π. Ἐὰν μίαν μεγάλην χώραν ζητῇ

τέτοια ἐφόδια, τότε τί πρέπει νά ζητήσῃ ἡ Ἑλλάς; Ἄς ἀρχίσωμεν τοῦλάχιστον ἡμεῖς, ὁ λαός, νά ἔχωμεν ἀξιώσεις σοβαρῶτος καὶ ὑπευθύνου ἀντιμετωπίσεως τῶν προβλημάτων μας. Διότι ὁμολογουμένως τριακόσιοι ἄνθρωποι, σπουδαῖοι καὶ σοβαροί, θά ἔπρεπε νά κάμουν αἰσθητὴν τὴν εὐεργετικὴν παρουσίαν των εἰς τὴν σύγχρονον Ἑλλάδα!

ΚΑΙ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

Ἄλλὰ καὶ αἱ γυναῖκες, αἱ Ἑλληνίδες, αἱ ὁποῖαι θά ἔκριναν, ὅτι ἠμποροῦν νά προσφέρουν τὰς ὑπηρεσίας των εἰς τὴν Πατρίδα, θά ἔδιναν μίαν μεγάλην προσφοράν, ἐάν ἐζήτησαν νά ἀλλάξουν κάπως τὸ πνεῦμα τῆς ἐπαγγελματικῆς πολιτικῆς ζωῆς καὶ νά ἀντικαταστήσουν μετὴν παρουσίαν τῆς συγχρόνου κοινωνικῆς ἐργατικῆς, ἢ ὁποῖα δὲν ἀνέχεται νά βλέπῃ τὴν ἀδικίαν, τὴν ἀνισότητά, τὸν πόνον, τὴν φτώχειαν, τὴν θλίψιν, τὴν ἀνεργίαν, τὴν ἐγκατάλειψιν τῆς οἰκογενείας καὶ τῆς παιδικῆς ἡλικίας, καὶ νά σιωπᾶ!

Ἄς σκεφθῶμεν πόσα θά ἠμποροῦσαν νά κάμουν αἱ Ἑλληνίδες εἰς τὴν Βουλὴν μόνον διὰ τὸ θέμα τοῦ ἀνέργου οἰκογενειάρχου ἢ διὰ τὸ θέμα τῶν ἀπόρων Ἑλλήνων ἢ τὸ θέμα τῶν γυμνῶν παιδιῶν! Ἐάν ἔτσι ἀντιμετωπίζοντο τὰ θέματά μας, εὐθὺς μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν, ἴσως θέβαια δὲν θά εἶχαμε μεταβληθῆ εἰς Σουηδίαν, ἀλλ' ἀσφαλῶς δὲν θά εἶχαμεν καὶ τὴν σημερινὴν κοινωνικὴν εἰκόνα, τὴν ὁποῖαν οἱ τουρίσται, πού προσκαλοῦμεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὀνομάζουν primitive!

Ἐπάρχουν εὐτυχῶς πολλαὶ Ἑλληνίδες, αἱ ὁποῖαι καὶ εἰργάσθησαν καὶ ἐργάζονται κοινωνικῶς καὶ ἐθνικῶς μετ' εὐεργετικώτατα ἀποτελέσματα, ἀλλὰ προκειμένου περὶ τῆς κυβερνητικῆς πολιτικῆς δυνάμεως, πρέπει νά καταστήσουν σαφῆ καὶ τὴν παρουσίαν των καὶ τὴν δύναμίν των καὶ τὰς πνευματικὰς ἀξιώσεις των.

Ἐνα μητρικὸν πνεῦμα διακονίας τοῦ πονεμένου λαοῦ εἰς τὸν σύγχρονον ἑλληνικὸν πολιτισμὸν ἀναζητεῖται ἐντόνως

καὶ ἐπιτακτικῶς ἀπὸ κάθε ὑγιῶς σκεπτόμενον ἄνθρωπον.

ΑΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΤΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΙ

Τὸ θέμα τῶν κρατικῶν οικονομῶν δὲν φαίνεται νά εὐρῆκε ἀκόμη τὴν λύσιν του καὶ παραμένει ἀνοιχτόν, ἐνῶ ἡ φορολογία ἔκλεισε καὶ πάλιν μετὰ τοὺς αὐτοὺς δείκτας διὰ τὸ νέον ἔτος.

Καὶ διερωτᾶται κανεὶς, δὲν θά ὑπάρξῃ ἐπὶ τέλους ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος πού θά νοικοκυρέψῃ τὰ ἔξοδα αὐτοῦ τοῦ σπιτιοῦ πού λέγεται Ἑλλάς, μετὰ σύστημα, μετὰ δύναμιν, μετὰ σοβαρότητα, μετὰ ἀγάπην διὰ τὴν Πατρίδα; Ὅπως ἀκριβῶς θά ἐπερίμενε κανεὶς ἀπὸ ἓνα σῶφρονον οἰκογενειάρχην, πού ξεύρει νά τακτοποιήσῃ τὰς δαπάνας τῆς οἰκογενείας του, διότι ἐνδιαφέρεται κυρίως διὰ τὴν προκοπὴν τῆς οἰκογενείας του;

Τόσα πολυτελῆ καὶ μεγαλοπρεπῆ κρατικὰ αὐτοκίνητα, τόσα συμβούλια, τόσαι πολυτελεῖς ὑπηρεσίαι, τόσα τάξειδια εἰς τὸ ἐξωτερικόν, τόση σπατάλη δημοσίου ὕλικου, μὰ ἔως πότε λοιπὸν θά περιμένωμεν διὰ νά ἔξῃ ὁ λαός μίαν ὑπεύθυνον πληροφορίαν περὶ τοῦ τί γίνονται τὰ χρήματά του; Ἐν ὅψει ἐκλογῶν θά πρέπει νά σκεφθῶμεν καὶ νά ζητήσωμεν τοὺς σῶφρονας καὶ τιμίους διαχειριστάς τοῦ δημοσίου χρήματος. Καὶ ἀπὸ αὐτοὺς νά ζητήσωμεν λόγον τῆς διαχειρίσεώς των καὶ αὐτὴν τὴν φοράν, ἀσχετῶς πολιτικῆς τοποθετήσεως, νά τοὺς παρακολουθήσωμεν κατὰ πόδας, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, καὶ εἰς τὸ ζήτημα τῆς περισυλλογῆς τοῦ δημοσίου χρήματος τῶν κρατικῶν οικονομῶν.

ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΤΩΝ ΧΩΡΙΩΝ

Δραματικαὶ εἶναι αἱ περιγραφαὶ περὶ τῆς καταστάσεως τῶν παιδιῶν εἰς τὰ χωριά μας. Ἐχομεν εἰς τὰ χέρια μας ἐπιτολὰς διδασκάλων, οἱ ὁποῖοι κάθε χρόνον δὲν παύουν νά εἰδοποιοῦν πάντα ἀρμόδιον περὶ τῶν στοιχειωδῶν ἀναγκῶν τῶν παιδιῶν αὐτῶν εἰς τροφίμα, ὑποδήματα, ρουχισμόν, βιβλία, γραφικὴν ὕλην.

Εἰς τὸν αἰῶνα μας ὁ ὁποῖος ἐκαυχῆ-

θη, πρὸς τοὺς ἄλλοις, ὅτι εἶναι ὁ αἰὼν τοῦ παιδιοῦ, εἶναι τῷ ὄντι ἐξοργιστικὸν νὰ ὑπάρχουν παιδιὰ πεινασμένα, ξυπόλητα καὶ γυμνά, ὅταν ἑκατομμύρια δραχμῶν σπαταλῶνται εἰς πολυτελεῖς ὀργανισμοὺς καὶ ὑπηρεσίας. Οὐτε εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ λόγος, ὅχι πλέον περὶ συγχρόνου ἀγωγῆς, ἀλλὰ περὶ στοιχειώδους ἀναπτύξεως τῆς νέας γενεᾶς, ὅταν ἔχετε εἰς τὰ θρανία παιδάκια κουρελιασμένα καὶ ξυπόλητα.

Πόσοι λόγοι περὶ τῆς νέας γενεᾶς ὡς περὶ τῆς «ἐλπίδος τοῦ ἔθνους», ἀλλὰ καὶ τόσοσ ὀλίγον ἐνδιαφέρον διὰ νὰ μεαλώσωμεν, ὅπως πρέπει, τὴν γενεάν αὐτήν!

Καὶ ὑπάρχουν μὲν εὐτυχῶς ἰδιωτικαὶ ὀργανώσεις προνοίας, αἱ ὁποῖαι μερμνοῦν διὰ τοὺς μαθητὰς τοῦ χωριοῦ, καὶ ἴσως κάπως συνέβαλε πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν καὶ τὸ περιοδικὸν μας. Ἀλλὰ αἱ ἀνάγκαι εἶναι μεγάλαι καὶ τὰ παιδιὰ ἐν μέσῳ χειμῶν περιμένουν.

Δὲν θὰ ἠμποροῦσε μία ὀργάνωσις τοῦ κύρους τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ Νεότητος, ἡ ὁποία ἤδη προσφέρει πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτήν, νὰ ἐβοηθεῖτο ἀπὸ ὄλους τοὺς ἀρμοδίους, ὥστε νὰ ἀνελάμβανε μεθοδικῶς καὶ συστηματικῶς τὴν κάλυψιν τῶν ἀναγκῶν ὄλων τῶν παιδιῶν τοῦ χωριοῦ; Ἡ ἀκόμη μία εἰδικὴ ὑπηρεσία τοῦ Ὑπουργείου Προνοίας ἢ τοῦ ΠΙΚΠΑ ἢ ἄλλου ἀρμοδιοῦ ὀργανισμοῦ;

Πῶς ἠμποροῦμεν νὰ μὲνωμεν ἡσυχοί, ὅταν, ἔστω καὶ ἓνα παιδί, κοιμᾶται μὲ τὸ παράπονον καὶ τὴν πικρίαν τῆς ἐγκαταλειψέως;

ΠΡΟΣ ΚΑΤΑΤΟΠΙΣΜΟΝ

Πολλοὶ ἀναγνώσται, φίλοι καὶ συνεργάται τῶν «Ἀκτίνων», ἀποστέλλουν τακτικὰ μελέτας καὶ ἐργασίας των πρὸς δημοσίευσιν εἰς τὸ περιοδικὸν μας. Πρὸς ἀποφυγὴν κόπων καὶ δυσχερειῶν, διὰ τὴν ἐπιτυχίαν εἰς μίαν ὀρθὴν καὶ ἐποικοδομητικὴν συνεργασίαν, εἰμῶθα ὑποχρεωμένοι νὰ ἐπαναλάβωμεν καὶ πάλιν τὴν δὴλῶσιν, τὴν ὁποῖαν καὶ πρὸ καιροῦ εἴχαμεν κάμει ἐπὶ τοῦ θέματος αὐτοῦ.

Εἶναι γνωστὸν πλέον ἀπὸ τὴν ἱστορίαν 26 ἐτῶν τοῦ περιοδικοῦ μας, ὅτι αἱ «Ἀκτίνες» ἐκπροσωποῦν μίαν πνευματικὴν κίνησιν εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ τὴν διάδοσιν, τὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἀρχῶν τῆς χριστιανικῆς κοσμοθεωρίας καὶ τοῦ χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ, ὥστε ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος, μετὰ τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῆς ὕλιστικῆς σκέψεως καὶ καθοδηγήσεως, νὰ ἀνεύρῃ τὸν δρόμον διὰ τὴν ἀρτίαν πνευματικὴν ζωὴν τοῦ ἀτόμου καὶ τῆς κοινωνίας.

Ἐπομένως πᾶσα ἐργασία πρὸς δημοσίευσιν πρέπει ἀπαραίτητως νὰ πληροῖ τὸν ὡς ἄνω βασικὸν σκοπὸν. Ἀλλ' ἐν συνεχείᾳ ὁ χειρισμὸς τῶν σχετικῶν θεμάτων ἀπαιτεῖ πολλὴν προσοχὴν καὶ δεξιότητα, ἀκόμη δὲ καὶ ἰδιαίτεραν σπουδήν, ὥστε νὰ γίνετα ὄντως ὑπὸ τὸ φῶς τῆς κοσμοθεωρίας, ἄνευ τῆς ὁποίας δὲν νοεῖται πολιτισμὸς. Καὶ οἱ μὲν τακτικοὶ συνεργάται τῶν «Ἀκτίνων» προσπαθοῦν νὰ σπουδάζουν καὶ νὰ μαθητεύουν εἰς τὰ τῆς κοσμοθεωρίας, προσφέροντες, ἕκαστος κατὰ τὴν ἀρμοδιότητά του, τὴν ἰδίαν συμβολὴν καὶ ἔχοντες συστηματικῶς ὑπ' ὄψιν τὴν ὄλην πνευματικὴν ἐργασίαν τῶν «Ἀκτίνων» εἰς τοὺς 26 τόμους των, ὡς ἐπίσης βασικῶς τὴν «Διακήρυξιν» τῆς Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐπιστημόνων καὶ τὸ ἔργον «Γιὰ ν' ἀνοίξῃ ὁ δρόμος».

Διὰ τὰς ἐκτάκτους συνεργασίας, ὅσων ἐπιθυμοῦν νὰ συμβάλουν εἰς τὸν σκοπὸν τῶν «Ἀκτίνων», θερμῶς συνιστᾶται νὰ λαμβάνετα ὑπ' ὄψιν ἐκ προτέρου ἡ πνευματικὴ πορεία τοῦ περιοδικοῦ, τὰ δὲ κείμενα νὰ εἶναι ἀδημοσίευστα καὶ εἰδικῶς προοριζόμενα καὶ γραφόμενα διὰ τὰς «Ἀκτίνες», εἰς ἔκτασιν οὐχὶ μεγαλυτέραν, συνήθως, τῶν 10 δακτυλογραφημένων σελίδων. Φυσικὰ ἡ Διεύθυνσις τοῦ περιοδικοῦ ἐπιφυλάσσει εἰς ἑαυτὴν τὸ δικαίωμα τῆς ἐγκρίσεως πρὸς δημοσίευσιν ἢ ὄχι, κατόπιν τῆς γνώμης τῆς ἀρμοδίας συντακτικῆς ἐπιτροπῆς. Καὶ κάτι ἀκόμη: τὰ χειρόγραφα, ὡς συνήθως, δὲν ἐπιστρέφονται.

Ὁ κατατοπισμὸς αὐτὸς ἴσως εἶναι χρήσιμος διὰ μίαν ἀκόμη περισσότερον ἀποδοτικὴν συνεργασίαν.

Ἐπιστολαί

ΜΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΙΣ

ΜΕ ΤΗΝ PEARL BUCK

Στὸ τεύχος Δεκεμβρίου τοῦ περιοδικοῦ «Ὁ Κόσμος τῆς Ἑλληνίδος» δημοσιεύεται ἕνα ὠραῖο διήγημα τῆς Ἀμερικανίδος συγγραφέως Pearl Buck (βραβεῖον Nobel 1938). Εἶναι ἕνα ἐπεισόδιο ἀπὸ τῆ ζωῆ ἐνὸς μεγάλου πυρηνικοῦ ἐπιστήμονος, τοῦ Arnold Williams, ὁ ὁποῖος, ἀπορροφημένος ἀπὸ τὶς μελέτες του γύρω ἀπὸ τὰ μυστικά τοῦ ἀτόμου, ἔχασε τελείως τὴν ἐπαφὴ του μετὰ τῆ ζωῆ, με ἀποτέλεσμα νὰ ἀποξενωθῆ καὶ ἀπὸ αὐτὸ ἀκόμη τὸ στενὸ οἰκογενειακὸ καὶ περιβάλλον, ἀπὸ τὴ γυναῖκα του, τὸν γιού του καὶ τὴν κόρη του.

Μέσα σὲ ἕνα κόσμον στὸν ὁποῖο κανεὶς πιὰ δὲν αἰσθάνεται ἀσφαλισμένος, μέσα σὲ ἕνα κόσμον στὸν ὁποῖο ἐπικρατεῖ ὁ τρόμος μπροστὰ σὲ ἕνα μέλλον ἀβέβαιο, τρόμος ποῦ ὁ ἴδιος συνετέλεσε ἀθελὰ του (μετὰ τὶς ἀνακαλύψεις του) νὰ δημιουργηθῆ, ὁ Arnold Williams, βρίσκει τὴν γαλήνη καὶ τὴν ἐλπίδα. Βρίσκει τὴν πίστη στὸ Θεὸ ὠδηγούμενος ἀπὸ «ἕνα κάποιο ἀστέρι», τ' ἀστέρι τῶν Χριστουγέννων, ποῦ ἔλαμπε ἄλλοτε πάνω ἀπὸ τὸν σταυλὸ, ὅταν ἦταν Χριστούγεννα καὶ ὁ ἴδιος βρισκόταν μέσα στὸ παιδικὸ τὸν κρεββάτι καὶ λάμπε καὶ σήμερα, ἂν καὶ δὲν τὸ εἶχε ὡς τώρα προσέξει, γιατί βρισκόταν ἄλλου. Τώρα ὁμως ποῦ τὸ πρόσεξε, δὲν εἶναι πιὰ ἀπομονωμένος, ξαναγυρίζει, ξανασυναντᾷ τοὺς δικούς του καὶ ἀνοίγει ὁ ἕνας στὸν ἄλλο τὴν καρδιά του.

Τὸ διήγημα «Ἐνα κάποιο ἀστέρι» τῆς Pearl Buck μού θυμίσε μιὰ συζήτησι ἀνάμεσα στὴν Ἀμερικανίδα συγγραφέα καὶ μιὰ ὁμάδα φοιτητῶν ἀπ' ὄλο τὸν κόσμον, ὅταν σπουδάσα, ἔπειτα ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν, Φυσικὴ στὴ Νέα Ὑόρκη (1957-60). Συνεκράτησα μερικές ἀναμνήσεις ἀπ' ἐκείνη τὴ συνάντησι.

Ἡ Pearl Buck, κόρη καὶ γυναῖκα ἱεραποστόλων στὴν Κίνα, ἔζησε στὴ μακρυνὴ αὐτὴ χώρα τῆς Ἀπω Ἀνατολῆς μέχρι τοῦ 1933. Ἐγραψε ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μυθιστορήματα, διηγήματα καὶ βιογραφίες στὰ ὁποῖα ἐμφανίζει τὰ πατριαρχικὰ ἦθη καὶ ἔθιμα τοῦ Κινεζικοῦ λαοῦ καὶ τὴν ἀγάπη του γιὰ τὴ γῆ, ποῦ τὸν συντηρεῖ. Ζωγραφίζει τὰ ἦθη ἐνὸς λαοῦ, ποῦ ἀντιμετώπισε ἢ ἀντιμετωπίζει τὶς πλημμύρες, τὴν πανώλη καὶ τὴν πείνα, τὶς ἐπαναστάσεις καὶ τὴν δουλεία (The Good Earth, Letter from Peking κ.τ.λ.). Ἐμφανίζει ἀκόμη τὶς φυλετικὲς διακρίσεις στὴν Ἀμερική (The Angry Wife) καὶ ἕνα σωρὸ ἄλλα κοινωνικὰ προβλήματα καὶ χαράξαι μετὰ τὸ ἔργο της ὄλο τὸν κύκλο τῆς ζωῆς μετὰ τὶς ἀγωνίες, τοὺς φόβους καὶ

τὶς ἀπογοητεύσεις της, μετὰ τὶς ἐλπίδες καὶ τὶς χαρὲς της.

Ἀπλῆ στὴ συμπεριφορὰ της, ἐκθέτει μετὰ ἀπλότητα τὶς σκέψεις της. Τὴν ρώτησαν ἀπ' ὅ,τι θυμάμαι οἱ ξένοι φοιτητὰ σ' ἐκείνη τὴν δεξίωσι στὴ Νέα Ὑόρκη, ἂν ἔχη γνωρίσει Ἀμερικανούς φυσικούς καὶ ποιῆς εἶναι οἱ γνώμες τους γιὰ τὴν ὕπαρξι τοῦ Θεοῦ. Ἀπάντησε ὅτι ἔχει γνωρίσει σχεδὸν ὄλους τοὺς Ἀμερικανούς φυσικούς, ποῦ ἔχουν ὅπως ἡ ἴδια βραβεῖο Nobel. Σχεδὸν ὄλοι ἐκτός ἀπὸ ἐλάχιστες ἐξαιρέσεις, εἶναι ἄνθρωποι βαθεῖα θρησκευτικοί, ἄνθρωποι μετὰ πίστη στὸ Θεὸ, ἢ ὁποῖα ὁμως δὲν ἐκδηλώνεται σὲ ὄλους κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο.

Τὴν ρώτησαμε ἀκόμη, θυμάμαι, γιὰ ἕνα ἴδρυμα, ποῦ ἔχει ἱδρῦσει καὶ παρακολουθεῖ, με ὄρφανὰ παιδιὰ ἀπὸ τὶς χώρες τῆς Ἀπω Ἀνατολῆς καὶ γιὰ ἕνα θεατρικὸ τῆς ἔργου ποῦ εἶχε παιχθῆ τότε στὸ Broadway καὶ ἀπέτυχε παταγῶδως.

Ἦταν ἐκδηλῆ ἡ πικρία καὶ ἡ ἀπογοητευσὴ της γιὰ τὴν ἀποτυχία τῶν προσπαθειῶν της πρὸς τὴν κατεύθυνσι τοῦ θεάτρου. Ἐγραψε ἕνα ἔργο μετὰ βαθύτατο συμβολισμό, ποῦ ἄρесе σ' ἕνα Γερμανὸ θεατρῶνη, ὁ ὁποῖος τὸ ζήτησε νὰ τὸ ἀνεβάσῃ στὴ Γερμανία. Τοῦ τὸ ἀρνήθηκε. Ἦθελε τὸ ἔργο αὐτὸ νὰ ἐμφανισθῆ πρῶτα στὴν πατρίδα της. Προσέπαθισε νὰ πείσῃ τοὺς ἐπιχειρηματίες τοῦ Broadway. Τῆς ἐτόνισαν, ὅτι τὸ ἔργο της ἦταν ἀντιεμπορικό, γιὰτὶ δὲν περιεῖχε τολμηρὲς σκηνὲς καὶ δὲν παρουσίαζε ἐγκληματικὲς πράξεις (Sex and violence). Τῆς παρουσίασαν στατιστικές. Ἐμείνε ἀμετάπειστη. Ἐχρησιμοποίησε τὸ κύρος τοῦ ὀνόματός της γιὰ νὰ τοὺς μεταπεισῇ. Ἐπάλαισε μετὰ χίλιες δυὸ δυσκολίες.

Τὸ ἔργο παίχθηκε, ἀλλὰ ἀπέτυχε παταγῶδως. ὁ ἐπέκριναν οἱ ἔξι ἢ ἑπτὰ πανίσχυροι κριτικοὶ τῶν κυριωτέρων ἐφημερίδων τῆς Νέας Ὑόρκης ἐνῶ τὸ ἔκριναν εὐμενῶς οἱ κριτικοὶ τοῦ περιοδικοῦ τύπου τῆς Ἀμερικανικῆς μεγαλοπόλεως.

Κατὰ τὴν Pearl Buck, τὸ θέατρο καὶ ὁ κινηματογράφος στὴν Ἀμερική βρίσκονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον σὲ χέρια ἐμπόρων, ποῦ τοὺς κινεῖ μόνο τὸ κέρδος. Οἱ τραγικὲς αὐτοκτονίες ἠθοποιῶν, ποῦ συνέβηκαν ἐν τῷ μεταξύ καὶ τὸ χάλι πολλῶν ταινιῶν, ποῦ μᾶς ἔρχονται ἀπ' τὴν Ἀμερική τὴ δικαιώνουν.

Ἡ συμπεριφορὰ τῆς πρώτης κυρίας τῶν Ἀμερικανικῶν γραμμάτων, ἔχει σὲ μεγάλο βαθμὸ ἐκείνο τὸν αὐθορμητισμὸ, τὴν εἰλικρίνεια καὶ τὴν ἀμεσότητα, ποῦ χαρακτηρίζει τὸ μέσο Ἀμερικανό, πρῶτο μὲν νὰ συναντήσῃ τὸ συνάνθρωπό του εἰς τὰ μισὰ τοῦ δρόμου, ἔτι μὲν νὰ συζητήσῃ καὶ νὰ παραδεχθῆ τὰ ἐλαττώματά του, ἱκανὸν νὰ δῆ μετὰ ἐμπιστοσύνη τοὺς συνάνθρωπούς του.

Δὲν τὸν φοβίζει ἡ τεχνικὴ πρόοδος. Τὸν φοβίζει ἡ μονομέρεια τοῦ ἀνθρώπου. Τὸ μόνο πράγμα, ποῦ τὸν φοβίζει εἶναι τὸ τέρας. «Τὸ τέρας εἶναι ὁ ἐχθρός. Ὁ μοναδικός, ποῦ ἔχουμε. Καὶ ζῆ μὲς» στὸ γειτονικὸ σπίτι ἢ ἀπ' τὴν

άλλη μεριά της θάλασσας. Είναι ίσως μέσα σ' έναν από μάς, ίσως μέσα μου!»

Αυτή η ανακάλυψις του πραγματικού έχθρου, που γίνεται από τον Arnold Williams στο διήγημα της Pearl Buck, όσο περισσότερο συνειδητοποιείται τόσο καλλίτερα. Και είναι γεγονός ότι οι Άμερικανοί άρχισαν να τη συνειδητοποιούν. Και γι' αυτό συνώδεψαν με ειλικρινή δάκρυα στην τελευταία του κατοικία τον Κέννεντυ. Κατάλαβαν ότι για να οδηγηθούμε «από της άγωνίας προς τὸν ἀγῶνα» πρέπει να συνειδητοποιήσουμε την ανάγκη να πολεμηθῆ τὸ τέρας. Και χρειάζεται γι' αυτό ἡ «ἀρετὴ τῶν γυναικῶν».

Μετά τιμῆς
ΧΡ. ΚΟΥΡΗΣ

***

Η ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ ΤΟΥ ΑΡΡΩΣΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Ἄγαπητές μου «Ἀκτίνες»

Ἀσφαλῶς δὲν εἶμαι ὁ πρῶτος πού διαπιστώνει πῶς τὸ ραδιόφωνο δὲν προσφέρει ὅ,τι πρέπει καὶ ὅπως πρέπει στοὺς ἀκροατές του. Εἶναι φορές ὅμως πού ξεφεύγει ἀπὸ τὰ ὅρια τελειῶς καὶ τότε δὲν ξέρεי τί νὰ σκεφθῆ κανεὶς γιὰ ὁσους ἔχουν τὴν εὐθύνη στὴν ὑπόθεσι αὐτή.

Τὸ ἐπάγγελμά μου δὲν μοῦ ἀφήνει πολλὴ ἐλεύθερη ὥρα γιὰ τὴν παρακολούθησι τοῦ ραδιοφώνου, ἀλλὰ πάντως ὅταν ἔχω εὐκαιρία, ἀναζητώντας λίγη ξεκούρασι σ' αὐτό, διαπιστώνω ὅ,τι ἀνέφερα παρὰ πάνω. Ἔτσι κάπως θρέθηκα στὶς 4 τρ. μηνός, ὥρα 15.30' - ἂν δὲν ἀπατώμαι - ἀκούγοντας τὴν ἐκπομπή «ὁ Σταθμὸς κοντὰ σας» πού μεταδίδει ὁ Ραδ. Σταθμ. Ἐνόπλων δυνάμεων. Στὸ ἄκουσμα μάλιστα πῶς τὸ ἐξωτερικὸ συνεργεῖο τοῦ Σταθμοῦ βρισκόταν σὲ κάποιο Νοσοκομεῖο Παίδων, σὰ γιὰ τὸς, ἐνδιαφέρθηκα περισσότερο νὰ παρακολουθήσω τὴν ἐκπομπή, ἡ ὁποία δυστυχῶς μὲ ἄφησε ἐμβρόντητο.

Κρίνω σκόπιμη κάπως τὴν λεπτομερειακὴ περιγραφή καὶ γιὰ εὐνόητους λόγους θὰ ἀναφέρωμαι μὲ τὰ ἀρχικὰ τῶν ὀνομάτων πού ἔλαβαν μέρος στὴν ἐκπομπή (ἐξ ἄλλου, τί φταίνει αὐτοὶ πού κάνουν τὴ δουλειά τους!...)

Συγκεκριμένα ὁ κ. Η. Κ. ἀφοῦ εὐχῆθηκε στὰ παιδιὰ γιὰ τὸν καινούργιο χρόνο καθῶς καὶ τὰ

«περαστικά», ἀνεκοίνωσε ὅτι ἀνάμεσά τους βρισκόταν τὸ περίφημο συγκρότημα τοῦ Σ... πού εἶχε τὴν καλωσύνη νὰ τοὺς δώσῃ χαρὰ ἀρχίζοντας μὲ τὸ τραγοῦδι... (δὲν θυμάμαι ποιό, πάντως τὸ μπουζούκι, ὁ τόνος τῆς μελωδίας του, τὸ ὕφος τῆς γυναικείας φωνῆς πού τὸ τραγουδοῦσε ταίριαζαν μόνο σὲ τεκὲ κι' ὄχι σὲ Νοσοκομεῖο Παίδων). Συνεχίστηκαν 3-4 τραγοῦδια («Μιὰ κόρη στὴν ἀκρογιαλιά», «Μάτια σὰν καὶ τὰ δικά σου», «Ὅταν γιὰ πρώτη φορὰ μ' ἔσφιξες στὴν ἀγκαλιά σου» καὶ ἄλλα... παιδικὰ!! τραγοῦδια), στὰ ἐνδιάμεσα τῶν ὁποίων ὁ κ. Η. Κ., ὁ ὁποῖος παρουσίαζε τὴν ἐκπομπή, ἔλεγε:

—Τὰ τραγοῦδια πού ἀκοῦτε ἐκτελοῦνται ἀπὸ τὸ περίφημο συγκρότημα τοῦ Σ.. τὸ ὁποῖο κάθε βράδυ χαλαρεῖ κὸςμο στὸ τάδε κέντρο στὸ Χαϊδάρι. Τέλος ἐμφανίστηκε ὁ δημοφιλῆς κ. Φ. ὁ ὁποῖος θέβαια μὲ τὰ ἀστεῖα του σκόρπιζε γέλιο, ὅμως πολλὲς κουβέντες του - μπροστὰ σὲ παιδιὰ πάντοτε - ἀγγίζαν λίγο τὸ αἶσχρο.

Ἐπιπλέον ἀπὸ αὐτὸ τὸ... παιδικὸ πρόγραμμα εἶναι ὑπερβολικὴ ἡ διαμαρτυρία; Καὶ σκέφτομαι:

Ἡ ψυχαγωγία αὐτὴ προοριζότανε γιὰ τὰ παιδιὰ ἢ τὸ προσωπικὸ τοῦ Νοσοκομείου;

Ἡ διεύθυνσις, διοικητικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ ἐλέγχει προηγουμένως τὸ πρόγραμμα; Ἐὰν ὄχι, δὲν θὰ πρέπει ἀπαραίτητα;

Ὁ ὑπεύθυνος τῆς ἐκπομπῆς ἀφοῦ ξεκινᾷ γιὰ παιδιὰ δὲν πρέπει λίγο νὰ βασανίσῃ τὸ μυαλό του μὲ τὴν ψυχολογία τοῦ παιδιοῦ, τὴν παιδαγωγικὴ, τὶς πνευματικὲς ἀνάγκες τοῦ παιδιοῦ;

Μποροῦμε τόσο ἀνεύθυνα νὰ ἀναλαμβάνουμε τὴν ψυχαγωγία τῶν παιδιῶν καὶ νὰ παραδίδουμε τὴν καλλιέργειά τους στὸ μπουζούκι καὶ τὸ φτηνὸ ἀστεῖο;

Πρὸς Θεοῦ!

Τὸ πράγμα εἶναι πολὺ σοβαρὸ καὶ ἀπαιτεῖ λύσι. Πρέπει τέλος πάντων καὶ στὸν τόπο μας τὰ διάφορα ὑπεύθυνα πῶστα νὰ τὰ ἔχουν οἱ κατὰλληλοι. Πρέπει νὰ ἀκουστοῦν πολλὲς φωνές γιὰ τὴν περιφρούρησι τοῦ κοινοῦ ἀπὸ τὶς ἀνεξέλεγκτες μεταδόσεις τοῦ Ραδιοφώνου.

Μήπως οἱ στήλες σου μποροῦν νὰ κεντρίσουν λίγο τοὺς ὑπευθύνους;

Μετά τιμῆς καὶ ἀγάπης
ΜΙΧ. Θ. ΜΗΛΙΓΚΟΣ

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΖΩΗ

Ο ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ
ΣΤΟ ΠΛΕΥΡΟ ΤΩΝ ΚΥΠΡΙΩΝ

ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟ ΜΥΣΤΗΡΙΟ
«ΧΡΙΣΤΟΣ ΠΑΣΧΩΝ»

Είναι πολύ φυσικό οί πνευματικοί άνθρωποι και οί καλλιτέχνες να αισθάνονται βαθύτερα και έντονώτερα τόν άγώνα του λαού τής Έλληνικής Κύπρου για τήν Έλευθερία του. Διότι ή Έλευθερία είναι μιá από τις μεγαλύτερες και ύψηλότερες πνευματικές άξίες. Και είναι συγχρόνως ή πιό πλούσια και πιό άστείρευτη πηγή πνευματικής και καλλιτεχνικής δημιουργίας.

Γι' αυτό χαιρετίζουμε με χαρά και ίκανοποίηση τήν πρωτοβουλία ώρισμένων πνευματικών και καλλιτεχνικών οργανώσεων για τή συγκρότησι μεγάλης συγκεντρώσεως, που πραγματοποιήθηκε πριν από λίγες μέρες σέ κεντρικό θέατρο και που διαδήλωσε για μιάν άκόμη φορά και με τρόπο σοβαρό, άξιοπρεπή και γενναίο τήν όμóθυμη και ένθερμη συμπαράστασι του πνευματικού και καλλιτεχνικού κόσμου τής χώρας στον νέο, τραχύτερο και κρισιμώτερο, άγώνα του Κυπριακού λαού για τήν ολοκλήρωση και τήν εξασφάλισή τής έλευθερίας του.

Και είναι χαρακτηριστικό τό γεγονός ότι στη συγκέντρωση αυτήν έσπευσαν αúθóρμητα και πρόθυμα να συμμετάσχουν και πολλές επαγγελματικές και εργατικές οργανώσεις.

Αυτό δείχνει τόν ήγετικό ρόλο τών πνευματικών τάξεων του λαού — λογοτεχνικών, έπιστημονικών, φοιτητικών — που μπορούν ν' αναπτύξουν άποτελεσματικά για τά μεγάλα πνευματικά και έθνικά θέματα τής χώρας. Άλλά αυτό άκριβώς και τονίζει τό μεγαλύτερο καθήκον τους και τή σοβαρότερη εúθυνη τους για τήν άξια έκπλήρωση τής άποστολής αυτής. Και με τή θεβαιότητα άκριβώς ότι έχουν πλήρη και θεαθεία συναίσθησι τής άποστολής αυτής υποβάλλουμε στα έγκριτα σωματεία, που όργάνωσαν τήν πρόσφατη συγκέντρωσι, τή γνώμη να διευρύνουν όσο μπορούν περισσότερο τόν κύκλο τους με τήν προσθήκη και τών άλλων πνευματικών και καλλιτεχνικών οργανώσεων, ώστε ν' αναπτύξουν έγκυρότερα και άποτελεσματικώτερα τήν έθνική τους δράσι για τή συμπαράστασι στον άγωνιζόμενο Κυπριακό λαό.

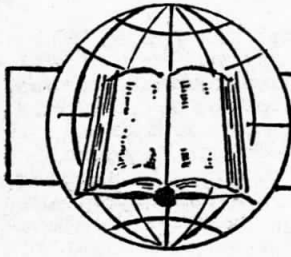
Δέν νομίζομεν ότι είναι βάσιμες οί επικρίσεις, που έγιναν εναντίον τής Έκκλησίας για τις έπιφυλάξεις που εξέφρασε σχετικά με τό ανέθασμα του βυζαντινού μυστηρίου «Χριστός πάσχων» πριν να τό διαβάσι ένας άρμόδιος έκκλησιαστικός ήγέτης και κάμη στην ιερά Σύνοδο σχετικήν εισήγησι. Προκειμένου για έργα με θέματα θρησκευτικά και προπάντων για έργα θεατρικά, που έρχονται σέ πιό άμεση έπαφή με τό Κοινόν και έχουν φυσικά μεγαλύτερη επίδρασι σ' αυτό, θά ήταν, νομίζομε, παράλογο ν' άποκλείσομε τήν Έκκλησία από τό έχη γνώμη για τήν παρουσιάσι του στο Κοινό.

Ίσως μάλιστα τό Έθνικό Θέατρο, που είχε τήν πρωτοβουλία να παρουσιάσι τό μυστήριο αυτό, θά έπρεπε να είχε ζητήσει αυτό τήν γνώμη τής Έκκλησίας πριν ν' άπαφασίσι τήν παρουσιάσι του. Όπωςδήποτε όμως πολύ όρθά, μετά τήν εκδήλωσι τών έπιφυλάξεων τής Έκκλησίας, άνέστειλε τις προετοιμασίες για τό ανέθασμα του έργου έως ότου πληροφορηθή τή γνώμη τής, με τήν άπόφασι να συμμορφωθή σ' αυτήν.

Και είναι πολύ ευχάριστο τό γεγονός ότι ή τελική γνώμη τής Έκκλησίας ότι δέν έχει καμμία άντίρρησι να παρουσιασθή τό έργο από τό Έθνικό Θέατρο, με μόνη προúπόθεσι «να μη έμφανισθή άνευλαβώς από σκηνής τό πρόσωπον του Ίησού», όχι μόνο άποτελεί εúστοχη και έμπρακτη άπάντησι σέ όσους είχαν τρομοκρατηθή και διαμαρτυρηθή για τις κατ' άρχήν έπιφυλάξεις τής Έκκλησίας, και τής άρνήθηκαν τό δικαίωμα να έχη γνώμη σέ θέματα θρησκευτικά, αλλά και άνταποκρίνεται πλήρως στο θρησκευτικό συναίσθημα του λαού, που όχι μόνον θά κατεδίκασε κάθε «άνευλαβή έμφάνισι» του προσώπου του Ίησού Χριστού στη σκηνή, αλλά θά κατεδίκασε έπίσης ως άνευλαβή και αυτή τήν άπλή έμφάνισι του Ίησού στη σκηνή.

ΤΑ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΑ ΒΡΑΒΕΙΑ

Οί τροποποιήσεις, που έγιναν από τό Υπουργείο Παιδείας στον θεσμό τών λογοτεχνικών βραβείων και του Βραβείου Θεά-

Η ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

René Coste: «Mars ou Jésus?». La conscience chrétienne juge la guerre.

I volume; 208 pages; Collection «Le fond du problème».

Éditions de la «Chronique sociale de France».

Γνωρίζουν, ίσως, οί πολλοί, μ' έναν άόριστο τρόπο, ότι ό 'Ιωάννης ΚΓ', άφιέρωσε στό θέμα τής ειρήνης και του πολέμου την τελευταίαν του 'Εγκύκλιο με τόν τίτλο *Pacem in terris*. Άγνοούν όμως, ότι ή σκέψις του άποτελεί την κατάληξι μιás μακροχρόνιας έξελίξεως τής διδασκαλίας τής Καθολικής 'Εκκλησίας, και ότι είναι, γιά τόν λόγο αυτό, μιá άπλη κληρονόμος,

καθόλου νεωτεριστική. 'Απ' αύτήν την άνεπίτρεπτη άγνοια, πρέπει νά θυγούν οί ένδιαφερόμενοι τó ταχύτερο. Σ' αυτό θά τούς βοηθήση τó έργο του κ. René Coste.

Διευθυντής στό πανεπιστημιακό Σεμινάριο τής Toulouse, θεολόγος και νομικός, ό κ. Coste γνωρίζει καλά την σκέψι του άποθανόντος Πάπα έπάνω στό θέμα τής ειρήνης και του πολέμου, όπως φάνηκε από τó ωραίο έργο που έχει αφιερώσει στην διεθνή διδασκαλία του Πίου ΙΒ'.

Ό κ. Coste θέτει τις γνώσεις του στην ύπηρεσία ενός ευρύτερου κοινού, στό θιβλίό αυτό που είναι κάτι περισσότερο από ένα έργο έκλαϊκείσεως, και τó όποιο, άν δέν άποτελή ένα πλήρες έγχειρίδιο διεθνούς ήθικης, παραθέτει όμως και σχολιάζει την ουσία τής παπικής σκέψεως σχετικά με την

τρου με τó πρόσφατο νέο Διάταγμα περί «ένισχύσεως τής πνευματικής και καλλιτεχνικής κινήσεως» δέν ύπάρχει άμφιβολία ότι άποτελούν άισθητή θελτίωση και ένισχυση του θεσμού. 'Η συμμετοχή στην έννεαμελή Κριτική 'Επιτροπή και ένός μέλους, που θά όρίζουν τά Συνεργαζόμενα Λογοτεχνικά Σωματεία (όπως είχε υποδείξει και ή στήλη αυτή), ό σαφέστερος καθορισμός τών άπονεομένων θραβείων στις διάφορες κατηγορίες τών λογοτεχνικών θιβλίων, ή πρόνοια νά μη θραβεύεται γιά δεύτερη φορά ό ίδιος συγγραφέας μέσα σε όρισμένο χρονικό διάστημα, ή προϋπόθεση ότι τó θραβευόμενο θεατρικό έργο πρέπει κατ' άρχήν νά παρουσιάζεται από ένισχυόμενο με τó χρηματικό θραβείο θίασο, είναι άσφαλώς αξιόλογα στοιχεία γιά την καλύτερη έφαρμογή και άπόδοσι του θεσμού.

'Αλλά νομίζουμε ότι, γι' αύτόν άκριβώς τόν σκοπό, χρειάζονται και άλλες τροποποιήσεις, που θά μπορούσαν νά τόν κάμουν περισσότερο άκόμα άποτελεσματικό. Γιατί λόγω χάριν νά μην είναι έκ τών προτέρων καθωρισμένα τά χρηματικά έπαθλα γιά τά θραβευόμενα θιβλία και γιά τó θεατρικό έργο; Γιατί νά μην άποσαφηνίζεται ότι, έκτός από τά εκδιδόμενα στην 'Ελλάδα θιβλία ή τά ύποβαλλόμενα στον Διαγωνισμό θεατρικά έργα 'Ελλήνων συγγραφέων, συμμετέχουν άυτοδικάως και τά εκδιδόμενα στό έξωτερικό ή ύποβαλλόμενα

στον θεατρικό διαγωνισμό έργα 'Ελλήνων συγγραφέων του έξωτερικού, όπως τής Κύπρου, τής Αιγύπτου και άλλων 'Ελληνικών παροικιών σε ζένες χώρες; Και δέν θά ήταν σκόπιμο, πιό χρήσιμο και πιό δίκαιο νά ληφθή πρόνοια, ώστε τά θραβεία τών θιβλίων νά περιέρχονται στους ίδιους τούς συγγραφείς παρά στους έκδότες;

Και προκειμένου ειδικότερα γιά τó Βραβείο Θεάτρου, γιατί ν' άφίνεται έκθετη και άμφίβολη ή φυσική και δίκαιη προϋπόθεση του άνεβάσματός του στη σκηνή; Τό 'Εθνικό Θέατρο ύπάγεται στό 'Υπουργείο Παιδείας, και ό κύριος έξ άλλου προορισμός του είναι νά ένθαρρύνη και νά ύποστηρίξη την 'Ελληνική θεατρική παραγωγή. Γιατί λοιπόν τó 'Υπουργείο δέν επιβάλλει στό 'Εθνικό Θέατρο νά ανεβάξη (έξω και στην, έπανιδρυόμενη, Β' Σκηνή) τά θραβευόμενα έργα; Και άν τó 'Εθνικό Θέατρο δυστροπή και τó 'Υπουργείο δέν μπορεί ή δέν θέλει νά του τó επιβάλη, γιατί δέν έρχεται σε συνεννόηση με άλλον θίασο, που έχει τή διάθεση νά παρουσιάση και νά ένισχύση την 'Ελληνική θεατρική παραγωγή;

Νομίζουμε πως οί άπόψεις αυτές—πολύ πιθανόν και άλλες—αξίζουν νά μελετηθούν με ένδιαφέρον και προσοχή και νά γίνουν ανάλογες τροποποιήσεις, ώστε ό θεσμός τών θραβείων ν' άνταποκριθή πιό πολύ και πιό άποτελεσματικά.

ΜΕΛΗΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ

ειρήνη και τὸν πόλεμο. Εἶναι ἕνα ἔργο ἔξαιρετικῆς χρησιμότητος, δεδομένου ὅτι ὁ συγγραφεὺς, στὴν καθαρῶς ἠθικολογικὴ μελέτῃ τοῦ θέματος, ἐφρόντισε νὰ παραθέσῃ λεπτομερεῖς καὶ ἐπιτυχημένες ἀναλύσεις τῶν σχετικῶν μὲ τὸ θέμα συγχρόνων ἀπόψεων.

Ἀντικειμενικὰ καὶ νηφάλια, μελετᾷ τὰ πῶς φλέγοντα προβλήματα: τὸν ψυχρὸ πόλεμο, τὰ ζητήματα συνειδήσεως, πού ἀναφύονται σχετικῶς, τὸ στάδιο τῶν ἐχθροπραξιῶν, τὴν χρῆσι τῶν ἀτομικῶν ὄπλων, τοὺς ἐμφυλίους πολέμους, τοὺς πολέμους τῶν ἐπαναστάσεων. Ἡ σκέψις τοῦ εἶναι τολμηρῆ—καὶ συνάμα συνετῆ. Ὅταν αἰσθάνεται ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ προσφέρῃ ὀριστικὰ συμπεράσματα, γνωρίζει, ἐντιμότητα, νὰ ἀφήνῃ τὸ ζήτημα ἔκκρεμες. Γι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγο, ἡ μέθοδος τοῦ εἶναι «παιδαγωγικῆ», γιατί «ὕποχρεώνει» ἔτσι τὸν ἀναγνώστη νὰ σκεφθῇ ὁ ἴδιος ἐπάνω στὸ ἐπιμαχο ζήτημα. Ἡμπορεῖ ἔτσι ὁ ἀναγνώστης, φωτισμένος καλύτερα στὸ θέμα του, νὰ κρίνῃ καὶ νὰ ἐνεργῇ ἀκόμη καλύτερα.

Στὸ τελευταῖο τοῦ κεφάλαιου, ὁ κ. Coste θυγάξει τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ στάσις τοῦ χριστιανοῦ ἐπάνω στὸ θέμα τοῦ πολέμου εἶναι ἕνα «στοίχημα», τὸ «στοίχημα τοῦ Εὐαγγελίου». Αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ σκέψις, εἶναι πού τοῦ ἐνέπνευσε τὸν τίτλο τοῦ ἔργου του: «Ἄρης ἢ Ἰησοῦς;». Ἀνάμεσα στὸν θεὸ τοῦ πολέμου καὶ τὸν Ἄρχοντα τῆς εἰρήνης, θὰ πρέπει νὰ γίνῃ ἡ ἐκλογή.

Ἄρχ. Π.

★

Henry Jamet: «Ἐνας ἄλλος Bernanos», (ἔκδ. Vitte).

Ὁ Henry Jamet ἔζησε μέσα στὴ φιλία καὶ τὴν ἐμπιστοσύνη τοῦ Bernanos, ἀπὸ τὸ 1926 ὡς τὸ 1938. Τὸ μικρὸ του βιβλίον εἶναι πολὺ σημαντικό, γιατί προσφέρει μιά μαρτυρία εὐλικρινῆ καὶ δὲν εἰδωλοποιεῖ τὴν προσωπικότητα. Διάφορα ἀνέκδοτα φέρουν σὲ φῶς τὴν ἐλάχιστη πρακτικὴ αἰσθησι τοῦ συγγραφέα, τὴν διχόνοια μὲ τὴν «Γαλλικὴ Δράσι» τὸ 1932 καὶ τὴν θαθεῖα καὶ ὀδυνηρὴ ἀπήχησί του στὸν ἄνθρωπο καὶ τὸ ἔργο του. Ὁ H. J. θλίπει ἐκεῖ εὐμεταβλητότητα ἀποφάσεως, ἀγνωμοσύνη, ἀπόκτησι ἀμφιβόλων καὶ ἀπατηλῶν συμμάχων, πράγματα πού ἐξηγοῦν τὴν ὀργὴ καὶ τὴν μνησικακία τοῦ Bernanos στὰ χρόνια πού ἀκολούθησαν.

Ὁ Henry Jamet μᾶς πείθει εὐκόλα ὅτι ὁ Bernanos πίστευε στὸ διάβολο, ἀλλὰ μ' ἕνα τρόπο ἀφελῆ, ὅτι ἦταν ἕνας ἐμπόλεμος χριστιανὸς πού ἐπαναστατοῦσε στὴ διοίκησι τῆς Ἐκκλησίας καὶ δὲν εἶχε μιά θέβαιη θεολογία, μᾶς βοηθεῖ δὲ κατ' αὐτὸ τὸν τρόπο νὰ καταλάβομε καλύτερα τὴν ἰδιαίτη ἤθεσι πού κατέχει ὁ Bernanos στὴν καθο-

λικὴ λογοτεχνία τοῦ 20οῦ αἰῶνος. Ἀκόμα μᾶς βοηθεῖ νὰ ἐνοήσομε αὐτὴ «τὴ φυγὴ μπροστὰ στὴν πραγματικότητα», αὐτὸ τὸ φόβο, πού ἐνοχλοῦσε τὸν συγγραφέα τοῦ «Curé de eampagne» καὶ τὸν καταδίωκε μὲ ἀστάθεια στὴν Γαλλία, στὴ Μαγιόρκα, στὴ Βραζιλία, καθὼς ἀντιμετώπιζε δυσκολίες, πού ὁ ἴδιος ἀρεσκόταν νὰ ἐπισωρεύῃ γύρω του. Ποτὲ δὲν ἔμπαρεσε τὸ ὄνειρο στὸν Bernanos νὰ ἐνωθῇ μὲ τὴν πραγματικότητα. Μετὰ τὴν διακοπὴ μὲ τὴν «Γαλλικὴ Δράσι», κυρίως δὲ μετὰ τὸν πόλεμο τῆς Ἰσπανίας, ἔγινε νευρικός καὶ εὐερέθιστος, χάνοντας τὴν εὐγένεια καὶ τὴν εὐθυμία του. Τὸ ἔργο του διαπνέεται ἀπὸ τὴν ὀργή.

Πολλὰ ἐπίσης θὰ ἀποκομίῃ κανεὶς διαβάζοντας τὶς σελίδες πού ἀντιτίθενται στὸν κλασσικὸ καὶ ὀρθολογιστὴ Maurras καὶ τὸν ρομαντικὸ Bernanos, ἐνῶ τὰ συμπεράσματά του, τὸ κυριώτερο μέρος αὐτοῦ τοῦ ἀνισοῦ ἔργου, θὰ ἔλθουν προσκυνητὰ στὸν χριστιανὸ αὐτὸ, πού μέσα στὴν ἀγωνία του, πικραμένος καὶ ἀπελπισμένος ἔγραψε τὸ ἀριστούργημα: «Οἱ Διάλογοι τῶν Καρμηλιτισσῶν», ἔργο πού θγαίνει μέσ' ἀπ' τὴν ἴδια του τὴν ὑπαρξί. Πραγματικὰ θὰ δῆ κανεὶς μέσα στὶς σελίδες αὐτὲς ἕνα διαφορετικὸ Bernanos ἀπὸ τὸν συνηθισμένο τῶν κριτικῶν.

J. L. Prévost

★

Jules Jsaac: «Περιστατικὰ τῆς ζωῆς μου—ὁ Réguy» (ἔκδ. Calmann—Lévy).

«Κάθε ἱστορικὴ ἔρευνα γίνεταί μέσα σ' ἕνα πνεῦμα συμβατικὸ, πού εἶναι ἀκριβῶς τὸ πνεῦμα τοῦ ἐρευνητῆ καὶ μέσα σὲ μιά κατάστασι προδιαγεγραμμένη, πού δὲν εἶναι παρὰ ἡ κατάστασι, ὅπου θρίσκειται ὁ ἐρευνητής» μὲ ἄλλα λόγια, κάθε ἔρευνα στὸ παρελθὸν ξεκινάει ἀπὸ τὸ παρὸν, ἀπὸ τὴν παρούσα ζωὴ καὶ κατευθύνεταί στὸ νεκρὸ παρελθόν: Βάδισμα φυσικὸ καὶ θιασμένο συγχρόνως, ὄχι χωρὶς ἄπειρα ἐμπόδια καὶ σοβαροὺς κινδύνους...» (σ. 257). Θὰ ἦταν ἀρκετὰ περιεργὸ νὰ ἀντιμετώπισῃ κανεὶς, θάσει αὐτοῦ τοῦ ὀρισμοῦ, τὰ διάφορα κεφάλαια τοῦ βιβλίου ἐνὸς παρασημοφορημένου ἱστορικοῦ: τοῦ Jules Jsaac, συγγραφέα (μὲ τὸν Malet σκοτάθηκε στὸν πόλεμο τοῦ 1914-19) ἐγχειριδίων πού χρησιμοποιοῦσαν ἐπὶ 30 χρόνια ὅλα τὰ γυμνάσια τῆς Γαλλίας. Αὐτὴ τὴν φορὰ εἶναι ἡ δικαία του ἱστορία πού διηγεῖται. Προσπαθεῖ κυρίως νὰ δείξῃ ὅτι ἔχοντας ζήσει μέσα στὰ ἴδια τὰ ἴχνη τοῦ Réguy, τὸν ἐγνώρισε καλύτερα ἀπὸ τὸν καθένα καὶ ὅτι οἱ διάφοροι βιογράφοι τοῦ συγγραφέα, ὅπως οἱ ἀδελφοὶ Theraid, Daniel Nalévy, ὁ Romain Rolland καὶ ὁ Félicien Challaye, δὲν ἔδωσαν στὸν ἴδιο τὸν Jsaac τὴν ἤθεσι πού τοῦ ἀξίριζε. Τόσο καλὰ ἐναγγέλλεται «τὴν γνώσι, τὴν μανία τῆς ἀκριβεῖ-

ας». Ἡ ἀνακρίβεια «τόσο συνηθισμένη, τόσο διαδεδομένη ἀκόμα κι' ἀνάμεσα σὲ ἱστορικούς περιωπής», τὸν ἐκπλήττει καὶ τὸν ταραξίζει συγχρόνως, ὅπως τὸν μουσικὸ μιά λανθασμένη νότα» (σ. 243).

Ἄλλ' ἄς ποῦμε πρὸς ἑπαινὸν τοῦ ὅτι ἔχει πλήρως δικαιοῦν γιὰ τοὺς κόπους του καὶ πῶς οἱ ἱστορικοὶ τοῦ μέλλοντος δὲν θὰ ξεχάσουν καθόλου τὴν ἱστορία του μὲ τις διορθώσεις πού θὰ ἔχη προσθέσει σ' αὐτὲς τοῦ Réguy. Γιὰ τὴν ἀκρίβεια ἀφοροῦν στὴν ἀπαρχὴ τῶν περιφήμων «Τετραδίων», τὴν ὑπόθεσι Ντρεῦφους, τὴν διχόνοια μὲ τὸν Jucien Herr, τὴν πειθαρχία τοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος... Ἔνας δεῦτερος τόμος θὰ ἀφιερῶθῃ στὸν «Πόλεμο».

A. Donot

★

Jacques Perret: «Βιργίλιος», (ἔκδ. du Seuil).

Καθηγητὴς στὴν Σορβόννη, ὁ κ. Jacques Perret εἶναι εἰδικὸς στὰ θέματα τοῦ Βιργιλίου, στὸν ὁποῖον ἔχει ἤδη ἀφιερῶσει πολλές μελέτες. Στὴν παρουσία μελέτη ἀναλαμβάνει μερικὰ ἀπὸ τὰ ἀγαπητὰ του θέματα, μέσα σ' ἓνα ἔργο προωρισμένο γιὰ τὸ εὐρὺ κοινὸ καὶ πλαισιωμένο ἀπὸ μιά πολύτιμη ἀποδεικτικὴ ἐπιχειρηματολογία.

Ὁ συγγραφέας δὲν ἀκολουθεῖ τὰ ἴχνη δόλου τοῦ κόσμου καὶ δὲν διστάζει στὴν κατάλληλη εὐκαιρία νὰ ἐκφράσῃ γνώμες ἀντίθετες ἀπὸ τις παραδεγεγμένες. Ἔτσι λοιπὸν λυπάται γιὰ τὴν ἐξαφάνισι ὠρισμένων μορφῶν τῆς τέχνης καὶ θλῆπει τὴν ἐπιτυχία τῶν «Γεωργικῶν», ὡς στενὰ συνδεδεμένη μὲ κάποιο προσόν τῆς ψυχῆς: «Δὲν ἔχει ἐπαναλάβει κανεὶς τὰ «Γεωργικά», ἀλλὰ τὰ «Βουκολικά» ἀνέδειξαν ἄλλα «Βουκολικά» καὶ ἡ «Αἰνεῖσδι» ἐχρησίμωσε ὡς ὑπόδειγμα σὲ πολλές ἐποποιεῖς» (σ. 154). Θελκτικὲς εἶναι ἐπίσης οἱ «ἐσχολογικὲς ἀπόψεις» τῆς σελ. 124, ἂν καὶ δὲν ἐπιβάλλονται καθόλου. Ἄλλὰ κυρίως ἡ νέα συνεισφορά τοῦ J. P. ἔγκειται στὴν θεωρία καὶ τὰ μεταφραστικὰ δοκίμια. Μαθητὴς καὶ θαυμαστής τοῦ Valéry, μεταχειρίζεται μὲ θαυμαστὴ δεξιότηχία τὸν ἀλεξανδρινὸ στίχο χωρὶς ὁμοιοκαταληξία.

A. Donot

★

M. Denis-Papin, A. Kaufmann, R. Faure: «Cours de Calcul Booléien Appliqué. A. Michel, Paris 1963.

Τὸ βιβλίον τοῦτο, πέμπτον εἰς τὴν σειράν τῶν «μαθημάτων ἐφηρμοσμένων ἀνωτέρων Μαθηματικῶν», τὴν ὁποίαν συγγράφουν οἱ ὡς ἄνω συγγραφεῖς, παρουσιάζει, ὅπως παρατηρεῖ ἐν προλόγῳ ὁ καθηγητὴς εἰς τὴν Σορβόννην καὶ διευθυντὴς τοῦ Ἰνστιτούτου Blaise Pascal, René de Possel, ἓνα σπά-

νιον προσόν. Ἄφ' ἐνὸς εἶναι πλήρες καὶ μαθηματικῶς αὐστηρόν, ὥστε νὰ μὴ εἶναι δυνατὸν νὰ ἐγείρῃ οἰανδήποτε κριτικὴν ἐκ μέρους ἐνὸς μαθηματικοῦ, ἀφ' ἑτέρου εἶναι διατυπωμένον κατὰ τρόπον τόσον ἀπλοῦν, ὥστε νὰ δύναται νὰ διαβασθῇ ἀπὸ ἀναγνώστας μὲ πολὺ ὀλίγας μαθηματικὰς γνώσεις. Συγχρόνως δὲ ἐκάστη εἰσαγομένη καὶ ὀριζομένη ἀξιωματικῶς ἔννοια ἐμφανίζεται ἀπὸ τοὺς συγγραφεῖς τόσον στενῶς συνδεδεμένη μὲ πολλαπλὰ πειραματικὰ δεδομένα καὶ πολυαριθμὸς ἐφαρμογῶν, ὥστε ὁ μαθηματικὸς ὀρισμὸς νὰ φαίνεται τελείως φυσικὸς καὶ καθόλου αὐθαίρετος.

Τὸ θέμα τῆς Ἀλγέβρας τοῦ Boole παρουσιάζει ἐνδιαφέρον τόσον διὰ τὸν καθαρὸν μαθηματικόν, ἀφοῦ αὐτὴ ἐβοήθησε εἰς τὴν αὐστηροτέραν θεμελίωσιν τῆς θεωρίας Πιθανοτήτων, ὅσον καὶ διὰ τὸν θεωρητικόν φυσικόν ἢ τὸν φιλόσοφον τῆς Ἐπιστήμης, ἀφοῦ ἡ λογικὴ τῶν πειραματικῶν προτάσεων τῆς κλασσικῆς φυσικῆς ὑπακούει εἰς τὰ ἀξιώματα τῆς ἐν λόγω Ἀλγέβρας, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν ἠλεκτρονικὸν μηχανικὸν λόγῳ τῶν πολλαπλῶν ἐφαρμογῶν ταύτης εἰς τὴν σπουδὴν πολυπλοκῶν ἠλεκτρικῶν κυκλωμάτων καὶ τῶν «λογικῶν κυκλωμάτων» τῶν ἠλεκτρονικῶν ἀριθμοῦπολογιστῶν.

Πλὴν τῆς Ἀλγέβρας τοῦ Boole καὶ τῶν ἐφαρμογῶν τῆς εἰς τὴν ἠλεκτρολογία ἐκτίθενται καὶ ἀρκετὰ στοιχεῖα ἐκ τῆς θεωρίας τῶν συνόλων καὶ ἐκ τῆς ἀλγέβρας τῶν συνδέσμων ἢ κιγκλίδων.

Πολὺ ἐνδιαφέρουσα εἶναι ἡ ἀντιπαραβολὴ διαφόρων ὀρισμῶν τῆς ἐννοίας τοῦ συνόλου διατυπωθέντων ἀπὸ μαθηματικούς διαφόρων φιλοσοφικῶν τάσεων καὶ ἡ ἐκθεσις τῶν ὁμοιοτήτων καὶ διαφορῶν μεταξύ τῆς μαθηματικῆς ἐννοίας καὶ τῶν διαφορῶν διαισθητικῶν ἀντιλήψεων τοῦ συνόλου.

Λίαν ἐπιτυχῶς θίγονται ἐν συντομίᾳ τὰ τῶν διαφωνιῶν τῶν μαθηματικῶν ὡς πρὸς τὸ ἀξίωμα τοῦ Zermelo τῆς θεωρίας τῶν συνόλων, τὸ ὁποῖον ἀπορρίπτουν οἱ ρεαλισταὶ καὶ δέχονται κατὰ τὸ πλεῖστον οἱ ἐκ τῶν μαθηματικῶν ἰδεαλισταί. Εὐστόχος ἀναφέρεται ἡ δὴλῳσις τοῦ P. Dubreil: «Μολονότι σπουδαῖα μαθηματικὰ συμπεράσματα στηρίζονται ἐπὶ τοῦ ἐν λόγω ἀξιώματος, θεωροῦμεν ἑαυτοὺς ἡναγκασμένους νὰ μὴ χρησιμοποιοῦμεν τοῦτο ἢ ἄλλο ἰσοδύναμον ἀξίωμα οὐδέποτε χωρὶς νὰ τὸ δηλώνωμεν σαφῶς».

Εἶναι τοῦτο ἓνα χαρακτηριστικὸν δείγμα τῆς σοβαρότητος μετὰ τῆς ὁποίας ἀντιμετωπίζονται ὑπὸ τῶν περισσοτέρων συγχρόνων ἐπιστημῶν τὰ θέματα τὰ ἀναγόμενα εἰς τὰ θεμέλια τῶν μαθηματικῶν καὶ τὰ ὁποῖα ἔχουν τόσην σημασίαν διὰ τὴν φιλοσοφίαν τῆς Ἐπιστήμης.

Χρ. Κουρῆς

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ:

κ. Κ. Χατζηθεοδώρου - Ένταθα: Σᾶς εὐχαριστοῦμε καὶ σᾶς συγχαίρομεν διὰ τὴν «Χριστογεννάτιχη cantata» σας.

κ. Α. Ι. Κοῦκοβ - Ένταθα: Εἰς τὴν ποιήσιν σας ὑπογραμμίζομεν τὸν θρησκευτικὸν τῆς χαρακτῆρα. Ἡ μεγάλη, ὅμως, λιτότης τοῦ στίχου, πολλές φορές τὸν ζημώνει.

κ. Δημ. Γιατρογάκον - Θουρίαν: Σχεφτήκατε ποτὲ ν' ἀσχοληθῆτε μὲ τὴν παιδικὴν ποίησιν; Ἔχετε πολλές δυνατοτήτες. Αἰφύ, τοῦλάχιστον, φανερώνομεν τὰ ποιήματα ποῦ μᾶς ἐστείλατε. Νομίζομεν, θὰ εἶχατε πολλὰ νὰ προσφέρετε εἰς αὐτὸν τὸν ἀξιόλογον τομέα.

κ. Π. Σ. Δαπέργολαν - Ένταθα: Ἔχετε πολλές δυνατότητας. Χρειαζεται ὅμως νὰ δουλέψετε ἐντατικὰ εἰς τὸν στίχον. Εἰς ἓνα ποίημα δὲν ἀρκεῖ μόνον ἡ ὁμοιοκαταληξία. Ἀπὸ τὰ ποιήματά σας ξεχωρίζει τὸ «Κάνει τὴ σκέψη, ἓνας μικρὸς...». Τὰ ὑπόλοιπα ἔχουν ἄφθονα πεζολογικὰ στοιχεῖα, ποῦ τὰ κάνουν ἀπλῶς θεματογραφικά. Τὸ «Χριστοῦγεννα», μᾶς δεβαιώνει γιὰ τὸ τάλαντό σας. Στείλετέ μας κάτι καινούργιο.

κ. Στ. Σκληρὴν - Πειραιᾶ: Σᾶς εὐχαριστοῦμε διὰ τὰ καλὰ σας λόγια καὶ τὴν συνεργασίαν σας.

κ. Ἡλ. Γ. Πολύδωρον - Ναύπλιον: Σᾶς εὐχαριστοῦμε διὰ τὴν συνεργασίαν σας. Ὁ στίχος σας εἶναι προσεγμένος καὶ καλοδουλεμένος. Ἀπὸ τὰ ποιήματά σας ξεχωρίζομε τὸ «Κυριακή, 25ῃ τοῦ μηνὸς Σεπτεμβρίου». Δυστυχῶς ὁ χῶρος τοῦ περιοδικοῦ μας δὲν μᾶς ἐπιτρέπει πρὸς τὸ παρὸν τοῦλάχιστον, τὴν δημοσίευσιν μεγάλων εἰς ἔκτασιν ποιημάτων.

ΕΛΗΦΘΗΣΑΝ:

- Ἐπισκόπου Θανακοῦ Χρυσοστόμου: «Ἐκκλησιαστικοὶ κανονισμοί». Ἀθήναι 1963.

- Ἰ. Θ. Κολιτσάρα: «Ἡ Καινὴ Διαθήκη» (Τὰ τέσσαρα Εὐαγγέλια καὶ αἱ πράξεις τῶν Ἀποστόλων. Κείμενον - ἐρμηνευτικὴ ἀπόδοσις). Ἐκδοσις Ἀδελφότητος Θεολόγων ἢ «Ζωή», Ἀθήναι 1963.

- «Ἱερομάρτυρες τοῦ εἰκοσιδύο». (Τέσσαρες ἐπίσκοποι τῆς Μικρασίας). Ἐκδοσις Ἀδελφότητος Θεολόγων ἢ «Ζωή». Ἀθήναι 1963.

- Ἀρχιμ. Ἰωάν. Α. Παπαδοπούλου, δ. Θ.: «Ἱστορικὰ κριτήρια διὰ τὴν ἔνωσιν τῶν Ἑκκλησιῶν». Ἀθήναι.

- Κωνστ. Γερ. Γιαννοπούλου, δικηγό-

ρου: «Ζητήματα ἐκ τοῦ φόρου μεταβιβάσεως διαμερισμάτων πολυκατοικιῶν» (ἡμιτελῶν καὶ ἀποπερατωμένων). Ἀνάτυπον ἐκ τοῦ περιοδικοῦ «Φορολογικὴ Δικαιοσύνη». Ἀθήναι 1963.

- Δαμ. Μ. Στρούμπούλη: «Σύγχρονες κατευθύνσεις τῆς Παιδείας». Ἀθήναι 1963.

- Β. Χ. Χαράλαμπος οὐλ ο υ, καθηγητοῦ-φιλόλογου: «Ἡ σχολικὴ βιβλιοθήκη». Ἐκδοσις «Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐκπαιδευτικῶν Λειτουργῶν». Ἀθήναι 1963.

- Κώστα Μ. Ματσοῦραν: «Νιζόδημος ὁ Ἁγιορείτης καὶ Ἐθναποστολή». Ἐκδοσις «Μορφωτικοῦ Συλλόγου Νάξου». Νάξος 1963.

- Νίκου Ἀρβανίτη, εἰδικοῦ ἐπιμελητοῦ κινηματογραφίας Ἱππονεύσιον Βιομηχανίας: «Ὁ προληπτικὸς ἔλεγχος καὶ τὸ ἀκατάλληλον τῶν κινηματογραφικῶν ταινιῶν». Ἀθήναι 1963.

- Κοσμά Ἐμμ. Ἀντωνοπούλου, Νομάρχου Θεσσαρωτίας: «Καλόγερος Σαμουήλ, Σουλιῶτες καὶ Ἐλευθερία». Σοῦλι, 15 Μαΐου 1963.

- Ἀρχιμ. Διον. Κυράτσου, πρωτοσυγγέλου Ἱ. Μητροπόλεως Ἐδέσσης καὶ Πέλλης: «Οἰκοδομοῦμεν ἓνα νέον κόσμον». Ἐδεσσα 1964.

- Παρ. Ἄν. Ζωγράφου, θεολόγου-καθηγητοῦ: «Τύποι ἐλαττωματικῆς βουλήσεως». Ἀνάτυπον ἐκ τοῦ περιοδικοῦ «Ἑλληνοχριστιανικὴ Ἀγωγή». Λαμία 1963.

- Τοῦ ἰδίου: «Κίνδυνοι ἐκ τῶν ἀποτυχῶν καὶ ἐπιτυχιῶν εἰς τὰς σχολικὰς ἐξετάσεις». Ἀνάτυπον ἐκ τοῦ περιοδικοῦ «Ἑλληνοχριστιανικὴ Ἀγωγή». Λαμία 1963.

- Δ. Βακάλη: «Ἑλληνικοὶ παλμοί» (ποιήματα καὶ ἔμμετροι διάλογοι διὰ σχολικὰς ἐορτάς). Ἀθήναι 1963.

- Παναγ. Δ. Μαστροδημήτρη: «Ἐρωτόκριτος καὶ Εὐδοία» Ἀνάτυπον ἐκ τοῦ περιοδικοῦ «Ἀρχεῖον Εὐδοϊκῶν Μελετῶν». Ἀθήναι 1963.

- Α. Ι. Παυλοπούλου: «Ἐθνοπροδοσία καὶ ψευδολογία τοῦ Κ.Κ.Ε.». Ἀθήναι 1963.

- Ἐκδοσις Γραφείου «Καλοῦ Τύπου»: Εἰς τὴν σειρὰν «Ἐρευνα καὶ Ἀλήθεια» ἐκκλιφόρησε τὸ 78ον τεῦχος: «Ἀβραάμ Τόμας Λίνκολν». Ἀθήναι 1963.

- Σωκράτη Γκίκα: «Φιλολογικὸν λεξικόν». Ἀθήναι 1963.

- Κλυτ. Καπογιαννοπούλου-Τζαβάρα: «Νοσταλγίες» (ποιήματα). Πύργος 1963.

- Παν. Ἀντύπα: «Διατί δὲν εἶμαι κομμουνιστής». Ἀθήναι 1964.

Μηνιαῖον Περιοδικὸν «ΑΚΤΙΝΕΣ». Ἐκδοσις Χριστιανικῆς Ἐνώσεως «Ἀκτίνες». Γραφεία: δόδος Καρύτση 14, Ἀθήναι 124 (Τηλ. 235-023). — Θεσσαλονίκης: Ἀγίας Σοφίας 38. — Ὑπεύθυνος: Γ. Δ. Ἰατρίδης, κατοικία Ἀριστοφάνους 10 Ἀθήναι (114). Ἐτησια συνδρομὴ δρχ. 70, ἔξωτ. \$ 5, Χειρόγραφα, δημοσιεύματα ἢ μὴ, δὲν ἐπιστρέφονται.

Μόλις εκκυκλοφόρησεν

48

ΑΠΟ ΤΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Θ'.

ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ

ΥΠΟ

ΔΡ. Α. ΔΣΠΙΩΤΗ
ΨΥΧΙΑΤΡΟΥ

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

ΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΤΗΣ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

1. 'Ο Μαθητής.
2. Τò σημερινόν παιδί καὶ ὁ αἰριανὸς ἄνθρωπος.
3. 'Η τάξις.
4. 'Η γνώσις τῆς σχολικῆς ὁμάδος.
5. 'Η ἀνυψωτικὴ ἀτμόσφαιρα τῆς τάξεως.
6. 'Οργάνωσις μᾶς τάξεως.
7. 'Ο Διδάσκαλος.
8. Πῶς βλέπουν οἱ μαθηταὶ τὸν διδάσκαλον.
9. Τὸ Μάθημα.
10. Τρόπος παραδόσεως τοῦ μαθήματος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Η ΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

1. 'Η γραπτὴ προπαρασκευή.
2. Βοηθήματα διὰ τὴν διδακτικὴν πράξιν.
3. 'Η ἐπιτυχία τοῦ μαθήματος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Η ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΑΞΙΣ ΕΞ ΕΠΟΨΕ- ΩΣ ΨΥΧΟΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ

1. 'Η ἀφομοίωσις κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν.
2. 'Η μαθητεία κατὰ τὴν ἐφηβικὴν ἡλικίαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΨΥΧΟΠΑΙΔΑΓΩΓΙ- ΚΗΣ ΕΙΣ ΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ

1. Εἰσαγωγή.
2. 'Η ἀνάγνωσις.
3. 'Η γραφή.
4. 'Η ἀριθμητικὴ.
5. Τὸ μάθημα τῆς μητρικῆς γλώσσης.
6. 'Η ἱστορία.
7. 'Η γεωγραφία.
8. Αἱ φυσικαὶ ἐπιστήμαι.
9. 'Η ἠθικὴ καὶ πολιτικὴ ἀγωγή.
10. 'Η αἰσθητικὴ ἀγωγή.
11. 'Η φυσικὴ ἀγωγή.
12. 'Η χειροτεχνία - τὰ οἰκοκυριακά.
13. Κατευθυνόμενα δραστηριότητες.

Πωλεῖται εἰς ὅλα τὰ εἰθλιοπωλεῖα. Τιμὴ δραχ. 25.

Παραγγέλαι: Γραφεῖα περιοδικῶ «'Ακτίνες», Καρότυπη 14, 'Αθήναι 124.

Τηλ. 235-023.

«ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΖΩΗ»

ΜΕΛΕΤΑΙ ΤΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΙΑΤΡΙΚΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ

Διευθυντής ο Ψυχίατρος ΑΡ. Α. ΑΣΠΙΩΤΗΣ

Δρχ. Δολλ.

1. Η ΑΡΡΩΣΤΕΙΑ ΚΑΙ Η ΨΥΧΗ	(έξηντλήθη)		
2. Α' Η ΚΡΙΣΙΣ ΤΗΣ ΕΦΗΒΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ	(Β' έκδοσις)	15	1
3. Β' Ο ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ	(Β' έκδοσις)	15	1
4. Γ' Ο ΕΦΗΒΟΣ ΚΑΙ Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ	(Β' έκδοσις)	15	1
5. Δ' ΤΑ ΑΙΣΘΗΜΑΤΑ ΜΕΙΟΝΕΚΤΙΚΟΤΗΤΟΣ	(Β' έκδοσις)	25	2
6. Ο ΕΦΗΒΟΣ ΚΑΙ Η ΚΟΙΝΩΝΙΑ	(έξηντλήθη)		
7. Η ΥΓΕΙΑ, Η ΑΣΘΕΝΕΙΑ ΚΑΙ Η ΨΥΧΗ ΤΟΥ ΕΦΗΒΟΥ	(έξηντλήθη)		
8. Ο ΕΦΗΒΟΣ ΚΑΙ Η ΠΑΙΔΕΙΑ	(έξηντλήθη)		
9. Ο ΕΦΗΒΟΣ ΚΑΙ Η ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΖΩΗ		20	2
10. René Biot: Η ΥΓΕΙΑ ΜΑΣ, Μετ. Δ. Ε. Χαροκόπου	(έξηντλήθη)		
11. Guy Jaccquin: ΒΑΣΙΚΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ. Μετάφρ. 'Ελένης Χ. 'Ολιδιέρη	(έξηντλήθη)		
12. Igor A. Caruso: ΨΥΧΑΝΑΛΥΣΙΣ ΚΑΙ ΣΥΝΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΥΠΑΡΞΕΩΣ, Μετάφρ. 'Αθ. Καραντώνη	(έξηντλήθη)		
13. Pierre Dufoyer: Η ΨΥΧΗ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ, Μετάφρ. Βάσως Νομικού (έξηντλήθη)			
14. Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΚΑΙ Ο ΨΥΧΙΚΟΣ ΤΗΣ ΚΟΣΜΟΣ		25	2
15. Gilbert Robin: Η ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΤΩΝ ΕΛΑΤΤΩΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΑΚΩΝ ΕΞΕΩΝ ΣΤΟ ΠΑΙΔΙ, Μετάφρ. 'Ελ. 'Ολιδιέρη και Β. Νομικού, τόμος Α'. (έξηντλήθη)			
16. Jean Lhermitte: Ο ΕΓΚΕΦΑΛΟΣ ΚΑΙ Η ΣΚΕΨΙΣ, Μετ. Δ. Ε. Χαροκόπου.		25	2
17. Gilbert Robin: Η ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΤΩΝ ΕΛΑΤΤΩΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΑΚΩΝ ΕΞΕΩΝ ΣΤΟ ΠΑΙΔΙ, Μετάφρ. 'Ελ. 'Ολιδιέρη και Β. Νομικού, τόμος Β'. (έξηντλήθη)			
18. ΕΦΗΒΕΙΑ			
19. 'Ελένης Χ. 'Ολιδιέρη: Η ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΕΞΕΤΑΣΙΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ.....		15	1
20. Dr Etienne de Greeff: ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΜΑΣ ΚΙ ΕΜΕΙΣ. Μετάφρ. Δημ. Ε. Χαρο- κόπου.	(έξηντλήθη)	20	2
21. ΑΠΟ ΤΗΝ ΣΦΑΙΡΑΝ ΤΟΥ ΑΡΡΩΣΤΟΥ ΨΥΧΙΚΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ		20	2
22. ΘΕΜΑΤΑ ΤΗΣ ΣΗΜΕΡΙΝΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ		25	2
23. ΠΡΟΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΙΝ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΟΣ		20	2
24. Η ΕΦΗΒΟΣ ΚΟΡΗ ΚΑΙ ΤΟ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ		15	1
25. Eva Firkel: ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΕΠΡΩΜΕΝΑ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΟΣ. Μετάφρ. Μαίρης Β. Κωτσοπούλου.	(έξηντλήθη)	25	2
26. Η ΣΥΝΑΝΤΗΣΙΣ ΜΕ ΤΟ ΑΛΛΟ ΦΥΛΟΝ		25	2
27. "Αννας Πιτινέλη - Ποταμιάνου: Η ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΣ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΩΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΟΝ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑ		20	2
28. Dr Paul Tournier: ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΕΙΟΝ ΚΑΙ Η ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΣ, Μετάφρ. Δημ. Ε. Χαροκόπου.	(έξηντλήθη)		
29. A. Isambert: 'Οδηγός για τους γονείς: Α'. Ο ΠΡΩΤΟΣ ΧΡΟΝΟΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ		25	2
30. Π. Μελίτη: ΓΙΑ Ν' ΑΝΟΙΞΗ Ο ΔΡΟΜΟΣ		30	2
31. A. Isambert: 'Οδηγός για τους γονείς: Β' ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΑΠΟ ΕΝΟΣ ΕΩΣ ΕΞΗ ΕΤΩΝ		25	2
32. A. Isambert: 'Οδηγός για τους γονείς: Γ' ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΧΟΛΙΚΗ Η- ΛΙΚΙΑ		30	2
33. ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΤΟΥ ΜΑΘΗΤΟΥ ΜΟΥ		20	2
34. ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΜΟΥ	(έξηντλήθη)		
35. ΤΟ ΚΟΡΙΤΣΙ ΚΑΙ Η ΚΟΙΝΩΝΙΑ		15	1
36. Η ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΚΟΡΙΤΣΙΟΥ		15	1
37. Η ΨΥΧΙΚΗ ΩΡΙΜΟΤΗΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ		30	2
38. ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ		20	2
39. ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ Η ΠΕΙΘΑΡΧΙΑ		25	2
40. ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ Ο ΨΥΧΙΚΟΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΣ		25	2
41. ΤΟ ΚΟΡΙΤΣΙ ΚΑΙ Η ΜΟΡΦΩΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ ΤΟΥ		15	1
42. ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΤΟ ΠΑΙΓΝΙΔΙ		25	2
43. Η ΑΓΩΓΗ ΚΑΙ Ο ΝΕΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ		30	2
44. ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ Η ΣΞΕΟΥΛΙΚΗ ΔΙΑΦΩΤΙΣΙΣ		30	2
45. ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ Η ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΠΑΙΔΑΓΩΓΗΣΙΣ		30	2
46. ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΤΟΥ ΖΩΗ		30	2
47. ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑ Η ΣΧΟΛΙΚΗ ΤΟΥ ΖΩΗ		20	2